РЕСПУБЛИКАДИН ЖЕМИЯТДИННИ СИЯСАТДИН ГАЗЕТ

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр, дидед чIал хуьх!

1920 – йисалай акъатзава | N 2 (11011) хемис 13 – январь, 2022 – йис | WWW.LEZGIGAZET.RU | Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

ЦIийи проект

"Лезги газетдиз" РД-дин Кьилин пресс-къуллугъди хабар гайивал, республикадин гьукуматди "Аялрин виш бахча" проект кардик кутазва. Адан сергьятра аваз мектебдиз фидалди яшара авай аялар кьабулдай образованидин идарайра цIийикIа туькIуьр хъувунин кIвалахар кьиле тухуда.

Къейд ийин хьи, шегьерринни районрин администрацийри РД-дин экономикадин ва мулкар вилик тухунин министерстводиз аялрин бахчаяр цIийикIа туькIуьр хъувун патал арзаяр рекье тун лазим я. Ремонтдин кIвалахриз пулдин такьатар республикадин ва муниципалитетрин бюджетрай чара ийида.

ЦIийи проектда, "100 мектеб" проектда хьиз, меценатри иштиракдайвал туш.

Санлай къачурла, Дагъустанда аялрин 900 бахча ава, абурукай 300 цIийи хъувуна кIанзава.

РикIел хкин, республикада "100 мектеб" проект 2018-йисалай кьилиз акъудзава. И девирда регионди бюджетдай ва меценатри чара авур такьатрихъ 570 мектебда ремонтдин кIвалахар кьиле тухвана.

Рапуни тIегъуьндикай хуьзва

Чи мухбир

Январдин вацран сифтегьан цIуд юкъуз Дагъустанда 60 агъзурдалай гзаф инсанри коронавирусдиз акси рапар янава: юкьван гьисабдалди, са юкъуз - 6 агъзур касди. Декабрдин вацрав гекъигайтIа, и рекъем кьве сеферда гзаф я. Идакай 11-январдиз РД-дин Кьил Сергей Меликован регьбервилик кваз Махачкъалада кьиле фейи ковиддихъ галаз женг тухун патал республикада кардик кутунвай Оперштабдин заседанидал малум хьана.

Дагъустандин Кьили къейд авурвал, коронавирус акатнавай азарлубур кьабулзавай стационарар, поликлиникаяр, вири патарихъай гьазурвал акуна, кардик хьун важиблу месэлайрикай сад я. Алай вахтунда регионди азарханайра ковиддик начагъбур патал 2 агъзур чарпай ава. Абурукай азад чарпайрин кьадарди 22 процент тешкилзава.

- Азад чарпайрин кьадар тIимиларна виже къведач, - лагьана Сергей Меликова. - Исятда дуьньяда омикрон штамм пайда хьанва. Пешекарри къейдзавайвал, ам фад-фад садакай масадак акатзава. Инсанрик цIийи штамм акатнавай дуьшуьшар чи уьлкведани малум я. Омикрон чукIуни азарханайрин кIвалах заланарун мумкин я. Гьавиляй чна вири патарихъай гьазурвилер акуна кIанда, - алава хъувуна республикадин регьберди.

Коронавирусдиз акси рапар ягъуникай рахадайла, С.Меликова къейд авурвал, эхиримжи гьафтеда и жигьетдай республика уьлкведа сад лагьай чкадал акъатна. Амма и месэладиз талукь яз кьиле тухузвай кIвалах зайифарна виже къведач. Къенин юкъуз Дагъустанда 842 агъзурни 909 касдиз рапар янава. Абурун арада коронавирус акатайбурун кьадарди - 1,8, кечмиш хьайибурун - 0,03 процент тешкилзава.

ТIегъуьндиз акси виридалайни гзаф рапар янавайбур (чкадин агьалийрин саки 90 процент) Хив районда ава. Къенин юкъуз и муниципалитетдин азарханайра коронавирусдик начагъ са касни авач. И делилди нубатдин сеферда азардикай хуьнин карда рапунихъ авай менфятлувал къалурзава. Дагъустандин Кьили и рандин руководстводиз чешнелу кIвалах тухунай сагърай лагьана ва амай муниципалитетрин кьилеризни рапар ягъунин жигьетдай вилик жергейра авай районрилай чешне къачуниз эвер гана.

РД-дин Роспотребнадзордин Управленидин кьил Николай Павлова хабар гайивал, эхиримжи гьафтеда коронавирусдик начагъбурун кьадар Дербент, Къарабудахкент, Леваша, Мегьарамдхуьруьн, Новолак районра, Дагъустандин Огни, Каспийск, Махачкъала шегьерра гзаф хьанва. Агъул, Лак, Къули, Рутул, Табасаран ва ЧIарода районра тIегъуьн акатай цIийи са дуьшуьшни малум туш.

Н.Павлован гафаралди, ковиддик виридалайни гзаф шегьерэгьлияр начагъ жезва. Асул гьисабдай, - 30-59 йисарин яшара авайбур. 60 йисалай виниз яшара авайбурун арада коронавирус акатзавайбурун кьадар хейлин тIимил хьанва.

Омикрон штаммдикай ихтилатдайла, Роспотребнадзордин Управленидин кьили къейд авурвал, къенин юкъуз Дагъустанда омикрон акатнавай са дуьшуьшни малум туш. Ада гьакIни коронавирусдин вилик пад кьун патал маскаяр алукIун, рапар ягъун, гзаф инсанар кIватI жезвай агалай дараматра дезинфекция авун ва къецепатан уьлквейрай республикадиз къвезвай гьар са кас ахтармишун герек тирди лагьана.

РД-дин здравоохраненидин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Татьяна Беляевади хабар гайивал, январдин вацран сифтегьан 10 юкъуз республикадин азарханайрив коронавирус акатнавай ва стIалжем хьанвай 1064 кас агакьарна. Юкьван гьисабдалди, са юкъуз 106 кас начагъ жезвай. И цIуд йикъан къене сагъ хъхьанвай 825 кас кIвалериз ахъай хъувуна, 36 - кечмиш хьана.

Министрдин гафаралди, коронавирус акатзавай аялрин кьадарни гзаф жезва. Алай вахтунда азарханайра 35 аял сагъар хъийизва. КIвачел залан дишегьлийрин арада тIегъуьндиз акси рапар язавайбурун кьадар виридалайни тIимил я. Исятда азарханайра коронавирус акатнавай кIвачел залан 27 дишегьли къатканва.

Т.Беляевадин докладдай гьакIни малум хьайивал, къенин юкъуз Дагъустандин азарханайра, санлай къачурла, коронавирус акатнавай ва стIалжем хьанвай 1591 кас ава. Лабораторийра тухвай ахтармишунри абурукай 704 касдик ковид квайди тестикьарна. Реанимациядин отделенийра 122 начагъди ава. Кислороддин аппаратрик кутунвайбурун кьадар 45-даз барабар я. 848 кас духтуррин гуьзчивилик кваз кIвалин шартIара сагъар хъийизва.

Татьяна Беляевади вичин докладдин эхирдай коронавирусдиз акси яз тухузвай женгина виридалайни менфятлу яракь раб ягъун тирди къейдна ва вири дагъустанвийриз и кардивай къерех тахьуниз эвер гана.

РикIел хкин, уьлкведин гзаф регионра хьиз, Дагъустандани QR-кодар кардик кутунва. Са жерге идарайриз, карханайриз фидайла тIегъуьндиз акси раб янавайди тестикьарзавай код къалурун чарасуз шартI я. И месэла махсус указдалди тестикьарнава. Амма вири идарайри и шартIунал амалзавач. 2021-йисан ноябрдин, декабрдин варцара кьиле тухвай ахтармишунри къалурайвал, 700 карханадин арада кьудай пуд паюни Роспотребнадзорди тайинарнавай истемишунар кьилиз акъудзавачир. Нетижада 100-елай виниз протоколар кхьена, 515 идарадиз тагькимардай чарар рекье туна, 40 карханадин кIвалах вахтуналди акъвазарна. Абур, асул гьисабдай, ресторанар ва аялрин клубар я.

Нумрадай кIела:

ЖЕМИЯТ

Эркни руьгь…

3-январдиз чи уьлкведа Россиядин печатдин югъ-сувар къейдзава. Ам, гьелбетда, сифте нубатда журналистрин сувар я. Газет кIелзавайбурун суварни я!

Чна квез вирибуруз руьгьдин къуватар артухарзавай и сувар рикIин сидкьидай мубаракзава, азизбур!

▸ 3

МЕДЕНИЯТ

"Къадим Ахцегьрин акунрин" устад

Энвер Билаловичан гъиликай хкатай "Куьгьне Ахцегьрин акунар" циклдин яратмишунар - рангунин ширералди холстрал чIугунвай гуьзел шикилар Ахцегьрин ва республикадин музейра, гьакI искусстводал рикI алай кьилди ксарин коллекцийра гьатнава.

▸ 4

ЭКОНОМИКА

Вучиз чун кесиб я?

Гьар садан кар виридаз талукьди яз гьисабуналди, тешкиллувал арадал гъин. Тайиндаказ лагьайтIа, советрин девирдин райпояр, сельпояр, заготконтораяр, заготбазаяр рикIел хкана, зегьметчийрин чпин къуватралди гьа ихьтин карханаяр тешкилин. Халкьдин карханаяр.

▸ 7

САГЪЛАМВАЛ

Яраб мус агъадатIа?..

Чи гзаф инсанри, начагъ хьайила, иллаки сифте йикъара, азар кваз кьазвач. Тумаварар я, гьакI са тIимил мекьи хьанва, кьуру уьгьуьяр я, ифинни бегьем алайди туш лугьуз, вахт акъудда, духтурдин патав фидач. TIугъвалдин фендигарвални ам я хьи, ада кьвед-пуд йикъан муддатда жигерар тIекв-тIеквзава.

▸ 8

ХАБАРАР

Умуми мурадди агудзава

Краснодардин крайдин Новороссийскда гзаф лезгияр авайдакай чаз фадлай малум я. Мукьвара заз ана яшамиш жезвай Марат Гьажиева хабар гайивал, шегьерда лезгийрин тешкилат ачухунин месэла кьилиз акъатнава. Адан кьиле акъвазнавайдини кар алакьдай жегьил Адилхан Бедирханович Къагьриманов я.

▸ 12

СПОРТ

Виликди - йигин камаралди

...Акъажунра дуьньядин жуьреба-жуьре уьлквейрай тир 3000-далай виниз спортсменри чпин устадвал къалурна. 4 юкъуз тамам 4 агъзурдав агакьна бягьсер кьиле фена…

Джиу-джитсудай дуьньядин чемпионвилин тIвариз лайихлу хьайибурун арада чи газет кIелзавайбуруз фадлай танишбур хьиз, цIийи тIварарин сагьибарни ава.

▸ 15

Хци месэла

Президентдин тапшуругъар

“Лезги газетдиз” РД-дин Кьилин пресс-къуллугъди хабар гайивал, РФ-дин Президент Владимир Путина Дагъустан газдалди таъминарунин ва энергетикадин майишат вилик тухунин жигьетдай тапшуругъар ганва.

Чи мухбир

Кьилди къачуртIа, уьлкведин регьберди гьукумдин талукь органрин вилик Кеферпатан Кавказдин республикадин вири хуьрер газдалди таъминарунин жигьетдай кардик квай проектар, энгел тавуна, вахтунда кьилиз акъудунин ва энергетикадин майишат цIийи хъувун, вилик тухун патал алава инвестицияр желб авунин месэлаяр эцигнава.

“Чалай Урусатдин энергетикадин ва федеральный дережадин са жерге тешкилатрихъ галаз хъсан алакъаяр тешкилиз алакьнава. Гила, Президентдин тапшуругъар себеб яз, алакъаяр мадни сихбур жеда. Куьмек гунай, россиявийрин тIалубунрив датIана къайгъударвилелди эгечIунай заз Владимир Владимировичаз сагърай лугьуз кIанзава.

Кьилди са региондин агьалияр газдалди ва электричестводалди таъминарунин макьсаддалди федеральный дережада аваз серенжемар кьабулай маса дуьшуьш малум туш. Вилик гзаф кIвалахар квайди, абур кьилиз акъудун патал гьукумдин органрин, са жерге маса тешкилатрин куьмек герек къведайди ва дагъустанвийри сабурлувал хуьн герек тирди рикIелай алудна виже къведач”, - къейдна РД-дин Кьил Сергей Меликова, Президентди ганвай тапшуругърин гьакъиндай вичин фикирар лугьудайла.

Губернатордин заместителвиле

Агьмед МАГЬМУДОВ

Кьурагь райондин Гелхенрин хуьряй тир Абдулгьамид Гьасанович ЭМИРГЬАМЗАЕВ Ульяновский областдин губернатордин заместителвиле тайинарнава. Идакай областдин официальный сайтда чапнавай малуматдай хабар хьана.

Чешмедин делилралди, А.Эмиргьамзаева исполнительный гьукумдин федеральный органрихъ галаз алакъаяр хуьнин жигьетдай кIвалах тухуда.

Чи ватанэгьли вичин заместителвиле тайинаруниз баянар гудайла, Ульяновский областдин губернатор Алексей Русскихди къейдна: “Чун фадлай танишбур я, Госдумада санал са комитетда кIвалахна. Адан чирвилери ва мумкинвилери регионди агьалияр патал важиблу проектар кьилиз акъудиз куьмекда...”.

А.Эмиргьамзаеван 57 йис я. Ада ДГПИ, дуьньядин экономикадин ва международный алакъайрин институтда аспирантура акьалтIарна.

Дзюдодай ва самбодай СССР-дин спортдин мастер, Вирисоюздин са жерге акъажунрин гъалибчи я. Жуьреба-жуьре йисара Дагъустандани Москвада карчивилел машгъул хьана. 2016-2021-йисара Государствадин Думадин VII созывдин депутат тир.

Кардик кухтада

Чи мухбир

Алатай йисан декабрдин эхирра Дагъустандин меркезда ва Каспийск шегьерда 44 “А” ва 100-нумрайрин автобусрин гьерекат акъваз хьана. И кардин себеб Махачкъаладин инсанар санай масаниз тухудай улакьрин 2-нумрадин кархана (Махачкъаладин 2-ПАТП) банкрот хьун я. Карханадал алай буржар 250 миллион манатдив агакьзава.

10-январдиз РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулпатагь Амирханова автобусрин гьерекат кардик кухтунин месэлайриз талукьарнавай совещание кьиле тухвана. Адан сергьятра аваз, Махачкъаладин 2-ПАТП-дин хсусиятда авай автобусар Каспийскдин АТП-див кирида вугудай къарар кьабулна. Амма, якъин хьайивал, саки вири автобусар туьхкIуьр хъувунин игьтияж ава. Каспийскдин АТП-дин генеральный директордин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Мегьамедгьажи Ражабова къейд авурвал, и макьсадриз тахминан 8-10 миллион манат пул герек жеда.

Абдулпатагь Амирханова кIвалахзавай автобусар, энгел тавуна, кардик кухтунин тапшуругъ гана. Амай улакьар къайдадиз хкун патал герек жезвай пулдин такьатар республикадин бюджетдай чара ийидайвал я.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 12-январдиз Дагъустанда коронавирус акатайбурун кьадар 67 109-дав агакьнавай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акатай 186 кас дуьздал акъудна.

Гьа са вахтунда духтуррилай начагъ хьайи 61 438 кас (эхиримжи юкъуз - 89) сагъар хъийиз алакьнава. Санлай къачурла, республикада 3 751 139 кас ахтармишнава. 1804 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), кIвалера ава. Дагъустанда коронавирусдик 3751 (эхиримжи юкъуз - 9) кас кьена.

Кьилин редактордин гаф

Тербия тахьайла...

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Тербиядихъ инсан патал гьихьтин важиблувал аватIа, чаз виридаз малум я. Инсандиз тербия гунин карда хизанди кьетIен чка кьазва. “Аял - кьепIинамаз, дана - епинамаз”, - лугьузва халкьдин мисалда. Еке метлеб авай гафар я. Якъин жезвайвал, хъсан, чешнелу, вичикай хийир авай инсан хьун патал адаз кьепIинилай эгечIна тербия гана кIанзава. Амма гьакъикъат гьихьтинди я? Чи йикъара хизанда аялдиз гузвай тербия гьихьтинди я? Аялриз тербия ни ва я куь гузва? И макъалада чун куьрелди и ва маса суалриз жавабар гуз алахъда.

Гьайиф хьи, гзаф кьадар хизанра аялриз гузвай тербия къайдадик квач. Бязи диде-бубайриз аялрилай гзаф кIвалах важиблу хьанва. Са патахъай абур айибизни жедач, хизан хвена кIанзава. Амма кIвалах себеб яз аялар михьиз гуьзчивиликай хкудунни дуьз туш эхир. Ихьтин гьалара абур чеб чпин ихтиярда гьатзава.

Чи йикъара хейлин аялриз интернетди тербия гузва. Гьеле мектебдиз тефенвай аялдизни кваз диде-бубади телефон маса къачузва, адаз интернетдикай менфят къачудай мумкинвилер гузва. Интернетдикай акьалтзавай несилар патал гьихьтин зарар аватIа, садазни сир туш. Мисалар гьин. Интернетдин куьмекдалди рикIе чIулав ниятар авайбуру жегьилар рекьелай алудзава, абур экстремистрин жергейриз желбзава; гзафбур жуьреба-жуьре къугъунрин “къурбандриз” элкъвезва; азад вахт къакъудзава ва икI мад.

Алатай йисан эхирра Дагъустандин социальный сетриз чи республикадиз эсиллагь кутуг тавур са видео акъатна: йифен вахтунда Махачкъалада, Ярагъ Мегьамедан тIварунихъ галай куьчеда, машиндин вилик, чинал маска алукIна, саки михьиз кьецIил руша манидал кьуьлерзава. Соцсетра ам, адаз тербия гайи дидебуба вирида русвагьна, негь авуна. И дуьшуьшдилай гуьгъуьниз 3-4 югъ арадай фейила, интернетда видеороликдин игитди вичелай гъил къачун тIалабзавай видео акъатна. Вичин кьуьлуьни ихьтин гъулгъула арадал гъидайди вичиз чизвачир лугьузвай ада.

Гзаф суалар арадал къвезва. Йифен вахтунда а рушан кьецIила куьчеда вуч авайди я? Адан иесияр, диде-буба квез килигзава? Дуьзгуьн тербия къачунвай касди мегер ихьтин амалар ийидани? Суалрин сиягь мадни давамариз жеда…

Исятда садай са “аламат” акунмазди, ам гьасятда телефондиз съемка авуна, интернетдиз вегьезва. Гуьгъуьнлай виридан вилик виляй аватзава. Са вич ваъ, а касдин хизанарни, мукьвакьилиярни. Гьавиляй гьар садаз вич куьчеда, кIвале, мугьманда, жуьреба-жуьре мярекатрик гьикI тухудатIа чир хьана кIанда.

Са кьве гаф заз чи йикъарин лезги мехъеррикай лугьуз кIанзава. Девирар дегиш хьунихъ галаз санал лезги мехъерин суйни михьиз дегиш хьанва: кьавалрилай, абуру тамамарзавай манийрилай гатIунна, мехъеррин иштиракчийри чеб тухузвай къайдадал къведалди. Чи халкьдин милли къанажагъдихъ галаз эсиллагь кьан тийизвай легьзеярни аквазва гилан мехъеррик. Садкьве мисал гъин. Бязи дишегьлийри мехъеррик ачухдиз ички хъвазва. КIвалин къул хуьзвай, веледриз тербия гузвай дишегьли гьинай, ички гьинай? Ичкидикай “лезет” хкудзавай дидеди вичин аялдиз гьихьтин тербия гурай?

Дагъви дишегьли вичин къилихралди, вичи вич тухунин тегьердалди, къайгъударвилелди, агъайнавилелди, къени хейлин маса ерийралди вири дуьньядиз машгьур я. Ихьтин къамат, гьайиф хьи, бязибуру хъендик кутазва.

Мехъер авун, кьве гъил хкажна, ийизвай кьуьл туш. Ам еке зегьметар, харжияр галай мярекат я. Эхиримжи йисара гъуьлуьз физвай рушари мехъер ийидалди 2-3 варз амаз, махсус туьквенрай, еке пулар гана, сусан перем кирида къачузва. Къиметарни 50 агъзурдалай 200, 300 агъзурдав агакьзава. Чебни гьар жуьрединбур ава. Бязи рушари, я вичин гележегдин уьмуьрдин юлдашдихъай, я буба-стхадихъай регьуь тахьана, далу, хуру ахъа перемар алукIзава. Абуруз чпиз чеб, белки, иер аквазва жеди, амма къвалахъай килигайла, и къайдада алукIун чи къанажагъдив стIун кьан тийизвайди якъин жезва.

РикIел хкин, 20-30 йисан вилик лезги мехъер гьихьтинди тиртIа. Масабуруз чин такурай лугьуз, сусан чиниз дуьгуьр вегьедай, кьилел келегъа жедай, перемдин лагьайтIа, са чкани ахъа тушир. Чи йикъара кьилел мехъерин келегъа алай сусар тектуьк аквада.

Шаз Ахцегьа кьиле фейи са мехъерик чамрални сусал лезги халкьдин милли парталар алай. Абурун шикилар, видеояр интернетдизни акъуднавай. Гзафбуру разивилин, тебрикдин гафар кхьизвай. Гьакъикъатдани, милли парталри абур гзаф иер къалурзавай. Зи фикирдалди, чун бубайрин адетриз, руьгьдин милли ивирриз мукьва хъхьана кIанзава. Дуьньяда кьиле физвай ахлакьсуз дегишвилери чи милли къанажагъда дегишвал туниз рехъ гана виже къведач. И кардикай чаз анжах зарар хкатда.

Са гафуналди, вири крар тербиядилай аслу я. Диде-бубайри веледар гъвечIи чIавалай хайи чIалал, чилел, бубайрин адетрал рикI алаз чIехи авун герек я. Малум тирвал, аялри чпин диде-бубайрилай чешне къачузва, гьавиляй абуру чеб анжах хъсан патахъай къалурна кIанда. Аялриз аквадайвал ички хъвана, пIапIрус чIугуна виже къведач. Ихьтин чIуру хесетар абурукни акатун мумкин я.

Чи тебрикар

2022-йис патал "Лезги газетдин" 10 ва адалай гзаф экземплярар кхьиз, пулдин такьатар редакциядив агакьарай вири рухвайризни рушариз чна рикIин сидкьидай сагърай, куь руьгьдин жумартвал мадни артух хьурай лугьузва.

Агъадихъ чна абуруз ЦIийи йисан тебрикар рекье твазва.

Дагъустандилай къеце

АБАСОВ Мамедаз - Красноярск шегьерда эцигунрин чIехи холдингдин векилдиз:

Вуч гаф ава мердвилиз,
ЧIугваз агьвал мад виниз,
Тазвач руьгьдин майданра
Суални сир сертвилин.

Агъажан ва Рустам АДИГУЬЗЕЛОВРИЗ - Москвада яшамиш жезвай карчийриз:

Зар алайбур тIварарал,
Пар алайбур крарал,
Чан гъизвайбур хьиз я заз
Гьатта экуьн ярарал!

БАЛАКИШИЕВ Зауараз - Краснодарда яшамиш жезвай вурварви карчидиз:

Тухузва чун Вурвариз
Руьгьдин хци лувари.
Мерд рухвайри чи гьар югъ
Элкъуьрзава сувариз!

ГЪАЗАЛИЕВ Нариманаз - Москвада яшамиш жезвай ахцегьви хциз - карчидиз:

Сагърай чи хва Нариман -
Девирдин я къагьриман!
Миллет патал сидкьидай
Амадаг я даима!

ГЬАСАНОВ Васифаз - Ярославлда яшамиш жезвай къурушви хциз - карчидиз:

Европадин чIередив
Альпинистрин жуьредин
Гъил вугузва мердвилин,
Яру Дагъдин жегьре хьиз!

КЕРИМОВ Арифаз - Москвада ФЛНКА-дин регьбердиз:

ТIвар чIехи я - Ариф я.
Ван къвезвайди тариф я:
"Чидай хва туш яшинда
Руьгь къалурун зайиф яз!"

МАГЬСУДОВ Алимегьамедаз - Нижний Новгородда яшамиш жезвай карчидиз:

Гъил агакьриз мердвилин
Акьван яргъал меркезрай,
Авач метягь, мал гьеле,
Куь гьуьрметар эвездай.

САДИКЬОВ Максимаз - Краснодарда яшамиш жезвай карчидиз:

ТавуртIани тагькимар,
Чи жумарт хва Максима
Руьгь паталди миллетдин
Жуьрэт хуьзва даима.

ЭМИРГЪАЕВ Альбертаз - Алтайда яшамиш жезвай карчидиз:

Хабар кьуртIа АрхитIа,
Вичин бине жагъида.
Куьмек гурла багърийриз,
Суал хьана алгъидач!

Дагъустандин шегьеррани районра

АХЦЕГЬА

АБДУЛКЕРИМОВ Магьмудаз - "Просвещение" фондунин регьбердиз:

"Чирвал гьахъ я!" - эзбериз,
Чи камалдин регьберди
Къалурзава несилриз
Вилик финин рекьер дуьз!

ДЕРБЕНТДА

ИСМИХАНОВ Рамизаз - девирдин карчидиз, миграгъви хциз:

Гьисабдач за лайихар,
Кутаз жедач синихар.
Халкьдин мецел гьамиша
Ала анжах тарифар!

МЕЖИДОВ Абилаз - лайихлу юристдиз, писателдиз:

Хва я халис бубадин!
Гьар са хуьруьз, убадиз,
Гъил вугуда захадиз,
РикIин сидкьи успатиз...

СтIал Сулейманан районда

ЦIийи МАКЬА

ЭМИРГЬАМЗАЕВ Рамазаназ - пенсионердиз, ветерандиз:

АкуртIани яхундиз,
Гьар келима - рахун дуьз:
"Руьгьдин къашар хуьн патал
Гьална кIанда фургъун дуьз!"

ТIварар кьамир лагьай куьмекчийриз - дестекриз:

Даяхар я газетдин,
Куьмек гузвай гьамиша.
Шад гьиссерив ацIанвай
Кьабула чи алхишар.

КАСПИЙСКДА

АГЬМЕДОВ Тагьираз - "Каспийтеплосервис" ООО-дин гендиректордиз:

КьепIирви хва Тагьира,
Устадвилиз магьир яз,
Куьмекда чаз мукьувай,
Руьгьдай халис шаир яз.

ГЬАЖИБУБАЕВ Назираз - "Дагдизель" заводдин коммерческий директордин заместителдиз:

АватIани четинвал,
Хуьзвач рикIи секинвал.
Халкьдин руьгьдиз харжзава
Вичин гьар са мумкинвал.

КЪУЛИЕВ Рамазаназ - къурушви хциз, карчидиз, меценатдиз:

КIандач яргъи рахунар,
Чан гъидай хьиз махунал,
Газет-журнал паталди
Хемир хуьзва хвахуна!

МАГЬАМДАЛИЕВ Яралидиз - теплосетрин зегьметчидиз:

Я гьакъикъи зегьметчи,
Кардин къадир, гьуьрмет чиз,
Газет патал гьар йисуз
Жезва халис куьмекчи!

ФАТУЛЛАЕВ Имамудиназ ва АЗИЗОВ Абдуллагьаз - Дуьмдуьз механикадин заводдин гендиректордиз ва кьилин бухгалтердиз:

Дуьм-дуьз кIанда терезар,
Авачиз са гъерезар.
Ийизвай кьван гьуьрметрин
Гьисаб кьунвач гьеле за!

КЪИЗЛЯРДА

АТАМОВ Низамидиз - КЭМЗдин гендиректордин заместителдиз:

Вине твазва Лезгивал,
Алаз хци вергивал.
Алудзава устаддиз
Девирдилай ичIивал.

НАГЪИЕВ Рамазаназ - Санкт-Петербургдин ИНЖЭКОН-дин филиалдин регьбердиз:

Гьикьван четин уламра,
Негьиз куьтвал, авамвал,
Илимрин багъ хуьзвай хва,
Сидкьидай чи салам ваз!

МАХАЧКЪАЛАДА

АГЬМЕДОВ Джейгьуназ - Махачкъалада авай имам аш - Шафиидин тIварунихъ галай мискIиндин имамдиз:

Ганвай кас я муъминвал,
Гъейратдизни - секинвал.
Руьгьда ерли къалурдач
Аквазвайди четинвал.

АДИЛОВ Магьарамаз - девирдин меценатдиз:

Лайих тирвал кьегьалдиз,
Фу нез, яд хъваз гьалалдин,
Ачухзава несилриз
Рекьер михьи агьвалдин.

АЗАЕВ Жабираз - "Къуруш" центрадин сагьибдиз:

Гъавурдаваз базардин,
Кар тухузва пайгардиз.
Куьмек-емек гудайла,
Гъил ачухда кьадар чиз.

АЛИСУЛТАНОВА Фаридадиз - 16-нумрадин юкьван школадин директордиз:

Чи мектебдин бинедиз
Къуллугъзава чешнедив.
Милли руьгьда сугъулвал
Кьабулай туш гьелелиг.

АСАХАНОВ Шагьпазаз - эминхуьруьнви карчидиз, меценатдиз:

Мяден хьиз я мердвилин,
Чка жагъич пертвилиз.
Гъил къакъажда уьтквемдиз,
АкуртIа са дерт вилиз.

АШУКЬ Алиханаз - манидардиз, меценатдиз:

Ифин гъида симерал
Мелерани демера.
Гъарайдизни гьамиша
Гьай жеда ам эверай!

ВЕЛИЕВ Эзединаз - ДГУ-дин математикадин факультетдин доцентдиз:

Девир я им рекъемрин,
ВикIегьбурун, уьтквемрин.
Акъвазда чи къуллугъда
Гьекь ядалди кьекьемриз!

ГЬАМИДОВ Фахрудиназ - кьурагьви хциз, къуллугъчидиз:

Вуч гаф ава къилихдиз,
Кутаз жедач синихдик.
Катран саягъ къуллугъда
Акъвазнава синифдин!

КЪАДИМАЛИЕВ Мегьамедзакираз - "Дагъустан" агрохимкъуллугъдин гендиректордиз:

Вуч хъсан я чилер хуьн,
ЦIийи хвалар, хуьлер хуьн!
Макьсад сад я: саламат
Руьгьдиз мягькем эллер хуьн!

КЪАДИРОВ Къадираз - А.Тахо-Годидин тIварунихъ галай НИИШ-дин къуллугъчидиз:

Къаравулчи адетдин,
Къанун-къайда гуьзетиз,
Кьабул жедач руьгьдивай
Кирс килигун газетдиз.

МАГЬМУДОВ Фаргьадаз - "Махачкъала" автоцентрадин сагьибдиз:

Алхишзава Фаргьадаз
Яргъадани мукьвада:
"Артух хьурай генани
Чи руьгь патал такьатар!"

МЕГЬАМЕДКЕРИМОВ Мурадаз - девирдин карчидиз:

Генг я майдан мурадрин,
Рехъ гуз руьгьдин устадриз.
Мад вине хьуй ви гьуьрмет,
Гьунарлувал успатиз!

МИРЗЕГЬАСАНОВ Насрудиназ - 12-нумрадин юкьван школадин директордиз:

Басрух гурла дердери,
Сада-садаз эвериз,
Алакьзава гьамиша
Куьмекрин женг эзбериз!

ПИРМЕГЬАМЕДОВ Разимаз - девирдин карчидиз:

Вилик тухуз карчивал,
Авачиз са харчивал,
Акьул, камал къачузва
Газетдин гьар чарчивай.

РАМАЗАНОВ Рамазаназ - РДдин МЧС-дин цIаяр кьуниз акси къурулушдин кьилин пешекардиз:

Квахь лугьуда хатайриз,
Чуьнуьх тежез далдайрик.
Экв багъишда чим галай
Хмулди кьур къузайриз.

САЛАГЬОВ Агъаметаз - ДГТУдин преподавателдиз:

Вине твазва алимвал,
Чи несилриз - муаллимвал.
Куьмек гурла зайифдаз,
Хуьзва, хва я, Итимвал!

ШАГЬБАНОВ Низамаз - 13-нумрадин гимназиядин муаллимдиз:

Вичин гьар са къадамдиз
Къуллугъзава низамдиз.
Гьазурдайла женгчияр,
Гьайиф къведач къазанжи.

ЭСЕДОВ Адилагьаз - девирдин карчидиз:

Вичин гьар са къадамдив
Умуд хуьзва илгьамдиз.
Ихьтин хваяр тушни бес
Герекбур чи аямдиз!

ЭСЕТОВ Азединаз - ДГМУ-дин доцентдиз, Халкьдин духтурдиз:

Баладизни дидедиз,
Дуьньядизни уьлкведиз
Гекъиг тежер дестек я
ЧIехи духтур Азедин!

ЭФЕНДИЕВ Маилаз - МЧС-дин ветерандиз, шаирдиз:

Я гьуьрметлу ялцугъви,
Вуч чIехи я къуллугъ ви!
"Дуьзвал хьурай виринра!" -
РикIинди я буйругъ ви.

ЮНУСОВ Хидир-Зулданаз - къанун-къайда хуьнин органрин ветерандиз, РД-дин лайихлу художникдиз:

Шикилра ви экв ава,
Мублагьвал ва эрк ава!
Гьавиляй я, чи дустар,
Къакъат хьана, тек авач!

Жувазни:

ГьикI ийидач мирзевал -
ЧIалар кхьин вижевай!
Ял ядайла, ашунал
Герек жезва жуьже ваз...

Мердали ЖАЛИЛОВ

13-январь - Россиядин печатдин югъ

Эркни руьгь...

Гьуьрметлу дустар! Квез аквазвайвал, и чин чна "Лезги газет" 2022-йис патал кхьиз, чпин хсуси такьатар ва гьакI масабурун мумкинвилерни санал желб авур рухвайризни рушариз тебрикрикай туькIуьрнава.

"Са ибур яни бес милли газетдал - миллетдин руьгьдин къулал ашукьбур?" лугьунни мумкин я. Куьн гьахъ я. Газет патал, кьве гъил къакъажна, кIвалахзавай ксар чахъ вири хуьрера, районра, шегьерра ава. Эгер гьар са хци ва руша, агьилди ва жегьилди, милли культура, чIал, литература, адетар, тарих деринДай чирун, хуьн, виликди тухун, машгьурун рикIел алаз, гьатта са газет кхьейтIани, ам чи виридан меденивилин къайгъуда авай кас я. Эхь, стIалрикай я булахар жезвайди. Булахар гзаф галай вацI кьурадач, ада вичин рехъ гьуьлерив кьван агакьарда!

"Лезги газет" цIи 6500-далай гзаф агьалийри кхьенва. Баркалла абуруз! Мумкин я, кхьиз кIанз, гьелелиг агакь тавунвайбурни хьун. Абуруз чи газет йисан кьиляй-кьилиз кхьиз, вахчуз, кIелиз жезвайди чир хьайитIа хъсан я. И кар газетрин киоскар авай чкайра (Ахцегьа, Кьасумхуьрел, Мегьарамдхуьре, Белижда, Дербент, Огни, Каспийск, Махачкъала, Къизляр, Хасавюрт, Сухокумск шегьерра...) гьа киоскрай гьар вацран 20-число агакьдалди кьилиз акъудиз жеда. Почтадин отделенийрани ашкъи авайбурувай исятдани газет кхьиз жеда. Эгер январдин вацра кхьейтIа, газет февралдилай хкведа ва икI мад.

Амма им мехъер алатайдалай кьулухъ мубаракар ийиз физвай мисал жезва. Газет, журнал вахтунда кхьин гьам кIелзавайбуруз чпиз, гьам газет акъудиз кIвалахзавайбуруз (чаз) хъсан я.

Гьар гьикI хьайитIани, алатнавай йисара хьиз, цIини чи газетдин тираж амай милли газетрилай артух я! Сагърай лезги халкь! Куь садвал, савадлувал, гьуьрмет, чIалал ва культурадал ашукьвал, жува-жуваз гьуьрметун себеб яз, чахъ руьгьдин къуватар гзаф авайди чир жезва. Гужлу къуш чIехи къармахарни хци яргъи кIуф алайди ваъ, мягькем лувара гзаф цIакулар аваз, кьакьан цавар муьтIуьгъарзавайди тирдал шак алач.

КIелзавайбур ва мухбирар гзаф авай газет къуватлуди яз амукьда! "Лезги газет" гьа гужлу къуш хьиз я!

13-январдиз чи уьлкведа Россиядин печатдин югъ-сувар къейдзава. Ам, гьелбетда, сифте нубатда журналистрин сувар я. Газет кIелзавайбурун суварни я!

Чна квез вирибуруз руьгьдин къуватар артухарзавай и сувар рикIин сидкьидай мубаракзава, азизбур! Къуй квехъ мягькем сагъламвал, кIвалера гьуьрмет, муьгьуьббат, берекат хьурай!

Дагъустандин халкьдин шаир Арбен Къардаша "Лезги газет" миллетдин "эркни руьгь" яз гьисабзава. Шаирди дуьз къимет ганва.

Чи эрк сагърай! Чи руьгь сагърай! Амин!..

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакция

Энвер Асалиеван - 70 йис

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

2022-йисан 8-январдиз чи бажарагълу художник-педагог, РД-дин культурадин лайихлу работник Энвер Билалович АСАЛИЕВА вичин 70 йисан юбилей къейдна. Мубаракрай! 1952-йисуз Ахцегьа зегьметкеш чIехи хизанда дидедиз хьайи зигьинлу гада вичин алахъунралди муаллимвилин ва художниквилин рекьяй еке дережадив агакьна. Алай вахтунда Ахцегьа Аскар Сарыджадин тIварунихъ галай изобразительный искусствадин школадин муаллимвиле кIвалахзавай адан тIвар, яратмишунар саки вири Дагъустандиз малум я.

Энвер Билаловичан гъиликай хкатай "Куьгьне Ахцегьрин акунар" циклдин яратмишунар - рангунин ширералди холстрал чIугунвай гуьзел шикилар Ахцегьрин ва республикадин музейра, гьакI искусствадал рикI алай кьилди ксарин коллекцийра гьатнава. Пешекарри абуруз еке къемет гузва. Энвер Асалиева вичин шикилралди чаз Ахцегьрин къадим, надир архитектурадин ансамблдин гьайбатлувал къалурзава, инсанрик ватанпересвилин гьиссер кутазва, чун элкъвена кьунвай гуьзел тIебиат ва милли архитектурадин адетар хуьниз эверзава. Уьлкведа чкадин туризмдиз артух дикъет гузвай шартIара и месэладихъ иллаки еке метлеб ава.

1971-йисуз Ахцегьрин 1-нумрадин юкьван школа, 1976-йисуз Дагпединститутдин худграфдин факультет куьтягьай жегьил художник-педагог Ахцегьрин 2-нумрадин школадиз рекье туна. Ина рисованидинни черченидин тарсар гуз, адаз кIелдай йисара бажарагълу художникар-педагогар тир Алирза Эмирбегован, Шериф Шагьмарданован, Аскар Сарыджадин (ДГПИ-дин теклифдалди Москвадай хтай ада дуьз са семестрда "монументальная скульптура" предметдай лекцияр кIелнай), Дарвин Велибегован, Гьейбет Гьейбатован гъилик къачур чирвилер аялрихъ галаз практикада ишлемишдай мумкинвал жезва. Умуми образованидин школада кIвалахай ругуд йисалай, Ахцегьа художественный махсус школа ачухнаваз, Энвер муаллим гьаниз хквезва. Ингье гила дуьз 46 йис я ада хуьруьн аялар искусствадин алемдиз шерикзава, шикилар чIугваз вердишарзава ва гьа са вахтунда яратмишунрин кIвалахдални машгъул я.

- Энвер муаллим хьтин бажарагълу ва тежрибалу пешекардихъ галаз кIвалахиз заз хуш я. Муаллимвилин везифайрив рикI гваз ва акьалтIай жавабдарвилелди эгечIзавайвиляй адан тербиядик акатзавай, живописдай, графикадай ва художественный искусствадин маса жуьрейрай чирвилерни вердишвилер къачунвай 32 аял изобразительный искусствадин рекьиз фена, абурукай художникарни муаллимар хьанва. Месела, Фережуллагь Мирзоева, Мира Алирзаевади, Рамазан Мамаева, Самир Мирзоева, Сердер Асалиева, Фейзуллагь Фейзуллаева, Имам Агьмедова къе райондин школайра художникар-муаллимар яз кIвалахзава. Адан аялри датIана райондин ва республикадин гьар жуьре выставкайрани къалурунра активнидаказ иштиракзава. Алай вахтунда чи школада хъсанвилихъ жезвай вири цIийивилера Энвер муаллим заз хъсан меслятчи ва куьмекчи я, - суьгьбетзава Ахцегьрин ИЗО-дин директор, Дагъустан ва Карачаево-Черкесия республикайрин лайихлу художник Мегьамедзериф Гьажиева.

- Ахцегь райондай машгьур художникар пара акъатна. Алай вахтунда районда активнидаказ кIвалахиз, лайихлудаказ абурун векилвалзавай, таъсиб хуьзвайбурукай сад чи къунши Энвер Асалиев я, - лугьузва машгьур алимар-стхаяр тир Гьажи ва Нисред Гашароври.

70 йисан юбилейдихъ галаз алакъалу яз, чна Энвер Асалиевахъ галаз суьгьбетна, адаз вичин сувар рикIин сидкьидай мубаракна.

- Хайи югъ тебрикунай, зи яратмишунрин рекьиз фикир гунай куьн вири пара кьадар сагърай. Алай вахтунда вуч ийизва, квел машгъул я лагьайтIа, уьмуьрда заз мажал, сугъул жедай вахт хьайиди туш. Жуван гъилералди яшайишдин кIвалер эцигна, веледар кIвачел акьулдна. Хсуси майишат ава… Ихьтин кIвалахрикай галат, бизар хьайи вахтунда, кьилди хьана, яратмишунрин алемда жезва. Гьа им заз ял ягъун я. Алай вахтунда зун 1-февралдиз чи школадин залда "Къадим Ахцегь" тIвар алаз тешкилзавай жуван яратмишунрин кIвалахрин (ана цIийи 25 шикил жеда) выставкадиз гьазур жезва.

- Энвер муаллим, чаз чида хьи, гьар сеферда "Шарвили" эпосдин сувариз вуна хсуси кIвалахрин выставкаяр тешкилзава.

- Эхь, 2000-йисалай эгечIна, "Шарвилидин" гьар сувариз "Шарвили пагьливан", "Ахцегьрин къамат", "Дагьви тIебиатдин лезет" темайрай за жуван маса гузвай цIийи 10-12 шикилдин гъвечIи выставкаяр ачухзава. Хиве кьан, мус, низ, вуч ва гьи къиметдай маса ганатIа чир хьун патал махсус дафтар кутунва. ИкI, вири и вахтунда за санлай 140 шикил, чпиз муьштерияр хьана, маса ганва. Пара шикилар гьакI пишкешнава. Исятда зи са жерге кIвалахар, гьабурукай яз 30-дав агакьна чи бажарагърин (Эльза Ибрагьимовадин, Алла Жалиловадин, Рагьимат Гьажиевадин, Ахцегь Гьажидин...) суьретар, яни портретар Ахцегьрин машгьур музейда ава. Мад са кар къейд ийин: пара вахт я чаз чкадин художникрин умуми къуватралди Ахцегьа шикилрин галерея ачухиз кIанз. Гьар жуьре себебралди сакIани кар вилик физвач. Гила чи школадин цIийи директор, хъсан тешкилатчи ва художник Мегьамедзериф стхадин ва, гьелбетда, райондин руководствадин (и кар гьабуруни хиве кьунва) куьмекдалди шикилрин галереядин месэла алукьнавай цIийи йисуз, иншаллагь, кьилиз акъудиз кIанзава.

"Къадим Ахцегьрин акунрин" устад

Веревирдер

Газет хуьн вучиз герек я?

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Алай аямда, лугьузвайвал, "демократия" гафунин "ачухвал", инсанрин агьвал ва уяхвал гьакьван "вилик" фенвайла, ктабарни газетар, журналар къвердавай тIимил жезвайдакай, иллаки милли чIаларал акъатзавай газетрин кьисмет, гележег хаталувилик квайдакай гзаф мярекатрал рахазва. Гьич тахьайтIа, чи газетда са зи къелемдикай ихьтин макъалаярни веревирдер тIимил хкатнавач. Газет кIелзавай гзафбуру абуруз чпин баянарни гана.

За чи милли чIалар, культураяр, литературяяр, абур хуьзвай ва раижзавай чешмеяр тир ктабарни, журналарни, газетарни, государствадин чапханаярни патал чи кар алай къурулушри (Халкьдин Собраниди, Гьукуматди) гьакъикъи къайгъударвал ийизвач, махсус законар кьабулзавач, кхьизвай ксариз гонорарар, маса куьмекар авач лагьана кхьейла, вич "Халкьдин Собранидин" депутат я лугьузвай са касди, гуя зун гьакъикъатдиз "чIулав айнайрай" килигзава лугьуз, наразивални къалурнай.

Авторди вичин тIвар къалурнавачир, яни ачухдиз вич вуж ятIа чирунихъай кичIе хьана. Гьа ихьтин депутатар, чиновникар гзаф тирвиляй чахъ дуьзгуьн законарни, гьакъикъи къайгъударвални, культурани, савадлувални тежезвайдал шак алач.

Тухбуруз гишинбурукай хуш къведайди туш. Кесибвиле, къайгъусузвиле тунва чи яратмишдай саки вири ксар. Виридалайни вилик школаяр, аялар патал ктабар акъуддай учпедгиз квадарна чи республикада. Лап гьа машгьур сатирик С.-Щедринан "топтыгинрин" тегьер я.

Ахпа чи вири милли газетрин штатар, объемар (чинрин кьадарар) тIимиларна. Гьафтеда пудра, вадра акъудзавайбур гьафтеда садра акъудзавайбуруз элкъуьрна.

Халкьдив агакьарзавай информациядин кьадар са паюнин тIимил хьана...

С.-Щедринан игитрини ("Са шегьердин тарих" роман), чеб гьукумдин кьилиз атайвалди, сада типография чукIурна, муькуьда газетар агална, пуд лагьайда университетдин чкадал духанни дустагъ ачухна... 200-300 йис идалай вилик хьайи хьтин крар гила, XXI асирда, чи обществода икI тикрар хьуни квекай лугьузватIа? Виликди фидатIа чи меденият, савадлувал, къанажагълувал, уяхвал, таъсиблувал, ватандашвал?

И йикъара "Россия-24" телеканалдай тамам са сятда машгьур журналист Владимир Соловьева гьакьван машгьур политик, общественный деятель, КПРФ-дин регьбер Геннадий Зюгановахъ галаз марагълу суьгьбет тешкилнавай. Ам СССР чукIурайдалай инихъ 30 йис тамам хьуниз талукьарнавай. Машгьур кьве касди СССР хьтин къудратлу государство чукIунин ("чукIуриз хьунин" - дуьз жедай) асул себебар веревирдзавай. "Вуч паталди?" суал гун мумкин я. СССР чукIурайди хьиз, гила Россиядин Федерация хьтин государство кIаняй акъудиз, адаз вири дережайра гьам къецяй, гьам къеняйни хаинвилелди зиянар гуз алахънавай къуватар гзаф жезвайвиляй, лугьузвай абуру маса себебар авач.

Тарихдикай, ам гьихьтинди хьанатIани, дуьз тарсар хкуд тавуртIа, чун датIана ни хьайитIани усаларда, кIурарик вегьеда, къакъудда чавай чи вири. Экономикани, культурани, ягь-намусни, тарихни, мулкни, азадвални...

СССР чукIуриз хьунин асул себеб, гьисабзавай дискуссиядин иштиракчийри, чи халкьдал гьа чи обществодин элитади илитIай къайгъусузвал, къайдасузвал, марифатсузвал, нафакьачивал, меденивилин рекьяй усалвал, зайифвал, жува жув виляй вегьин, тарихдин ирсинал датIана акьалтIай рагъулар (агъу) иличун хьана. Куьрелди, руьгь квадарна.

Фу, яд тагана ваъ, "горбачевизмди" гьа и рекьерайни чи халкьдал дяведин йисара такур хьтин каш - мекь, муькуьнвал, кьитвал, карточкаяр илитIна. Исятда рикIел хкизвайвал, вири аваз, "авач" хьана. Чуьнуьхна халкьдикай гьакъикъат. Гьа са чIавуз са къатда, вичин вахтунда халкь каша тур Хрущева хьиз, тарихдай анжах чIулавар жагъуриз алахъна. Гуя "ленинизмдин бинеяр" ибуру "михьи" хъийизвай кьван...

И карди чи вири душманар къуватлу авуна. Уьлкве къецепатай (Америкадай, Великобританиядай, Германиядай, масанрайни) идара ийизвайбур артух хьана. Ихьтин шартIара СССР, адахъ галаз "Варшавадин договор" лугьудайдини чукIурун са затIни яз амукьнач...

Сиясатдин жигьетдай гьакьван чеб "савадлубур" яз гьисабай чи "регьберар" (Горбачев, Шеварднадзе ва мсб.) абуруз "тарс" гайи халуйрин кацин шенпIияр хьиз алцурарна.

Гила чун мад чи макъаладин кьилиз гъанвай суалдал хквезва: газет хуьн вучиз герек я?

Жаваб винидихъ лагьанва: газет чи халкьдин меденивал, савадлувал, чIал, литература, руьгь, тарих хуьзвай чешмейрикай сад я. Ам квахьда - чавай чун халкь хьиз санал агудзавай вири квахьда. ЧкIида чи хуьрерни, районарни, республикани... Руьгь авачир манкъуртар, хипер хьиз, гьалда чун гьалтай вирибуру...

Гьелелиг, тIимилбур ятIани, чав, журналистрив, газет арадал гъизвайбурув, государствадин бязи куьмекар агакьзама. Чахъ гьелелиг кIвалахдин чка - чи дарамат, типография, гъвечIибур ятIани, мажибар ама. Халкьдини чи тереф хвейила, яни газет кхьейла, адаз гьуьрметайла, чахъ галаз алакъа хвейила (яни авторар гзаф хьайила), чи меденивал, культура, чIал, литература хуьдай гзаф мумкинвилер амукьда.

Нагагь садра чавай газет ва я журнал квахьайтIа, ам арадал хкун, хуьн алай хьтин шартIара намумкин кар тирди аннамишна кIанда.

Куьне, гьич тахьайтIа, Бакуда лезги ханум - гьакъикъи женгчи Седакъет Керимовадал "Самур" газет хуьн патал ацалтзавай кьван четинвилерикай чи газетдай мад кIел хъия ("ЛГ"-дин 2021-йисан 51-нумра).

Хсуси пуларихъ кьилдин ксаривай шумуд нумра ва гьихьтин тираж авай газет акъудиз жедатIа, фикир це... Хуьз жедач а тегьерда я газет, я журнал...

Милли чIалар, газетарни журналар, мектебар, культураяр хуьнин жигьетдай государстводи датIана къайгъу чIугун лазим я. Сад-кьве форумдални гуьруьшрал сергьятламиш тахьана. И месэлаяр гьи гьалда аватIа, и мукьвара Махачкъалада кьиле фейи чIехи медиаформумдал авур вичин рахунра республикадин Кьил С.Меликовани веревирднава. Газет анжах са информация агакьарзавай чешме туш, адан метлеб лап екеди я.

Са макъаладин гелеваз

Мансур КУЬРЕВИ

“Лезги газетдин” 2021-йисан 23-декабрдин нумрада авай машгьур литератор Муьзеффер Меликмамедован “Женг давам жезва” тІвар алай макъала кІелайла, зи рикІик кьве жуьредин гьиссер акатна.

Са патахъай, зи рикІ шад хьана: макъала Бакуда “Самур” газет акъатиз 30 йис тамам хьуниз талукьарнава. Гьелбетда, и юбилей лезгийрин медениятдин тарихда зурба вакъиа, и девирда газет 30 йисан яшдив агакьарун адан редакциядин еке зегьмет ва гьунар я. Зани и кар газетдин редакциядиз, иллаки адан кьилин редактор Седакъет Керимовадиз рикІин сидкьидай мубаракзава.

Муькуь патахъай, а макъаладай лезгийрин тарихдихъ галаз шаклу алакъаяр авай са бязи аламатдин фикирар кІелайла, зун пашман хьана.

Чпин аламатдин фикирар халкьдин арада чукІуриз кІан хьун пара ксариз хас я. Адет яз, ахьтин чалишмишвилери къваларив гвай инсанрик еке къурхут кутадач, гзаф вахтара ахьтин чалишмишвилер ийизвайбур акурла, инсанри абурукай зарафатар ийида. Амма са бязи аламатдин фикирар ава хьи, абур чуКІурзавайбурун вилик пад вахтунда такьуртІа, ахпа абурукай зарафатар ийиз агакь хъийидач, вучиз лагьайтІа, ахьтин фикирри халкьдин кьилел еке бедбахтвилер гъида. Гьахьтинди я и дуьньяда халкьар сад-садаз душманар я лугьудай фикир. Инсанрин арада са касди ихьтин фикир ийизвайдал шак фейила, гьасятда адан вилик пад кьун герек я.

Гьахьтин касдин вилик пад вахтунда кьунин са чешне мисал яз къалурун патал чна квез дуьньяда тІвар-ван авай алим, Урусатдин илимрин академиядин Москвада авай философиядин институтдин регьбер, академик Абдусалам Абдулкеримович Гьуьсейнован уьмуьрдай са дуьшуьшдикай ихтилатда.

2020-йисан зулуз Къарабахда башламиш хьайи дяведин къизгьин йикъара академик Гьуьсейнова интернетда авай вичин тІвар алай чина ихьтин гафар кхьенай:

“Зи “дустарикай” сада (за кьатІузвайвал, а кас заз акуна чидайбурукай туш) /Фейсбукда авай/, зи тІвар алай чиниз туьрк чІалалди кхьена, эсиллагь кьабулиз тежедай ва намусдик хкІадай, эрменийриз талукь тир гафар акъуднава. За, гьелбетда, а кас зи “дустарин” сиягьдикай хкудзава ва, уьмуьрда жува кьунвай рехъ къалурун яз, жуван дустар тир азербайжанвийриз, зун патал эрмениярни гьа чеб хьтин стхаяр тирди лугьуз кІанзава ва, эгер абуруз зи гафар кьабулиз тежедай фикир яз аквазватІа, за абурувай мад чеб зи дустар яз гьисаб тавун тІалабда”.

Са шакни алачиз, ибур халкьарин арада душманвилин гьиссер чукІурзавайбуру ийизвай кІвалахдин алчахвал чизвай камаллу, такабурлу ва намус михьи инсанди лагьанвай гафар я. Гьайиф хьи, чна вичикай ихтилатзавай макъалада маса, чпи халкьарин арада мидявилер твазвайбур яз гьисабиз жедай гафар ава. Аламат жедай кар ам я хьи, халкьарин арада душманвал твазвай гьерекатрикай макъаладин авторди газетдин “гьунарникай” хьиз кхьизва. Ингье макъалада гьахьтин са “гьунардикай” кхьенвай цІарар:

“1918-йисуз эрмени дашнакри ва большевикри Къуба уезддин агьалийрин кьилел гъайи мусибатрикай сифте яз “Самур” газетди кхьена. Гуьгъуьнлай геноциддиз талукь и макъалаяр республикадин газетризни акъатна. 1918-йисан вакъиаяр рикІера амукьдайвал авун патал “Самурди” талукь тешкилатрин вилик месэла къарагъарна. Къе са шакни алачиз лугьуз жеда хьи, Къуба шегьерда геноциддин комплекс, КцІар шегьерда “Къанлу дереда” эрмени дашнакрихъни большевикрихъ галаз женг чІугур къагьриманриз хкажнавай гуьмбет арадиз атуник “Самурдин” пайни ква. Гила газетди “Къанлу дереда” комплекс эцигун патал месэла къарагъарнава”.

Макъаладин и цІарар кІелайла ва 1918-йисуз Къуба уездда эрменийри авур “геноциддикай” адан авторди икьван чІавалди масанра лагьай ва кхьей ихтилатар рикІел хкайла, вичин вири мумкинвилер ишлемишна, чаз адаз эрменийринни лезгийрин арада мидявилер тваз кІанзавайдал са шакни алачиз аквазва.

И цІарара автор “Самур” газетдин крарикай рахазватІани, чаз чизва, 1918-йисуз эрменийри Къуба уездда авуна лугьудай “геноциддин” темадай а газетда акъатай саки вири макъалаяр чна вичикай ихтилатзавай авторди тІвар алаз акъатнавайбур я. ГьакІ хьайила, а темадай авторди “Самур” газетди авунва лугьузвай крар чна гьада вичи авунвай крар яз гьисабзава.

И цІарара абурун авторди *“1918-йисуз эрмени дашнакри ва большевикри Къуба уезддин агьалийрин кьилел гъайи мусибатар”* эрменийри авур “геноцид” я лугьузва ва и кардикай “Самур” газетдал (кІела: вичел) къведалди садазни хабар тахьайди ва “геноциддин” тема сифте яз гьа газетди (кІела: вичи) винел акъудайди хиве кьазва.

Масабуруз а “геноциддикай” хабар гьикІ жеда кьван, а кар са документрани авачир ва гьакъикъатда тахьай кар яз хьайила?! 1918-йисан гатфариз Къуба уезддиз Бакудай Советрин власть тестикьариз большевикрин дестеяр атанай. Абурун кьиле гуржияр тир Геловани ва Стуруа, азербайжанви Багьиров, абурун куьмекда лезги Мукьтадир Айдинбеговни адан юлдашар авай. Гаф кватай чкадал лугьун: гьахьтин большевикрин десте Бакудай ахцегьви Къазимегьамед Агъасиев кьиле аваз Дербетдизни атайди тир. Бес макъаладин авторди гьикІ хьана большевикрикай “эрмени… большевикар” авунва? Большевикар вужар тир? Большевикар эрмени миллетдин лишанар алайбур тирни? Гьа девирда абур вужар тиртІа тайинариз чаз СтІал Сулеймана куьмекда. Ада вичин “Жувакай ихтилатда” гьа девирдин большевикар вужар тиртІа чир жедай ихьтин гафар кхьенва:

*“…Са сеферда Кьасумхуьрел интервентар (туьрквер -**М.К.**) атана ва зи хуьруьнвийрикай пуд тарагъажриз акъудна. Вуч патал? Абур большевикар яз хьана кьван, Бакудай чаз куьмекдиз хтанвай…*

“Яъ, - фикирна за, - чил чиди яз, дагълар чибур яз, тарагъажриз акъудзавай ва рекьизвай инсанарни чибур я эхир… Им вуч тегьер я? АкІ хьайила, большевикар чун яз, чарабуру ина иесивал авун жезвани?”.

Сулейман бубадин и веревирдери къалурзавайвал, большевикар, чпин арада вири миллетрин векилар авай, кесибрин патал алай ксар тир. Мисал патал, лезгийрин гьахьтин векилар винидихъ чна тІварар кьур Бакудин Советдин член хьайи, вич 1918-йисан зулуз, “мусаватистри” кьилел еке мусибатар гъана, Къубадин дустагъда кьейи большевик Мукьтадир Айдинбегов ва Кьиблепатан Дагъустандин комиссар хьайи, вич Мукьтадир Айдинбегов кьейи зулуз туьрквери буйругъдалди Кьасумхуьруьн патав яна кьейи большевик Къазимегьамед Агъасиев тир. И кьиникьри туьрквери лезгийриз “геноцид” авурди тестикьарзавани? Гьелбетда, ваъ. 1918-йисуз Къуба уездда, Куьреда, Дербентда ва Къавкъаздин амай чкайра граждан дяве физвай, стха стхадал, хва бубадал яракь гваз тепилмиш хьанвай, кесибринни девлетлуйрин арада дяве авай, девлетлуйрин патал интервентрин (туьрквери) кьушунар алай. “Геноцид” инсанар чпин миллетдиз ва я диндиз килигна терг авун лагьай чІал я. АкІ яз хьайила, бес девлетлуйринни кесибрин арада хьайи граждан дяведа тек са большевикрин крар “геноцид” гьикІ хьанай? Большевикар чкадин вири миллетрикай тирла, абуру гьи миллет тир тергзавайди? Гьелбетда, са миллетни большевикри тергзавачир. Абуру дяведалди тестикьарзавайди са миллетдинни “ранг” алачир чпин власть тир.

Бес макъаладин автордиз “геноцид” гьинай акуна? Большевикриз чпин къуватар бес тежез акурла, абуру Дуьньядин сад лагьай дяведа Урусатдин патал алаз Туьркиядихъ галаз дяве тухвай эрменийрин са бязи кІеретІар чпин Яру Армиядиз кьабулнавай. Абурукай эрмени Амазасп кьиле авай са кІеретІ большевикрин регьбервилик квез ва абурун патал алаз Къубадизни атанай. Амма 1918-йисуз Къубада хьайи вакъиайриз макъаладин авторди “геноцид” лугьудалди, авторди вичи хиве кьазвайвал, а “геноциддикай” дуьньяда са касдизни хабар авачир. Бес макъаладин автордиз вакъиаяр хьана 85 йис алатайдалай кьулухъ абур “геноцид” яз хьайиди гьинай хабар хьана?

Аквадай гьаларай, саки виш йисан вилик хьайи вакъиаяр чи девирда са низ ятІани “геноцид” яз хьун герек тирди, зи фикирдалди, автордиз са ни ятІани лагьана, я ада гьисс авуна. Ихьтин гьиссерик квай адан гьиле тарихдин пешекарриз лап фадлай чизвай, большевикриз акси хьайи “Диктатура Центрокаспия” тІвар алай тешкилатдин Бакуда хьайи правительстводи тайинар авур Комиссиядин член Новацкийдин Къубада ва Къуба уездда 1918-йисуз хьайи вакъиайрикай доклад гьатна ***(https://genocide.preslib.az/ru_s3.html)***.

Инал чун вичин агьалийрин чІехи пай 1918-йисуз лезгияр тушиз, маса миллетар яз хьайи Къубадикай рахадач. Чун чпин чІехи пай гьа вахтунда лезгийрин хуьрер яз хьайи Къуба уездда авай хуьрерикай рахан. Аквадай гьаларай, гьа докладдай макъаладин автордиз уезддин хуьрерикай ихьтин цІар акуна: *“/Чна/ чирнава, Амазаспан кІеретІди Къуба уездда цІай яна кана ва барбатІна, вири санал гьисабайтІа, 122 мусурманрин хуьр”.* И цІар макъаладин автордин эхиримжи 15-18 йисан яратмишунра кьилин цІар хьанва. Гьа и цІарцІиз килигна, ада вири дуьньядиз эрменийри Къуба пата авай лезгийрин хуьрер 1918-йисуз барбатІай ва и кар “геноцид” тир лагьана хабар гана. Новацкийдин доклад и автордилай вилик акур ксарин кьадар агъзурралди ятІани, абурукай са касни “геноциддикай” раханачир. Вучиз? Вучиз лагьайтІа, а докладдин 122 хуьруькай цІар авай абзацда а хуьрерин тІварар кьурдалай кьулухъ ихьтин келимани ава: *“И хуьрер барбатІдайла, 60 инсан кьенай ва 53 касдал хер хьанай”.* Яни 122 хуьр эрменийри “барбатІдайла”, 60 кас кьенай. (Къуба уезддин хуьрера 1918-йисан гатфарин гъулгъулайрик кьейи ксарикай тарихчийриз маса са делилни авач!). Инал лугьун герек я: граждан дяведин вахтунда Къуба пата авай лезгийри чпи чеб 60 касдилай са кьадар гзаф кьейиди тир. Гьелбетда, гьар са кьейи кас адан хизанриз еке хажалат я. Амма эрменийри “барбатІ” авур 122 хуьряй 60 кас, яни гьар кьве хуьряй са кас кьиникь гьикІ хьана “геноцид” хьайиди я? Делилрал, гьакъикъатдал амал авуртІа, сакІани. Амма ния халкьарин арада къал тун яз хьайитІа, эрмени Амазасп лезги хуьряй фидайла, хатадай са кицІ кьенваз хьанайтІани, и кар эрменийри лезгийриз авур “геноцид” я лугьуз жеда, иллаки лезгийрикай, вилер акьална, чпин чанар дяведин цІуз вегьедайбур ийиз кІан хьайила. 1918-йисуз Къуба уездда хьайи граждан дяведин вакъиаяр эрменийри лезгийриз авур “геноциддиз” элкъуьрун патал маса са себебни заз аквазвач.

Мидявилерин вилик пад кьан

Им лезгийри 1918-йисуз Къуба уездда хьайи граждан дяведа иштирак авуначир лагьай чІал туш. Авунай. Мисал патал лугьун, лезгийрин кесиб къатари, партизанар хьана, Нури-паша кьиле авай туьркверин интервентрихъ галаз женг чІугунай, абур, къагьриманри хьиз, Самур вацІун кьве патайни чукурнай.

Гьа къагьриманриз тир лезги шаирар Н.Шерифова ва К.Абдуллагьа чпин эсерар бахш авурди. Гилан шаирдиз а девирдин халис интервентрихъ галаз женг чІугур къагьриманар аквазвач, ам а девирдай гилан Къарабахдин дяведиз кутугай “къагьриманар” жагъуриз алахънава…

Къарабахдин дяведикай лагьайтІа, ам хьана алатнава, са кьадар лезги жегьилри чпин чанар а дяведин цІуз вегьенва. Азербайжанвийри, эрменийри ва лезгийри гила вуч авурай? Къунши халкьарин мулкар - ибур са хуьре авай, сад-садан патав гвай кІвалер туш, къунши бегенмиш тахьайла, кІвал гана, маса хуьруьз куьч жеда лугьудайвал. Я азербайжанвийривай, я эрменийривай, я лезгийривай чпин мулкар пулдихъ ва я гьавая гана, маса чкадал куьч жез алакьдайди туш. Чилин винел ахьтин куьч жедай чкаяр мад аламач. ГьакІ хьайила, гьар са халкьди къунши халкь вичиз уьмуьр амай кьван ганвай къунши хьиз кьабулун, адахъ галаз меслятвилелди уьмуьр гьалун герек я. Акунрай, Азербайжандинни Эрменистандин кьилевайбуру и кар кьатІуннава, абуру чпин халкьарин арадай душманвал акъудун кьве патазни хийир авай кар яз гьисабзавайди хьиз аквазва. Анжах макъаладин авторди и кар гьеле кьатІанвай хьтинди туш. Ада Къуба вахчуз атай Яру Армиядик квай Амазаспан кІеретІ, а вакъиа хьана саки виш йис алатайла, вичин кхьинра, вучиз ятІани, Дигагь хуьруьн патав гвай баябан чуьл кьаз ракъурнава. (Къуба кьаз атай Амазаспан ираб а чуьлда вуч квахьнавайтІа?) Амма а баябан чуьл са бязи “лезгийриз” багьа тир, абуру кІеретІдив ам кьаз туначир ва адалай кьулухъ а чуьлдин тІвар “Къанлу дере” хьанай лугьузва макъаладин авторди чи йикъара вичи туькІуьрнавай яратмишунра. Ада гьакъикъатда тахьай, вичи туькІуьрай эрменийри лезгийриз авур “геноциддиз” талукь “Къанлу дере” комплекс лезги чилерал эцигунин месэла хайи “девлетдин”, яни гьукуматдин вилик “Самур” газетди (кІела: вичи) къарагъарнава лугьузва.

Чи фикирдалди, халкьарин арада мидявал тун эсиллагь кутугнавай кар туш, иллаки къундармайралди. Ихьтин гьерекатрин вилик пад кьун чи виридан умуми везифа хьун лазим я.

» Сулейман бубадин и веревирдери къалурзавайвал, большевикар, чпин арада вири миллетрин векилар авай, кесибрин патал алай ксар тир. Мисал патал, лезгийрин гьахьтин векилар винидихъ чна тІварар кьур Бакудин Советдин член хьайи, вич 1918-йисан зулуз, “мусаватистри” кьилел еке мусибатар гъана, Къубадин дустагъда кьейи большевик Мукьтадир Айдинбегов ва Кьиблепатан Дагъустандин комиссар хьайи, вич Мукьтадир Айдинбегов кьейи зулуз туьркверин буйругъдалди Кьасумхуьруьн патав яна кьейи большевик Къазимегьамед Агъасиев тир.

Адвокатдин тежрибадай

Ички лугьудай зегьримарди…

Гьуьрметлу кІелзавайбур! Дуьньяда жуьреба-жуьре пешейрин иесияр, гьардахъ вичиз хас кьетІенвилерни ава. Адвокатдикайни гьакІ лугьуз жеда. Ам суддин вилик акъвазарзавайбурун векил, абурун итижар закондин бинедаллаз хуьзвай кас я. Четин гзаф уламрай лайихлувилелди экъечІна кІанзавай, анжах закондал амал авуналди, судьядиз гьахълу, дуьз къарар акъудиз куьмек гузвай пешекар. Мисриханов Темирхан Эрзимановича адвокатвилин къуллугъдиз вичин уьмуьрдин гзаф йисар бахшна. Адакай гзаф инсанриз куьмекни хьана. Гьа са вахтунда судьяди кьабулай къарар себеб яз, адалай наразиязамукьайбурни, хъуьле гьатайбурни хьана. Амма адвокат яз майдандиз экъечІай йисалай ада анжах закондиз, гьахълувилиз къуллугъна. Гьавиляй адаз Гаагада авай международный уголовный судди ихтибарна, ругуд йисуз ада дуьньядин майданда лап четин процессрал векилвална, адвокатдин, юристдин дережа вине аваз хвена. Ам гзаф инсанрин кьисмет гьялзавай кас хьана. Уголовный делойриз килигдайла, адал гьалт тавур кеспийрин, къилихрин тахсиркарвилерин инсанарни хьанач. Инсанвилин ерияр квахьнавай алчахарни. Тежриба екеди я. Гьавиляй цІийи рубрика ачухналди, Мисриханова векилвал авур итижлу суд-дуванрикай суьгьбетда.

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Красноводск шегьер. Гатун эхирар. ЯтІани зегьемлувилин гьайбат екеди тир. Кабинетдин ракІар гатайла, за атун теклифна. РакІар ачухна, адан сиве яшар пудкъадалай алатнавай, юкьван буйдилай кьакьан, яцІувал квай чиникай гьеле жегьил вахтарин иервал хкат тавунвай дишегьли акъвазна. Адан далудихъ спелриз, кьилин чІарариз рех янавай, кьакьан ва ацІай итим галай.

- Ша, ша, - теклифна за.

Сифте дишегьли, адан гуьгъуьналлаз итимни къенез гьахьна. За абуруз ацукьдай чкаяр къалурна. Дишегьли ацукьна, итим, нуькер хьиз, адан кьилихъ акъвазна.

- КІвачера гьахъвал авайди туш, - лагьана за ва гъилин ишарадалди итимдиз стул къалурна.

- Ваъ, ваъ, зун кІвачел акъвазда, - лагьана ада, дишегьлидиз килигиз, вичин ханумдин эмир вилив хуьзвай нуькер хьиз.

- Ацукь, я кас, - лагьана дишегьлиди. Итимди буйругъ кьилиз акъудна.

- За квехъ яб акалзава, гьуьрметлубур, - рахана зун, дишегьлидиз килигиз. Зун гъавурда гьатнавай, атанвайбур гъуьлни паб, командирни паб я.

- Чаз квекай куьмек кІанзава, гьуьрметлу кас, - рахаз эгечІна шуькІуь сесиналди дишегьли, итимдизни гагь-гагь вил ягъиз. - Гъавурда авай инсанри чун куь патав ракъурна. Куьн хъсан адвокат я лугьуда.

- Хъсан я, гъавурда гьатна, куь дерди вуч ятІа лагь.

- Зун дустагъда твазва, - рахана итим, кІвачел къарагъна. - Им зи паб я. Завай ам чукІулдив ягъун хьана. Гила кар атІудайвал я.

Дишегьли гъуьлуьз наразивал, гьайиф квез, язух чІугвадай саягъда килигна. Ам гьасятда кисна ва стулдал ацукь хъувуна.

- Квез зи куьмек кІанзаватІа, галай-галайвал ахъая. Гьадалай зи къарарни аслу жеда.

- Чун санал яшамиш жез яхцІур йисалай алатнава. Юлдаш адвокат, пис итим туш. КІвализ кІвал, папазни паб лугьудай кас я. Арабир куьлуь шулугъар акъатда...

- Вун себеб яз, - алава хъувуна гъуьлуь.

- Кис, кис вун. И сеферда ада лап къелетна. Чаз пуд руш ава. Вири кІвалин-къан иесияр, хъсан веледар я. Хъсан хизанни тир. Ингье гила суд-дуванрик акатна, - дишегьли кисна. Итимдал туьгьметдай вил гадарна, ахпа заз килигна ва зи вилера суал авайди кьатІана, давамарна. - Темирхан Эрзиманович, квекай са чара, - дишегьли заз лап минетдай саягъда килигна. - Эгер и ахмакь дустагъда туртІа, гьана куьтягь жеда. Адан пудкъанни ругуд йис я. Давленини ава. ДуркІунарни хъсанзавайди туш. Рекьидайди я гьана. Кьуьзуь кьилихъди михьиз хибри хьана ам.

- Ада вуч авуна? ЧукІулдив вучиз ягъайди я? - суална за, дишегьлиди яргъияр ийиз акурла.

- Гьяд югъ тир. Чал кьил чІугваз, руш Нелли атанвай. Зун цІун кІвалевай. Тимофей, и зи итим, къуншидин мехъерик фенвай. Няни жедай кьиляй ам хтана. Лап кефинаваз, яни пиян яз, са низ ятІани экъуьгъиз, жибиндани путулка эрекь аваз. Адал алай гьал акурла, за хабар кьуна:

- Яда, я кьуьзек, на низ экъуьгъзавайди я? На фад хкведа, гзаф хъвадач лагьайди туширни?

- Ам ви буржи туш, - лагьана ада хъел квез, - столдал закуска эциг. - Ам лархъна стулдал ацукьна, жибиндай акъудна, путулкани эцигна. - Гъваш кьве рюмкани, чна мехъер давамарда.

- Хъвайиди тІимил хьанвани? Бесрай! - лагьана за.

- Кис, кІамаш, - гьарайна ада. - Лагьайвал ая.

Чара хьанач, авуна лагьайвал. Са рюмкада авайди хъивегьайла, адан сив мадни ахъа хьана. Экъуьгъиз вири сад-садак какадарна. Чакай тавурди хьанач. Адан гьараюнрал муькуь кІвале авай рушни атана. За путулка вахчуна, шкафда эцигна. И лам къарагъна, "путулка чкадал эхциг" лагьана. Руша "бесрай, дах, фена ксус" лагьана. Тимофея адазни гьарайна, чинихъ лапІашни геляна.

- Я кемеш, на вучзава? Са никай ятІани атай хъел чалай алудзавани? Квахь садра инай. Вач, ксус. - Заз ам, гъилер атІумарна, ксудай кІвализ акъудиз кІанзавай. Гьа и арада ада чукІул къачуна зун яна. Зун ярх хьана. "Дах, дах, на вуч авуна? Диде кьена", - гьарайна руша.

Ярх хьайи зун, иви ва гъиле авай чукІул акурла, и ахмакь вич вичел хтай хьтинди я. Тади куьмекдиз эверна, зун больницадиз тухвана. Баркалла духтурриз, абуру зун къутармишна. Ингье, чан хва, гьа ихьтин кьиса. Гила ам дустагъда твадайвал я. Квекай са чара, ам аниз ракъурна кІандач.

- И кардикай, яни куьн гъуьлуь чукІулдалди ягъайдакай куьне милициядиз арза кхьенани?

- Эхь, - жаваб гана итимди. - Рушани кхьена. Гъиле-гъил аваз силисни тухвана. Папани вич ягъайди тестикьарна, зани хиве кьуна.

- Гьавиляй делони суддиз вугана, тушни?

- Эхь, гьакІ я, гьуьрметлу кас, - сефилдиз жаваб гана Тимофея. - Папазни, рушазни чпин арзаяр вахчуз кІанзавай. Амма дело судда ава.

- Месэла регьятди туш, - лагьана за. - За квез хиве кьадай кар авач. Сифте зун делодихъ галаз таниш жеда. Ахпа са фикир-хиялни ийида. Гила куьн хъвач, - рекье хтуна за пабни гъуьл.

Делодихъ галаз таниш хьайила, вири гьа ахъаяйвал тир. Амма Тимофея паб пуд сеферда чукІулдив янавай. Папалай, Неллидилай гъейри, муькуь рушарини дах тахсирлу ийизвай арзаяр кхьенвай, тахсиркарвал тамамвилелди тестикьарнавай. Вад-ругуд йис кар атІун мумкин тир. Амма гила Тимофеян хизанди чпин арзаяр инкарзавай, ада чукІулдалди ягъайди туш лугьуз малумарзавай. Дуьз фикирдал атун патал зун дело тухудай судьядихъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Уьмуьр акунвай, тежриба авай, месэладин гъавурда акьадай регьимлу дишегьли тир судья. Ада заз лагьана:

- Зун гъавурда ава, ажугъ кумаз, абуру арзаяр кхьена. Гила, диде сагъ хъхьайла, дах дустагъда ацукьардайди тайин хьайила хизанни, къуншиярни, Тимофеян кІвалахал алайбурни ам хуьз алахънава. Зунни акси туш. Зегьметчи, дугъри, къени инсанар я. Вучда, хьана са шулугъ. Зун адаз лап кьезил жаза гуз гьазур я, анжах ада вичи авур техсиркарвал хиве кьурай, багьишламишун тІалабрай. Папа, рушарини ада ягъайди туш лугьудай ихтилатар тавурай. ТахьайтІа, Тимофей гьакъикъидаказ ацукьардай чкадал къведа.

Тимофеян хизан за месэладин гъавурда туна ва ада разивални къалурна. Амма суддал вирида чеб масакІа тухвана. Тимофея вичин тахсир хиве кьунач. Папа, рушани, ада чукІулдив ягъайди туш лугьузва.

Судьяди рушавай хабар кьазва

- Вун цІун кІвале авайни?

- Авай.

- Дахни диде эрекьдин путулка патал къалриз акъатнани?

- Эхь, акъатна.

- Диде дахди чукІулдив янани?

- Ваъ.

- Бес ни яна?

- Диде дахдин гъилевай чукІулдал аватна.

- Пуд сеферда? Къахрагъиз, мад чукІулдал ахватна, яни?

- Чидач.

Кар чІур жез акурди за судьядивай перерыв авун тІалабна. Ада разивал гана. За Тимофеян папаз, рушариз лугьузва:

- Квез дах дустагъдиз аватна кІанзавани?

- Ваъ.

- Эгер куьне мад тапарар ийиз, тахсир хиве такьаз, дахди ягъайди туш лугьуз тикрар авуртІа, адаз тайин кар атІуда. Куьн захъ агъазвани?

- Ава.

- АкІ ятІа, за лагьайвал ая, судьядин къарарни квез кІандайди жеда.

Тимофея тахсир хиве кьуна, папавай, рушаривай, судьядивай багьишламишун тІалабна, "гилани вичи вучиз ахьтин ахмакьвал авурди ятІа, кьил акъатзавач" лагьана. Зани Тимофеян гьерекат дуьшуьшдинди, къастуналди тавунвайди тирди субутна. Судьяди къарар акъудна: "ШартІуналди пуд йисан кар атІузва". Вири хъфена, амма Тимофей ва хизан залдай юзазвач. Тимофеян патав шейэр авай еке чантани гва.

- Куьн вучиз хъфизвач?

- Гьиниз?

- Куь кІвализ.

- Куьне чун алдатмишна, - сефилдиз рахана паб. - Адаз пуд йис гана.

- Пуд йис шартІуналди я. Ам дустагъда твазвач. Эгер мад гьахьтин закондиз акси кардиз рехъ гайитІа, ахпа ам жавабдарвилизни чІугвада. Гила хъвач кІвализ. Дуствилелди яшамиш хьухь. Сагърай куьн.

Пакадин юкъуз кІвалахал фейила, Тимофей зи кабинетдин ракІарихъ гала.

- Мад вун акъатна хьи, вуч хьанва?

- Са затІни, Темирхан Эрзиманович. Зун квез пара сагърай лугьуз атанвайди я.

- АкІ ятІа, хъсан я. Саламат хьурай вунни. Хъвач.

Аламатдин итим тир Тимофей. Пуд юкъуз, гьар экъунахъ ам заз сагърай лугьуз атана. Мад вун хтайтІа, дустагъда ацукьарда лагьанай за адаз. Хтунни, ахкунни хъувуначир.

Эхь, уьмуьр муракаб шей я. Ички лугьудай зегьримар кьилиз ядайвал хъвамир - ада къени кІвал чІурда...

Нетижаяр кьуна

Агьмед МАГЬМУДОВ

4-январдиз Дербентда мергьяматлувилин "ЛЕКИ" фондунин векилрин гуьруьш кьиле фена. Анал фондуни 2021-йисуз тамамарай кІвалахрин нетижаяр кьуна ва цІийи йисуз кьиле тухудай мярекатар веревирдна.

РикІел хкин, "ЛЕКИ" фонд арадал гъайидалай инихъ са шумуд йис алатнава. Тешкилатди асул гьисабдай мергьяматлувилин, медениятдин, образованидин, яшайишдин, спортдин ва маса хилерай Кьиблепатан Дагъустанда жуьреба-жуьре мярекатар кьиле тухузва.

Мисал яз, алатай йисуз фондуни агъадихъ галай серенжемар тешкилна: Докъузпара районда игьтияж авай хизанрин арада недай-хъвадай суьрсет пайна, "Лезги газетдин" редакциядихъ галаз санал Эминхуьре лезги чІалай олимпиада тухвана, Рамазандин вацра Москвада лезги халкьдин ифтардин межлис тешкилунин карда, "Стань донором - подари жизнь" серенжемда иштиракна, Кьиблепатан Дагъустанда вад лагьай сеферда районрин уртах субботник тешкилна, начагъ кьве аялдиз куьмек гун патал пулдин такьатар кІватІна, фондунин активист, алим, МФТИ-дин муаллим Азим Нуьгьова онлайн-конференция тухвана.

Спортдин рекьяй фондуни "Леки" велоклубдихъ галаз велоспортдай акъажунар, "Кьурагьрин къугъунар" лишандик кваз кьиле фейи турнир, лезги чемпионрихъ галаз мастер-классар ва маса мярекатар тешкилна.

Августдин вацра кесиб хизанрай тир аялриз мектебда герек къведай затІар маса къачуна, Къурбанд сувариз талукь серенжем кьиле тухвана, ашкъи авайбур патал "ХкатІиз ва храз" лишандик кваз пулсуз курс ахъайна, "Женгинин баркаллувал" паркуна къелемар цана ва жуьреба-жуьре маса мярекатра иштиракна.

Винидихъ къейднавай мярекатар фондунин активистри чара ийизвай пулдин такьатрихъ кьиле тухванва. Эгер квез "ЛЕКИ"-ди тешкилзавай мергьяматлувилин серенжемрик куь пайни кутаз кІанзаватІа, квевай фондунихъ галаз телефондин нумрадин **7967-777-73-20** ва я электронный почтадин адресдин **info@fondleki.ru** алакъадиз экъечІиз жеда.

2022-йисуз фондунин вилик цІийи крар, везифаяр акъвазнава. Кьиле тухудай мярекатрин арада лезги чІалайни химиядай олимпиадаяр, субботникар, спортдин акъажунар, образованидиз, медениятдиз талукь гуьруьшар ва мергьяматлувилин хейлин маса серенжемар ава. Къуй абур кьилиз акъудунин карда фондунин векилриз Аллагьди куьмек гурай!

Хци месэла

Абдулафис ИСМАИЛОВ

(Эвел 1-нумрада)

И хиле кIвалахзавай экономистрин, карчийрин гафарай, бюджетдай ахъайзавай такьатар хуьрера продукция гьасилзавайбурув вири агакьзавач. Хейлин такьатар чуьнуьхзава, тармарзава. РФ-дин Счетный палатади тухвай ахтармишунрилай гуьгъуьниз журналистри иллаки еке тахсирар 2009-2012 йисара хуьруьн майишатдин министрвиле кIвалахай Скрынник Еленадик кутаз алахънай. Генпрокуратуради ахтармишунар тухвайла, хейлин хци суалар арадал атана. Месела, Е.Скрынник кьиле авай чIавуз "Росагролизингди", техника маса къачудайла, вучиз бюджетдин пул техника акъудзавай карханадиз сагъ са йис виликамаз гузвай? Сельхозмашинар арачийрин "куьмек" авачиз маса къачуна кIанзавайла, вучиз, чIехи пулар гуз, арачийрин "куьмекдикай" менфят къачуна? Вучиз Е.Скрынника регьбервал гузвай госкомпанияда адан диде ва хайи стха жавабдар къуллугьрал хьана? Вучиз чи фермерри "Росагролизингдай" сельхозтехника базарда авай адетдин къиметрилай 40 процентдин багьаз къачузвай?

Гьар гьикI ятIани, прокурорривай Е.Скрынникак тахсирар кутаз хьанач. Силисчияр секин жедалди, ам Франциядa, Швейцарияда яшамиш хьана. Къе виликан сельхозминистр девлетлу карчи я. Соцсетри хабар гузва хьи, са тIимил вахт идалай вилик ада 700 миллион манатдихъ Москвада цIийи квартира къачуна. Таб-керчек - завай лугьуз жедач, амма мадни хабар гузва хьи, экс-министрдихъ Франциядa, Швейцарияда багьа къиметрин кIвалер ава. патан уьлквейра хьиз), къулай шартIар туькIуьруналди, жезмай кьван куьмек гуналди, вилик тухун герек къвезва.

Гьа са вахтунда государстводи гузвай финансрин куьмек асул гьисабдай монополистар хьанвай чIехи майишатри - агрохолдингри къачузва. Монополистрив хаммал гьялдай карханаяр, базарар, алишверишдин чIехи сетарни гва. Амма абуру агьалияр патал менфятлу куьлуь майишатар шупIарзава.

Килиг садра гьикI жезватIа. Чи уьлкведа Forbes изданидин делилралди, 20 касдин гъиле (абуруз латифундистар лугьузва) 8,3 млн. гектар чилер ава. Виридалайни багьа, 88,6 млрд. манатдин къимет авай 660 агъзур гектар чилер "Н.И.Ткачеван тIварцIихъ галай агрокомплексдив" гва. Адан иесияр виликан министр А.Ткачеван хизан я. Лугьун герек я хьи, агрокомплексди уьлкведин экономика вилик финик, суьрсет гьасилуник лайихлу пай кутазва.

Са патахъай фикир гайитIа, Ткачевар хьтинбур мадни гзаф хьанайтIа, хъсан тир. Вучиз лагьайтIа, алай вахтунда, ишлемиш тийиз, гадарнавай (министерстводи гъизвай делилралди) 44 млн. гектардин хуьруьн майишатдин уьруьшар кардик кутаз ва гьасилзавай суьрсетдин кьадар артухариз жедай. Муькуь патахъай, чIехи май-

Вучиз чун кесиб я?

Скрынникан чкадал 2012-йисуз В. Путина 16 йисуз Чувашиядин президентвиле кIвалахай Николай Федоров тайинарна. Са пуд йисуз кьван ам и къуллугьдал хьана. Чуьнуьхунар ийизва лагьана, адак тахсирар кутунач. Адан тахсир сад тир: министерствода къайда туналди, крар вилик тухуз хьанач. Ахпа, 2015-йисалай эгечIна, министрвиле Александр Ткачева зегьмет чIугуна. Гзаф йисара Краснодарский крайдин губернатор хьайи А.Ткачев хуьруьн майишат хъсандиз чидай, кардин гъавурда авай кас я. ЯтIани государстводин и жавабдар къуллугьдал адахъ зурба агалкьунар хьанач. Амма Кубанда авай Ткачеврин хизандин бизнесар лагьайтIа, вижевайдиз вилик фена. 2018-йисалай инихъ Минсельхоздин кьиле хейлин йисара "Россельхозбанкдин" регьбер хьайи Дмитрий Патрушева зегьмет чIугвазва. Къанни цIуд йисан девирда ам хуьруьн майишатдин цIуд лагьай министр я.

ТIвар-ван авай къуллугьчидин хизандай тир Д. Патрушевахъ уьлкведин экономикадин и важиблу хел еке агалкьунралди вилик тухудай вири мумкинвилер ава: дерин чирвилер, идара авунин бажарагъ ва куьмек, Президент В. Путина АПК-диз кьетIен фикир гун. КIвалахдин нетижадикай недай-хъвадай шейэрин къиметри, хуьрерин агьалийрин, ЛПХ-рин иесийрин гьал-агьвалди лугьуда. Гьелелиг тарифдай затI аквазвач.

Экспертрин фикирдалди, хуьрера авай куьлуь майишатри (ЛПХ-ри, гъвечIи КФХ-ри, агьалийрин усадьбайри) чи уьлкведа суьрсет гьасилуник, кесибвиляй экъечIуник чIехи пай кутазва. Абуру неинки чпин хсуси игьтияж таъминарзава, гьакIни алава продукция гьасилиз базарриз рекье твазва. Мисал патал, уьлкведа гьасилзавай картуфрин чIехи пай куьлуь майишатрай жезва. Эгер Подмосковьеда агьалийрин усадьбайра, дачайра жезвай ичер, тарарин кIаник кутIур тавуна, базардив агакьариз хьайитIа, меркезда и емишдин къимет кьвед-пуд сеферда ужуз жеда. Им акI лагьай чIал я хьи, куьлуь майишатар (къецеданра бегьерлу чилерин иесияр тир чIехи агрокомплексри ЛПХ-яр, КФХ-яр вилик финиз еке манийвилерни гузва. РикIел хкин, чи уьлкведа гьасилзавай картуфрин 65 процент, саки гьа и кьадар салан майваяр кьилдин ксарин усадьбайра, куьруь вахтуналди арендада кьазвай куьлуь майданра битмишарзавайбур я. Асул гьисабдай государстводин куьмек авачиз. Эгер и продукциядикайни магьрум хьайитIа, чи гьалар гьикI жеда?

А карди умуд кутазва хьи, и мукьвара Президент В. Путина гьукуматдиз кьилдин ксарин куьлуь майишатар вилик тухунин серенжемрин, финансламишунин гьакъиндай тапшуругъар ганва.

Эхирни. Хурмайрин месэладилай башламишай ихтилат икьван яргъиди хьанатIани, за фикирзавайвал, газет кIелзвайбур - чи хуьрерин агьалияр гъавурда акьазва: арадал атанвай шартIара жуван дуланажагъ хъсанарун патал государстводи гана кIанзавай куьмекдал вил алаз акъвазна кIанзавач - чIугур зегьметар бада фида: коррупциядин тIям чизвай чи бюрократиядин хесетар сакIани дегишариз жезвач. Гьавиляй "жуван кIвале жув иеси" тирвиляй, жуван къайгъудани жув хьана кIанзава. Им капитализм я. Вични - пис жуьредин капитализм. Урус халкьдин арада лугьузвайвал, "один в поле не воин". Инсанар сад садавай чара хьайила (къе чун гьа гьалдиз атанва), кIуф ядайбурни гзаф жеда. Бес вуч авуна кIанда?

Тешкиллувал герек я. Гьар садан кар виридаз талукьди яз гьисабуналди, тешкиллувал арадал гъин. Тайиндаказ лагьайтIа, советрин девирдин райпояр, сельпояр, заготконтораяр, заготбазаяр рикIел хкана, зегьметчийрин чпин къуватралди гьа ихьтин карханаяр тешкилин. Халкьдин карханаяр. Шак алач, им чкадин властри тебрикдай, государстводини куьмек гудай, хурерин агьалияр патал хийирлу кар жедай. Хурмадин тарарни, виликан са девирда ичин тарар хьиз, пунай акъудна, гадардачир. КIанзавайди инициатива къалурдай, кар алакьдай, зирек итимар я. Ахьтинбур чи хуьрера авазва.

КIвалахдив - рикI гваз

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

НуьцIуьгъай тир муаллим, Дербент шегьердин электросетрин къуллугъчи ва хъсан музыкант **СУЛЕЙМАНОВ Алимирзе Сулейманович** заз фадлай хъсандиз чизвай кас я.

Ам СтIал Сулейманан райондин НуьцIуьгъа лежбердин хизанда 1958-йисуз дидедиз хьана. 1974-йисуз НуьцIуьгърин 8 йисан школа акьалтIарай жаван Дербентдин педучилищедик экечIна. 1978-йисуз жегьил Дагъустандин пединститутдин физикадинни математикадин факультетдиз гьахьна. Хъсан нетижайралди институт акьалтIарай Алимирзе вичин хайи хуьруьз кIвалахиз ракъурзава.

Математикадин муаллимди вич кеспидив эгечIай сифте йикъарилай кар алакьдай, чирвилер авай, зегьметдал рикI алай пешекар яз къалурна.

Кьве йисуз школада кIвалахай ам вичин хизанни галаз Дагъустандин Огни шегьердиз куьч жезва. Ина ада ругуд йисуз зегьметчи жегьилрин школада *(школа рабочей молодежи)* кIвалахна. 1991-йисуз ам яшамиш жез Дербент шегьердиз хквезва. Инани сифте жегьилрин школада кIвалахзава, 1993-йисалай гилалди ада, Дербент шегьердин электросетрин къуллугъчи яз, гьакъисагъвилелди зегьмет чIугвазва.

▪ **Алимирзе Сулейманович, муаллим яз кIвалахзавай вун шегьердин электросетриз гьикI акъатайди я?** - хабар кьуна за.

- Зун иниз кIвалахиз зи хуьруьнви рагьметлу Алик Агъаханова желб авурди я. Садра чун гьалтайла, ада заз чпин идарадиз инженер герек тирдакай хабар гана. КIвале меслятар авурдалай кьулухъ зун аниз фидайвал хьана. А вахтунда анин директор рагьметлу Бейбут Бейбутов тир. Адан патав фейила, ада заз са суал гана: "Вахъ гьи дережадин ва гьи рекьяй образование ава?" За адаз пединститутдин физикадинни математикадин факультет акьалтIарнава лагьана, жаваб гана. - АкI ятIа, вун чи итим я. Фена документар кадрийрин отделдиз гице, - лагьана ада заз. Гьа икI зун техникадинни зегьметдин рекьяй хатасузвал хуьнин инженервиле кIвалахал эцигна.

Вичин везифаяр намуслудаказ кьилиз акъудзавай адал горсетрин руководстводи производственный отделдин начальниквилин къуллугъ ихтибарзава. Ада и къуллугъ тамамарзавай вахт шегьерда эверин сетар дегишарзавай чIавал ацалтна. Вири куьчейрин ва кIвалериз фенвай линияр цIийикIа туьхкIуьрна, подстанцияр ремонтна. И вири кIвалахар тухуз бегьем технический документация гьазурна. Вири проектар Дагэнерго идарадиз тухвана, хвена. Адан гафарай малум хьайивал, алай вахтунда шегьердин электросетар хъсан гьалда ава.

▪ **Вуна алай вахтунда диспетчер яз кIвалахзава, регьят кIвалах яни?**

- За диспетчер яз 2008-йисалай кIвалахзава. Диспетчервал авун патал сетдин участокар гьи гьалда аватIа, ана гьихьтин тадаракар эцигнаватIа ва кIвалахзавайбур гьихьтинбур ятIа чир хьун лазим я. Жуван чирвилер гьамиша цIийи хъувуна кIанзава. Чаз са шумуд подстанция ава, анра авай тадаракар мукьвал-мукьвал цIийибуралди эвеззава. Зунни мукьвал-мукьвал анра жезвай дегишвилериз килигиз физва.

Пешеяр лагьайтIа, четин ва регьятбур авайди туш. Гьар пешедихъ вичин кьетIенвилер ава. Иллаки аварияр арадал атай вахтунда диспетчердин хиве къарар кьабулунин жигьетдай чIехи жавабдарвал ава. Чи кIвалахда гьихьтин гьалар арадал атайтIани, вуч авун лазим ятIа, гьар са кам кхьена, инструкцийра къалурнава. Эхь, уьмуьр са чкадал акъвазнавач, къайдаяр дегиш жезва, садбур акъвазарзава, садбурук алаваяр кухтазва. Гьавиляй чна чи чирвилер гьамиша хкажзава.

Чна шегьердин электросетрин кьилин инженер Жамирзе Шагьмирзоевич Мирзаметовавай Алимирзе Сулейманованкай кьве гаф лугьун тIалабна: "Ам уьмуьрдин гьакъикъи гьалариз шадвилелди килигзавай, фагьумна фикирзавай, вич вичихъ агъунвай кас я. И ерийри адаз кIвалахда гьалтай гьи жуьредин месэлаяр хьайитIани дуьздаказ гьялдай къарар кьабулиз куьмекзава. Акьулбалугьвал, пешекарвал, инсанвал - ингье адан кьилин ерияр. Иниз килигна, адаз коллективда гьуьрмет ава".

А.Сулейманова, Дербентда яшамиш жезватIани, хайи хуьр, вичин багьри кIвал рикIелай алудзавач. Ада, мукьвал-мукьвал хуьруьз хъфиз, вичин бубадиз куьмекар гудай. Адан рикIелай вичин бубади гайи акьулдин тарс алатзавач: "Чан хва, зи хуьруьнвийри, хпежвийри, лагьайвал, инсанрин арада дуьз ацукь, дуьз къарагъ. Гьихьтин шартIара хьайитIани, инсанвал хуьх".

Адан буба Сулейман алатай йисуз рагьметдиз фена. ГъвечIизамаз етим хьайи ам халуйри чIехи авунай. 16 йисан яшда авай ам, кьил хуьз, Хпежай НуьцIуьгъиз фена. Ина жавандал колхоздин кIелер хуьн, ахпа чубанвал ихтибарна. КIвалахда тежриба хьанвай ам серкервиле эцигзава.Ирид аял: кьуд гадани пуд руш кIвачел акъалдарай Сулейман буба зегьметдихъай кичIе тушир, хуьруьнвийрин арада гьуьрмет авай, зирек, дагъви руьгь квай чешнелу инсан тир. Адан веледар къенин юкъуз жемятдин арада гьуьрмет авай инсанар я.

Алимирзе Сулеймановахъ са кьетIенвал мадни ава: ам хъсан сеняткарни я.

Чи хуьре Ватандин ЧIехи дяведин ветеран, инвалид, чIагъанчи Мегьамед-Эмин халу авайди тир. Адахъ галаз макьамар ягъиз, школадин 8-классда кIелзавай Алимирзеди вичи-вичиз кларнет ягъиз чирна. А вахтунда сеняткарар чи патара кьит хьуниз килигна, сеняткарриз къунши республикадайни эверзавай. Мегьмед-Эмина, ихьтин жаван сеняткар авайди чир хьайила, кларнет ягъиз жаван Алимирзедиз эверзавай. ЧIехи устIардихъ галаз мехъер кьиле тухвай Алимирзедик гьевес акатзава. Инлай кьулухъ ам, азад вахт хьайила, и алатдин сирерай кьил акъудиз рикIивай машгъул жезва. Яваш-яваш вич хьтин сеняткаррихъ галаз адаз мехъерар кьиле тухуз эверзавай. Ада эвленмиш жезвай жегьилрик шад гьиссер кутаз, яргъал йисара "Шад рикIер", "КИМ", "Аям" ансамблра зегьмет чIугуна, гилани эверай чкайриз мехъеррик физва. Ам сеняткаррин ва жемятдин арада гьуьрмет авай устад я.

За винидихъ лагьайвал, Алимирзе Сулейманович чешнелу хизандин кьилни я. Адан тербиядик кваз пуд хва чIехи хьанва. Пудазни кьилин образование ава. ЧIехи хва вичин хизанни галаз Владивостокда яшамиш жезва, ракьун рекьерин управленида чIехи къуллугьдал ала.

Кьулан гада Рамидина ва гъвечIи гада Заура, гъвечIи карчияр яз, Дербентда зегьмет чIугвазва. Уьмуьрдин юлдаш Рагьимат медсестра я. Алимирзе Сулейманович ругуд хтулдин бахтлу бубани я.

ТIугъвалдиз - ваъ!

Хийир ЭМИРОВ

Аламатдин са кар давам жезва: вучиз ятIани, чи арайра коронавирусдиз акси яз яна кIанзавай рапарин къуватдихъ, менфятлувилихъ агъан тийизвай инсанар гилани ама. Гьа идалди абуру чебни, хизанарни, фейи чкайра гьалтзавай инсанарни хаталувилик кутазва. ТIугъвалди дуьньядин уьлквейриз, халкьариз гузвай зиянар лугьуз, алцумиз тежедайбур я. 305 млн. кас начагъ хьанва, 6 миллиондив агакьна агьалияр рагьметдиз фенва. Дуьньядин лап вилик фенвай уьлквеяр тир Францияда, Германияда, Великобританияда, США-да ва гьакI масанрани виш агъзуррал-ди инсанар тIугъвалдик начагъ жезва. Эхиримжи гьар пуд юкъуз США-да 1 миллиондилай гзаф. Чи уьлкведани ноябрдиз, декабрдин сифте кьилера 40 агъзур касдилай гзафбур начагъ жезвай, гила 15 агъзурдал ахватнава. Гьар юкъуз 1050-1100 кас рекьизвай. Гила 500-600 кас. И туькьуьл дуьшуьшар къенин юкъузни давам жезва…

эмир я". Замир ван алаз хъуьрена ва къвалав гвай Гьамидаз лугьузва:

- Аквазвани, сад мад гьалтна, гьукуматдин итим. Яда, вунни абурухъ агъазвани? Авайди туш а коронавирус. Халкьар алдатмишзавайди я.

- Вучиз?

- Ам гьабуруз, кьиле авайбуруз хъсандиз чизва.

- Ваз вуч чизва?

- Хьана ман, журналист, а крар ваз залайни хъсандиз малум я, - лагьана, ам залдиз фена.

Эхь, заз малум я. Гьа мусибатдин тIугъвал себеб яз, зи чIехи мирес рагьметдиз фена. Иран стхадин руш Дербентдин больницадин реанимациядиз аватна, адан жигеррин 75 процентдиз зарар ганвай. Сагърай духтурар, къутармишна. Ковид гьихьтин азар ятIа, зи уьмуьрдин юлдашдиз, цIудалай гзаф талукь мукьвакьилийриз акуна. Больницадай хтайдалай гуьгъуьниз бедендин зайифвал алат тийиз са шумуд варз хьана.

Туькьуьл, такIан дуьшуьшар садни кьвед туш. Зи къуншидал алай кIвалера яшамиш жезвай чирхчир Салавудинни

Яраб мус агъадатIа?..

Аквазвайвал, тIугъвалди садазни инсафзавач. Гьа и завал себеб яз рагьметдиз фейибурук уьлкведа ва республикада машгьур ксарни ква: Россиядин халкьдин артистар - Валерий Гаркалин, Владимир Меньшов, Борис Плотников, Александр Самойлов, РАН-дин дуьньядин экономикадин ва международный алакъайрин институтдин илимдин кьилин къуллугъчи Камалудин Гьажиев, РФ-дин Госдумадин депутатар - Валентин Шурчанов, Ваха Агъаев, Николай Антошкин, Иршат Фахритдинов, "Ералаш" киностудиядин художественный руководитель Борис Грачевский, "Сосуманзолото" компаниядин иеси Владимир Христов, хоккейдин "Спартак" клубдин генеральный директор Николай Тищенко, генерал-полковник Виталий Марчелов, писатель Роман Арбитман, Россиядин лайихлу тренер Абдулманап Нурмегьамедов, СтIал Сулейманан тIварунихъ галай лезгийрин госмуздрамтеатрдин кьилин режиссер Мирзабег Мирзабегов, РД-дин Халкьдин Собранидин депутат, гьуьлуьн портунин генеральный директор Мурадхан Хидиров, государстводин, сиясатдин ва илимдин деятелар - Шагьидин Рамазанов, Гьажи Абдурагьимов…

ТIварар мадни кьаз жеда, амма кар идал алач. Кар алайди гьар са касди вични, вичин багьриярни тIугъвалдикай хуьдай рехъ жагъурун я. И рехъни чаз 2020-йисан гатфарилай къалурна - тIугъвалдиз акси раб ягъун - вакцинация. Йисни зуран вахтунда Россияда 61 процент агьалийри рапар янава. Дагъустанда и рекъем 42,2-даз барбар я. Вучиз икьван тIимил? Вучиз чи инсанри коронавирусдиз акси рапар ягъун инкарзава?

Гьа им гъавурда акьан тийидай ва аламатдин кар жезва. Исятда республикадин больницайра 1600-дав агакьна тIугъвалдик начагъбур ава. Винидихъ къейднавайвал, гьар юкъуз 130-140 кас начагъ жезва. Гьа са вахтунда соцсетра вакцинация авуниз акси таблигъат тухун давамарзава. Чи инсанар а къундармайрихъ агъанни ийизва.

ЦIийи йисан вилик Махачкъалада СтIал Сулейманан тIварунихъ галай лезгийрин госмуздрамтеатрдин коллективди тамаша-концерт гана. Аниз фейила, зал фадлай такунвай танишар гьалтна. За салам гана, амма гъил вуганач ва зарафат кваз лагьана: "коронавирусдин вакцинадиз акси кас тир. Къунши итимар кIватI хьайи чкадал "тIугъвалдиз акси рапар янавайбур ахмакьар я" лугьудай касди. Адан тереф хуьдайбурни жедай. "Вакцина тамамвилелди ахтармишнавайди туш, адакай бедендиз зиян хкатда, маса азарар акатунни мумкин я" лугьудай. Гьакъикъат ачухариз алахъзавайтIани, абуру ийизвай ихтилатар кваз кьадачир. АкI хьана хьи, Салавудин заз такуна варзни зур алатна. Адан мертебада авай къунши гьалтайла, за "Салавудин аквазвач хьи?" лагьана хабар кьуна.

- Ваз чизвайди тушни? - суал гана ада заз.

- Вуч?

- Салавудинан паб кьена…

Касди ихтилат авурвал, ни вуж начагъарнатIа чидач, итимни, пабни, абурун хвани азарлу хьана ва "тади куьмекди" хизан больницадиз тухвана. Духтурри бубани хва тIугъвалдин къармахрай ахкъудна, амма дишегьли рагьметдиз фена.

Духтурри тестикьарзавайвал, чи гзаф инсанри, начагъ хьайила, иллаки сифте йикъара, азар кваз кьазвач. Тумаварар я, гьакI са тIимил мекьи хьанва, кьуру уьгьуьяр я, ифинни бегьем алайди туш лугьуз, вахт акъудда, духтурдин патав фидач. ТIугъвалдин фендигарвални ам я хьи, ада кьвед-пуд йикъан муддатда жигерар тIекв-тIеквзава. Ахпа духтурривайни куьмек гуз хъжезвач.

Мад сеферда къейд ийиз кIанзава: тIугъвалдихъ галаз женгина менфятлу серенжем адаз акси рапар ягъун я. Республикада коронавирусдиз акси рапар язавай гьаларал РД-дин Кьил Сергей Меликов рази туш. Россиядин маса регионрив гекъигайла, месела, Севастополдин агьалийрин 91 процентди рапар янава. Дагъустан хейлин кьулухъ галама. Чи республикадани и месэла хъсандиз тешкилнавай районарни ава. Мисал яз, Хив районда - 91, Докъузпара районда - 86,1, Гумбет районда - 83,2 процент агьалийри рапар янава. Им тарифдай кар я.

Россиядин алимри жаванризни рапар ягъуниз эвер гузва. ТIугъвалдин вилик пад кьун гьар са касдин буржи я. И важиблу карда уьлкведин ва регионрин руководителри, духтурри, алимри, къанажагълу агьалийри чешне къалурзава. Чунни кьулухъ акъвазна виже къведач, эгер чаз багьрияр, юлдашар, дустар, къуншияр, веледар сагъдиз амукьна кIанзаватIа.

Илим
Алимрин цIийи камар

Мерд АЛИ

Лезги халкьдин тIвар адлу ийизвай рухваярни рушар чи чIехи Ватандин гзаф пипIериз акъатнава. Мукьвал-мукьвал анрай чав шад хабарарни агакьзава.

Ингье и йикъара Астрахань шегьердай чаз кхьенвайвал, чпин ери-бине Дагъустандай - Лезгистандай тир кьве духтурдив - ла патахъ гала) гила 35 патентдин, жегьил духтур-алим, Астрахандин медицинадин университетдин кафедрадин ассистент Казим Гьуьсейновичакай *(шикилда эрчIи патахъ гала)* 4 патентдин иесияр хьанва.

Им лагьай гаф я хьи, чи рухвайри медицинадин илимда ва агьалияр сагъарунин рекье цIийи-цIийи дережаяр - аршар къачузва. Илим ва тежриба санал вилик тухузва!

алимрив - медицинадин илимрин доктор, профессор **Элдар Абдурагьимович КЧИБЕГОВАВНИ** (ам Докъузпара райондин Миграгъ-Къазмайрин хуьряй я) **Казим Гьуьсейнович ГЬАСАНОВАВ** (ам Кьурагь райондин КьепIиррин хуьряй я) ЦIийи йисан вилик квай йикъара (хирургиядин рекьяй) инсанрин сагъламвал мягькемардай операцияр авунин цIийи рекьер ва тадаракар арадал гъуниз талукь цIийи патентар (шагьадатнамаяр) вахкана.

Чарче къейднавайвал, илимрин доктор Элдар Абдурагьимовичакай (шикилда чап-

Элдар Абдурагьимовичан гъиликай 200-далай виниз илимдин кIвалахар хкатнава. Адан тIвар медицинадин илимдал машгъул гзаф меркезра (Астраханда, Ростовда, Москвада, Махачкъалада, масанра) машгьур я. Адан гъилик чирвилер ва тежриба къачузвай Казим Гьуьсейновичани вичихъ кьетIен алакьунар, гегьенш рекьер ва мумкинвилер авайди субутзава.

Къуй чи рухвайрихъ мадни цIийи агалкьунар, мягькем сагъламвал хьурай. Ватанди, халкьди квел ва куьн хьтин маса кьегьалрал анжах дамахда!

КичIе хьана кIандач…

Суваррилай гуьгъуьнин юкъуз Мегьарамдхуьруьн районда яшамиш жезвай зегьметдин ва далу патан ветеран, 91 йисан яшда авай Шагьмирзе МИРЗЕМЕТОВА коронавирусдиз акси раб яна. Идакай райондин пресс-къуллугъди хабар гузва. Алай вахтунда чIуру азардикай хуьн патал им виридалайни менфятлу рехъ тирди фикирда кьуна, ветеранди вичин ва багьрийрин уьмуьр ва сагъламвал хаталувиликай хкудунин къарар кьабулна...

Шагьмирзе Рамазанович медицинадивай яргъа кас туш, гьикI хьи, 50 йисалай виниз ада здравоохраненидин хиле зегьмет чIугуна. Советрин девирда тиф, ярар, ваба ва хаталу маса азаррикайни анжах абуруз акси рапар ягъуналди абурун вилик пад кьаз алакьайди ветеранди рикIелай ракъурзавач.

- За жуван ватандашриз азардиз акси рапар ягъуниз, абурукай кичIе тахьуниз эвер гузва. Чалай анжах и тегьерда жуван ва багьрийрин сагъламвал хуьз алакьда. Сагъламвал инсандиз виридалайни багьа я. ТIугъвалдин гьалара кьилин месэлани, вири сад хьана, азардин хура акъвазна, адахъ галаз женг чIугун я, - къейдна ада.

Мегьарамдхуьруьн районда коронавирусдин тIугъвалдиз акси рапар ягъун давам жезва. ИкI, 8-январдин малуматралди, 11723 касди рапар янава. Райадминистрациядин пресс-къуллугъди мадни алава хъувурвал, вакцинация кьиле тухун патал гьар юкъуз духтуррин мобильный бригадаяр райондин хуьреризм физва. Графикдикай лагьайтIа, райондин администрацияди хуьрерин кьилериз ва умуми образованидин идарайрин регьберриз виликамаз хабар гузва.

Саид ГЬУЬСЕЙНОВ:

“АкI теснифна кIанда хьи, виш йисарилайни куьгьне тежедайвал”

Ш.ШИХМУРАДОВ

И шаирдин бязи цIарар заз фадлай таниш тир: 1970-йисуз акъатай жегьил лезги шаиррин шииррин **“Чешме”** кIватIалдайни 2016-йисуз чап авур вичин **“Я уьмуьр...”** ктабдай. Ихьтин цIарари зи фикир иллаки чпел желбнай: *“Килигайла, - рикI я лугьуз, якIун гъвечIи тике я. Гекъигайла, - дагъларилай, гьуьлерилай еке я”.*

РикI! РикI!
Дуьнья вири къужахда кьаз кIанда ваз.
ГьикI, гьикI
Чка хьанва акьван гъвечIи чанда ваз?!

“Чешме” кIватIал туькIуьрай Ибрагьим Гьуьсейнова а чIавуз жегьил Саидаз ихьтин къимет ганва:

“С.Гьуьсейнов, гъвечIи михьи кIам хьиз, рагара акьаз, гадар жез, ракъинал нур гуз, муркIарик къал ийиз, устадвилин майдандихъ рекье гьатзава”. И цIарар пайда хьайидалай инихъ 51 йис алатнава. Амма Саидахъ галаз таниш, гуьруьш хьун кьисмет хьаначир. Ингье цIийи йисан вилик квай йикъара ам вич - агъсакъал, ветеран, гьакIни абурун езне, Дагъустанда машгьур кас, жегьилар ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишунин рекьяй генерал-полковник М.Танкаеван тIварунихъ галай фондунин председатель, РФ-дин журналистрин Союздин член, Рутул ва Шамил районрин гьуьрметлу гражданин Гьасан-Гьуьсейн Абдулжалилов редакциядиз атана акъатна. Чна суьгьбетарна, гьелбетда, шиирарни кIелна.

Саид Гьуьсейнов 1936-йисан февралдиз Рутул райондин Кичерин хуьре дидедиз хьана. Патарив лезги хуьрер (Лакунар, ИчIер, Играхар, Хъуьлуьдар) гвайвиляй гзаф кичевийризни лезги чIал чир хьана. Саида вичин чIехи бубайрин бинеярни Кьурагь райондин Штулай тир лугьузва. Дах Султан савадлу кас тир. Дербентдин педучилищеда са йисан курсар куьтягьай ада хуьре муаллимвална, ВКП(б)-дин Рутул райкомда инструкторвиле кIвалахна. 1942-1947-йисара армияда, фронтда хьана. Адахъ хейлин наградаярни авай.

Саида чпин хуьре сифтегьан мектеб, 1953-йисуз Рутула 10-класс акьалтIарна. Ахпа кьуд йисуз ЧIулав гьуьлуьн флотда къуллугъна. И чIавуз ам военный радиомеханиквилин са йисан курсариз ракъурна. Советрин Армиядин жергейра вичин хиве авай пак буржи кьилиз акъуддайла, командирри тапшурмишай гьи кар хьайитIани гьакъисагъвилелди тамамарзавай намуслу кичеви гада женгининни политикадин гьазурлухвилин отличник тир. Гьавиляй адаз кьве сеферда отпуск, ВЛКСМ-дин ЦК-дин Гьуьрметдин грамота гана, частунин пайдахдин патав шикил яна, диде-бубадиз низамлу хва тербияламишунай командованидин патай чухсагъулдин чар рахкурна.

Гимийрин радиоаппаратурайрай къачур дерин чирвилер дагъви гададин гележегдин пешедиз элкъвена ва ам гзаф чкайра хьана. ИкI, 1959-1963-йисара Каспийскда “Дагдизель” заводда, 1969-йисалди Ленинграддин НИИ-дин Молдавияда авай экспериментальный цехда, ахпа Казандин, Горькийдин радиотехнический заводра зегьмет чIугуна, яни тапшурмишай крар намуслувилелди кьилиз акъуддай хъсан пешекар тирвиляй гагь саниз, гагь масаниз герек чкайриз рекье твазвай. Казандин заводда зегьмет чIугвадайлани, Саид Султанович вирибуруз чешне тир. Пятилеткадин зарбачидин, соцсоревнованида гъалибчидин тIвар, шикил датIана кархана-дин Гьуьрметдин доскада хьана.

СССР-дин альпинист С.Гьуьсейнов Карачаево-Черкесияда Домбайда, Осетиядин дагълара, Бександин дереда альпинистрин лагерра ва гзаф маса чкайрани хьана. “ДатIана командировкайра, рекьера хьуни, гзаф чкаяр акуни заз гзаф делилар, гьакI чирвилерни гана”, - лугьузва зегьметдин ветеранди.

- Шиирар кхьиз 5-классда кIелзавай чIавалай башламишна, - суьгьбетзава Саид Гьуьсейнова. - Сифте за азербайжан чIалал кхьизвай. Ахпа 2-3 шиир лезгидалди кхьена, Махачкъаладиз “Социализмдин пайдах” газетдин редакциядиз ракъурнай. Амма анай гьелелиг бегьембур хьанвач лагьана жаваб хтанай. ЯтIани за кхьинар акъвазарначир, регъуьвилер ийиз, я садазни абур къалурни ийизвачир. За армиядани йифиз, вири ксанвайла, кхьидай. Са шумуд шиир дуьнья-диз машгьур хьайи Азадвилин островдин регьбер Фидель Кастродизни бахшна.

Зи яратмишунрин кьисметда дегишвал тур ихьтин са кар хьанай, - давамарзава Саид Султановича. - Зун армиядай хтайла, чи хуьруьз машгьур шаир Алирза Саидов атанай, вичин хванахваяр тир Идрис ва Рамазан Османовралр кьил чIугваз. Абуру адаз чи хуьрени са шаир ава лагьана. А.Саидова заз эверун буйругъна. Чун таниш хьана, зи са кьадар шиирарни тупIалай авуна. Ада абур Махачкъаладиз газетдин редакциядиз рекье тун тIалабна, вич килигда лагьана. За, гежел тевгьена, кьве шиир ракъурна: “Самурдин гаф” ва “Виликди алад”. А чIавуз чи хуьруьз вири газетар хквезвай. Зи шиирар газетдиз акъатна акурла, зун гьасятда са чипIинин еке хьанай. РикI хура къудгаз башламишна. Зак руьгь, еке гьевес акатна. Заз редакцияди гонорарни рахкурнай.

Ашкъиламиш хьайи жегьилди редакциядиз мукьва хьун кьетIна. Уьмуьрдин юлдаш Кьакай яз, Каспийскда адан мукьвабур авай. Атана Саид гьабурун патав. Кьабулна ам “Дагдизель” заводдиз кIвалахал. Ана гьакъисагъвилелди зегьмет чIугунихъ галаз сад хьиз Саид Гьуьсейнов, общественный уьмуьрдани активнидаказ иштиракиз, коллективдин вилик, гьакI радиодайни рахаз хьана. Яратмишунрикни гьерекат акатна, жегьил шаирдин тIвар, шиирар ктабра гьатна. ИкI, 1962-йисуз урус чIалал “Крылья на взлёте” тIвар алаз кIватIал акъатна. Ана маса шаиррин шейэрихъ галаз санал Саид Гьуьсейнован шиирарни гьатна. 1970-йисуз акъатай лезги шаиррин “Чешме” кIватIалдикни Саидан хейлин шиирар ква. “Коммунист”, “Дагъустандин правда” газетрин, “Дуствал” альманахдин чинрани чап хьана адан гъиликай хкатай хейлин шейэр. “Заз а чIавуз Литинститутдиз гьахьун теклифнай, амма бязи себебралди феначир”, - къейдзава С.Гьуьсейнова.

Адан яратмишунриз Алирза Саидова, Байрам Салимова, Межид Гьажиева ва масабуруни итиж ийизвай, абуру адаз рекьерни къалурзавай. Саидахъ вичин тематика, анжах вичиз хас тир кьетIен хатI ава. Гъиликай хкатзавай шейэрай Саид Султанович уьмуьрдал, багъри ерийрал, дагъларал, инсанрал, Ватандал кьару кас яз аквазва.

2016-йисуз шаирди вичин 80 йисан юбилей къейдна. “Мавел” издательствода адан шииррин “Я уьмуьр...” ктаб акъатна (туькIуьрайди, редактор Мердали Жалилов). Ветеранди, камаллу агъсакъалди галатун гьиссзавач, ада кIвалахзава - теснифзава. ИкI, шииррин кьве ктаб гьазурнава ва “Мавелдиз” вуганва. Сад - лезги чIалал (“ТIарам симер”), муькуьдини - рутул чIалал (“ГъвечIи хура - чIехи рикI”). Гьарма сад 400 чиникай ибарат я.

РФ-дин писателрин ва журналистрин союзрин член Саид Султановичаз 80 йисан юбилейдиз “Честь и долг” орден, жегьил-жаванар ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишунин жигьетдай тухузвай кIвалахдай генерал-полковник Танкаеван тIварунихъ галай фондунин патай Гьуьрметдин грамота, медалар ва маса шабагьар гана.

Гьуьрметлу хизанда уьмуьрдин юлдаш Мафиятахъ галаз санал вад хвани са руш тербияламишнава. Вирида хъсандиз кIелнава, Москвада, Таллинда, Махачкъалада, Дербентда яшамиш жезва.

“Хуьре хъсан я, - лугьузва агъсакъалди. - Чахъ чи майишат - багъбустан ава. Экологиядин жигьетдай михьи продуктар гьасилзава. Хтулри, птулри кьил чIугурла, чун мадни шад жеда”. Хва Артура Таллинда урус чIалал акъатзавай газетдин редакцияда корреспондентвиле кIвалахзава. Ада а газетдиз Дагъустандикай, Рутул райондикай, Кичерин хуьруькай еке макъалани акъудна.

- “Социализмдин пайдах” газетдихъ галаз 1959-йисалай башламишай алакъа за гуьгъуьнлай “Коммунист”, “Лезги газет” газетрихъ галазни давамарна, - лугьузва Саид Султановича. - Чухсагъул редакциядин коллективдиз, гьар сеферда зун хуш гьалара кьабулзава, месляр-тар къалурзава, виликди рекьер ачухзава. Зи рикI гьамиша газетдихъ кузвайди я. Ам кхьизва, кIелзава. Гьайиф хьи, зав “Лезги газетдин” вири нумраяр агакьзавач, почтальонди Рутулай хкизвач. Почтунин управлениди, печатдин ва информациядин министерстводи, редакциядини чкайрал алай жавабдар ксар тагькимарун, абурувай истемишун лазим я. Зи кIвале гьазур шиирар мадни ама. Аллагьди гайитIа, гьабурни чапдай акъудун зи фикирдик ква.

ЦIийи йис мубаракрай, гьуьрметлу Саид Султанович! 90, 100 йисарин юбилеярни къейддайвал, Квехъ чандин сагъвал, кIубанвал, хизанда хушбахтлувал хьурай!

Саид ГЬУЬСЕЙНОВ

Кьисас

Дуьнья дин гъам, дуьнья дин тIал
КIанз-такIанзни кужумна за.
Гьиссна писвал пис кардин.
Сир амачиз, вири-вири
Заз хьайила ашкарди,
Гила къуват туп хьайила,
Килиг тийиз кьадардиз,
Гьалтайтла зун тIал гьидайдал,
РикIел хкиз куьгьне хирер,
Къакъажна за итимд гьилер,
КIватIна ажугъ, кIватIна хъилер,
Гъиляй вегьин тийиз абур,
КьецIилда за куьгьне гапур,
ТIал гьидайди гьалтайтIа зал,
Къаст авуна, гьужумда за.

Дуьнья дин гъам, дуьнья дин тIал
КIанз-такIанзни кужумна за.
Тахсирсузрал гьайи къалрин
Кьисас хьуй ам вири тIалрин...

Кесибдиз

“Вакай, Аллагь, заз са куьмек!..
Вучиз чакай хабар авач?”
Лугьуз вуна, вуна гьикьван
минетда?
Пара авур минетни
Аватда, дуст, къиметдай.
Цавар-яргъа,
Кумекдайди аквазвач.
Лезги чIалал
Яргъай авур амандин
Ам гьавурда акьазвач.
Кар алач ви гьарайдин,
Куьтягь жеда кьарайни,
ТIимилди я амайди.
Факъир жемир! Жуван пайдах
Жува гъиляй авудмир.
Яргъа авай садакайни
Куьмек жедач, умудмир.
И алукьай
Заманадин рехъ фендигар,
Вил рекьелай алудмир.
Къарагъ кIвачел, къанун, адет,
Къайда хвена чкадин,
Вун - ви куьмек,
Сагьиб хьухь ви пакадин...

Мугьманар

Мугьман патал хайиди хьиз,
Зун Аллагьди гайиди хьиз,
Вуч хуш жеда,
Атайла захъ мугьманар.
Атайлани,
АтайтIа чеб парабур.
Хесет туш зи мугьманрикай
Чара авун
Къенибурни чарабур,
Атайлани,
Атайди хьиз,
Гуя вири лукьманар...
Сагъ хъжеда хирер вири:
Алайбурни, хъжедайбур,
Кьурайбурни, кьежидайбур,
Агакьдалди дарманар,
Кар алачир давадин,
Руьгьни, рикIни хкаж жеда
гьавадиз,
Гьаваярни тIимил хьана,
Хкаж жеда гьавадилай винизни.
Разивилин, кIубанвилин
Нур хкведа накь атIугъай
чинизни.
Лугьудай за, хвешиз, хвешиз:
- Амукьнач вун гьа къени тек,
Я хва эркек!
Мад вуч герек?
Гьавадава ви буй-бухах,
Ая дамах! Ая дамах!

Мад вуч герек,
Жагъайла ваз луварни?
Гила чна, макьам ягъиз,
мани лугьуз,
Тамамдаказ гьавада
Къурмишда чи суварни.
Макьамдални, шадвилелни
Гьава ацIай звер жеда.
Вирибурун ачух чина,
Шукур Аллагь, ачух чина
хъвер жеда...

Акъатай нефс

Хъартасви ШАГЬВЕЛЕД

Са хуьре са дидедихъ кьве хва авай: Къадирханни Къадиржан. Абурун буба Эмирхан лап жегьилзамаз рагьметдиз фена. Кьве гъвечIи аял гъилераллаз амукьай жегьил диде мад гъуьлуьз хъфенач, вичин вири уьмуьр ада аялриз бахшна.

Къадирхана фяле яз совхозда кIвалахзавай. Къадиржана, шегьерда курсар куьтягьна, къунши хуьре шофервал ийизвай.

Къадирханаз кьвед лагьай гада хьайила, Къадиржаназни свас гъана. Папар гъайила, гилалди рикI-рикIеваз яшамиш жезвай стхайрин къилихар акваз-акваз дегиш жезвай. Гьикьван алахънайтIани, кьуьзуь дидедивай, гадаяр, сусар са рекьел гъиз жезвачир. ЧIехи миресрин гафаризни яб гузвачир.

Ахьтин къалмакъалар жезвай хьи, Къадирхан Къадиржанахъ, гъиле якIв, дегьре аваз, калтугдай. Хуьруьн жемятдин арада Къадирханал Дегьребег тIвар акьалтнавай.

Эхир са юкъуз Къадиржанан папа лагьана:

- Зун и харапIадай са патахъ акъуд, зи йикъан кьарай атIана, йифен ахвар квахьнава. Зун дили жезва. Гьар юкъуз, экуьнилай няналди кукIун-чухун, ягъун авай кIвал жеч эхир...

Къадиржан, хизандин арияр генани чIур тахьуй лагьана, парце авай пабни галаз шегьердиз фена, кирида са кIвал кьуна, гьана яшамиш жез гатIунна. Вичини маршрутдин таксидал кIвалахзавай. Гуьгъуьнлай адакай яргъал рекьериз пар тухудай пешекар (дальнобойщик) хьана. Гьа икI ада вад йисуз кIвалахна, вичиз шегьердин къерехдай кIвалер къачуна, гьабур цIийи хъувуна, кьвед лагьай мертебани хкажна. Гила ам секин тир, кьве аял - гадаярни авай. Абуру пуд лагьай аялни - руш гуьзлемишзавай. Гьа и йисарани Къадиржана диде ва чIехи стха рикIелай алудзавачир, вацра садра, гагь я кьве вацралай садра ам кьилди, гагь хизанни галаз хуьруьз хкведай. ЧIехи стхадин папан чIуру чин акурла, гьа хтай юкъуз элкъвена вичин кIвализ хъфидай. КIвалах багьна авуна. Адан фикирар, аялар чIехи хьайила, вичин ватандиз, хайи хуьруьз хтун тир.

Халкьдихъ мурк кьелечI чкадилай хада лугьудай мисал ава. А йисуз кьуьдни пис къаяр авайди хьанвай. 28-декабрдиз Къадиржан вичин нубатдин рейсинай хквезвай. Инсан я, са кIус гьерекатни квай, цIийи йис алукьдалди кIвализ агакьрай лагьана. Рекьер, мурк кьуна, гуьзгуь хьиз авай. Са къекъуьндилай адан пар авай машин вичиз муьтIуьгъ хъхьанач, элкъвена дерин дагьардиз аватна. Къадиржан духтурривай къутармишиз хъхьанач, рагьметдиз фена. Кучукна хуьре, буба авай сурара.

Икьван йисара гьич рахунни тавур Къадирхан са суварин юкъуз Къадиржанан кIвализ (шегьердиз) акъатна. Атунин мурад-метлеб, ада ихьтин ихтилатдалди къалурна:

- Свас (икьван чIавалди свас лугьудай гаф адан сивяй акъатайди тушир), мад хьайиди хьана. Аллагьдин кьадарар я, чавай жедай кар амач. Гила, Къадиржанни амачирла, вуна гъвечIи аялар галаз ина вуч ийида?!.

Ина я мукьва-кьили авач, я вахъ рикI кудай са мирес. ГьакI хьайила, и кIвалер маса гана, вун хуьруьз хъша. КIвалер гайи пулунихъ вуна хуьре са вацран къене ваз цIийибур эцигда. Вунни, аяларни миресварисдин, жуван жемятдин арада жеда. Чнани жедай куьмекар гуда.

Къадирхан хъфена. Къадиржанан юлдаш кьве рикIин хьанвай. Аялрин мектебар гадарна, бицIи руш аялрин бахчадай вахчуна, вични кIвалахдилай элячIна, гьикI хьурай? Бес аялар чIехи авуна кIандачни? Абуруз фу-партал къачудачни?.. Са вацралай Къадиржанан кIвализ адан чIехи мирес Абдусаламни атана, гьадани хуьруьз хтун меслятна. ЧIиб-тIуб ягъайдалай кьулухъ, аялрин тарсарин йис куьтягь хьайила, абур хуьруьз хъфидай меслят хьана. Шегьерда авай кIвалерни чпин хуьруьнви Адилханаз гудай меслятна. Адилханаз пул авазвай. Ам къачудай кIвалерин суракьда аваз им кьуд лагьай йис тир. Шегьерда кирида кьур кIвалера яшамиш жезвай.

Къиметрал рази хьана, пулни гана, Къадиржанан хизан июндин эхирра кIвалерай экъечIдайди малумарна. Савда ийидайла, Къадирханни галай. Къадирхан гьа юкъуз хуьруьз хъфена.

Апрелдин юкьвар тиртIани, гьавадик мекьивал кумай. Инал-анал живерни аламай. Сятдин йифен пудар жезвайла, садлагьана Къадиржанан юлдаш юкьва авай кIвалин пенжерди авур ванцелди ахварикай хкатна. Сифте ада фикирна: белки, аялри ачухдиз туна, гару ахъайна жеди. Ам къарагъайла, акурди хиялдизни къведай кар тушир. Рушар авай кIвализ кьве итим, чинрал чIулав калготкайрин маскаярни алукIна, гьахьнавай. Садан гъиле гапур авай, муькуьдан - кIута. Кьведни, чеб чир тахьуй лугьуз, шукIуь ванцелди рахазвай. Сад жегьил, муькуьди яшара авайди чир жезвай. Яшара авайда лагьана: "КIвалер гайи пул вири инал эциг! ТахьайтIа, виридан къенера гапур экъуьрда!"

Гада кьилихъ галай кIвале ксанвай. Адавайни вуч хьурай? Вад лагьай классда кIелзавай аялдивай?!..

Гьич чуькьни тавуна, Къадиржанан юлдашди кIвалер гайи вири пул (са пай долларар, вичиз Адилхана гайивал) гъана къачагърин вилик эцигна. Пул чIехида вичин жибинда туна, къачагъар гьа атайвал чпи пенжердик кутунвай гурарай хъфена. Къадиржанан юлдашдин шак фенвай абур вужар ятIа. Сад Къадирхан, муькуьдини адан гада Эмирхан (Къадирхананни Къадиржанан бубадин тIвар). Югъ жез-тежез Къадиржанан юлдаш шегьердин милициядиз фена, вири авайвал дежурнидиз ахъайна.

Шегьердай хуьруьз 32 км. мензил авай. Милициядин дежурниди хуьруьз кьве машинда аваз милициядин къуллугъчияр ракъурна. Къадирханан кIваляй йифен сятдин пудаз ада вичин гадани галаз Къадиржанан юлдашдивай къакъудай пул жагъана. Гьикьван шандакьар ада авунайтIани, милицайри адаз вири галай-галайвал субутна. Судди адаз кьве статьядай (сад къучивилелди, кичIерар гана пул къакъудунай, муькуьдини - 18 йисни тахьанвай гада къучивилин рекье тунай) 6 йис кар атIанай. Дустагъда авайбуруз ада хайи стхадин хизандиз авур душманвилерикай чир хьайила, тахсиркардив вичив вич куьрсариз туна...

Къадирханан гадани им пуд лагьай сефер я дустагъдиз аватиз. Эхиримжи сеферда - наркотикралди алишвериш ийидайла кьуна.

Нефс, хва кьейидан нефс. Вун вуч пара гужлу я?! Ваз я диде чидач, я буба, я стха, я вах!.. Нефсини кьилел бала гъида!

Явшанрин хъвер

* * *

Автобусда кьуьзуь къари кIвачел акъвазнава, ара-ара угь-цIугьиз, кIвачер тIушунзава. Патав гвай чкадал бижрен вилер авай сад ацукьнава. Ада хабар кьада: - ГьикI хьана, къари баде, кIвачер тIазвани?

- ТIазва, бала.

- Жегьил чIавуз, аквар гьаларай, датIана масадаз жуван чка гайиди я.

- Гайиди я, бала.

- Ингье гила кIвачер тIазва...

* * *

Куьчедай кIвализ хтай руша дидедивай хабар кьада:

- Вучиз вирида заз "еке келле" лугьузвайди я?

- Абуруз яб гумир, бала. Фена, чилин кIваляй картофар гъваш. ТIимил къачу, ви кьилел алай панамкада кьве ведре гьакьдайди я...

* * *

Папа итимдиз арза ийизва: - Мад школадай ваз ша лагьанва. Чи женжелди дакIардин шуьше ханва.

- Я залумдин руш, ана гьикьван дакIарар авайди я?!

Генератор

Тегъи МЕГЬАМЕДОВ

Гъурбатда яшамиш жезвай чи лезгийрихъ анжах са чпиз хас тир хъсан адет ава. КIвалахдилай къвезвай тIатIилар абуру, адет яз, гатун вахтунда къачуда. Вучиз лагьайтIа, гатуз Дагъустан, чи ерияр, тамутара пеш ахъайна, къацу хьана, гуьрчегдиз аквада. Къайи булахрин ятар, на лугьуди, мугьманрал вил алаз акъвазнавай, ширширдин ванцелди авахьда. Къацу векьерни никIер, художникди чIугунвай шикилар хьиз, иердиз, тIарамдиз аквада. Жуван хайи ерийрин гуьрчег къамат мукьувай акун патал, кьакьан синерал, тик гуьнейрал хкаж хьун герек я.

Йикъарикай са юкъуз ЯркIи дередин хуьрерикай сана рикIел аламукьдай са кар хьана. А хуьруьн тIвар за кьасухдай кьадач. Вучиз лагьайтIа, къунши хуьрерин агьалияр бейкеф хьун мумкин я.

Гатун чими югъ тир. Кимел гьар сад са патай хтанвай жегьилар кIватI хьанвай. Са герендилай абур пакадин юкъуз вири санал, тIуьнар-хъунар ийиз, хуьруьвай са кьадар мензилда авай еке кIунтIал финин ва са шумуд югъни йиф гьанал акъудунин меслятдал атана.

Жегьилри чпин гьазурвилер акунвай. Алачухрилай гъейри, чпиз ана эквни герек жеда лагьана, генераторни жагъурна. Генератор, гьелбетда, кIула кьуна тухуз жедай затI туш. Я машинарни а гуьнедин кукIвал гьализ жедач. Вучда? ГьикIда? Эхир гадаяр са меслятдал атана: генератор, ламран кIулал кутIунна, гуьнедиз акъудин. Ламни Алияр халудивай къачуда. Чпиз са шумуд йикъан суьрсетни, мад герек шейэр гьазур хьайила, гадаяр рекье гьатна.

Югъ няни жезвай. Рекье гьатайдалай гуьгъуьниз са шумуд сят алатайла, и гадайрикай сада лугьуда:

- Я гадаяр, генератор чна къачун авуна, амма ада кIвалах ийизвайди яни, тушни, чна ахтармишнач эхир? Чкадал агакьайла, ам чIуруди яз хьайитIа, гьаваян ялунар жеда. Ша чна ахтармишин, ам дуьзди яни, тушни.

Генератордиз худ яна.

КIулаллай генераторди кIвалах ийиз башламишайла, ламраз кичIе хьанани, я тахьайтIа адак хъиткъитIар акатнани, чидач, лам элкъвена хур квай гуьнедай агъуз хуьр галайвал катна. И са йифиз гадайри, экв авачиз, телефонрин эквералди са чараяр авуна.

Пакадин юкъуз элкъвена хуьруьз хтана. Нисинрихъ хьиз хуьруьв ахгакьай жегьилар, катнавай ламран патахъай Алияр халудиз гьикI жаваб гуда лугьуз, фикиррик акатнавай. Гьар гьикI ятIани, ламран иесидин патав фена кIанзавай.

- Ассалам алейкум, Алияр халу, гьикI я куь кефияр? - хабар кьада гадайрикай сада, кичIевилел викIегьвал гъалибна.

- За квез гьикI лугьун, чан хваяр, кефияр хъсан я. Амма са жегьилди, йифди зи кIвалел мотоциклдаллаз чархар ягъиз, ахвар вуганач. Анжах экв малум жедайла, ам квахьна…

КIвалел йифди чархар язавайди кIулал худда авай генератор кутIуннавай лам тирди касдиз чизвачир. ГьакI хьайила, дустар, яргъал рекьиз фидайла, вири уламар чкадал аламаз ахтармишун герек къведа. Куь ял ягъунни чIур жедач. Алияр халудинни ахвар квахьдачир.

Са патахъай, хъсан хьана, тарихда амукьдай кар хьана. Кьуьзуь кьиляй, къуьнерихъ каваларни галаз кимел ацукьайла, рикIел хкидай ихтилат амукьна...

"Гьайван джан"

Сардар АБИЛ

Вилиқдай Дербентдин куьчеяр, деведин далудиз ухшар къайдада, къунтар-къунтар хьанвайди тир. Шегьерда къекъвезвай куьгьне автобусар гвай шоферри, бязи вахтара, вини базардин кьилихъай газ гана гьална, ахпа худ хкадарна, чиникай агъуз ахъайдай. Акъвазариз тахьайтIа, вокзалдик кьван авахьзавай. Къунтар алай чкайрилай, гьелбетда, къене авай инсанар, иллаки кьулухъ кьиле авайбур, ламрал алайбур хьиз, цавуз акъатиз, гьалч хъжезвай.

Са сеферда автобусда ацукьнавай, вич вичихъ агъунвай са жегьилдиз автобус гьалзавай къайда бегенмиш хьанач.

- Эй, гьайван, явашдиз гьала! Вуна тухузвайбур хипер туш! - атобусдин кьулухъ кьиляй, виридаз ван къведайвал, ада шофердиз гьарайна. И ван шофердизни хьана. Садлагьана акъвазай автобусдин кьве ракIарни ачух хьана. Кьулухъ галай ракIарай къуватдизни жендекдиз мягькем итим гьахьна, вичиз себ гайи жегьил, хурудилай кьуна хкажна, куьчедиз, пек хьиз, гадарна, хтана рулдихъ ахцукьна. Автобусди вичин рехъ давамарна.

Са кьадар вахтунда автобусда лал кьена. Мумкин тир бязибурун рикIелай чеб эвичIзавай чкаярни алатун. Секинвал са яшлу дишегьлиди чIурна:

- Гьайван джан, инал акъвазара. Зун экъечIзава,- язух къведай къайдада, сивел мили хъвер алаз, ам шофердиз килигна. Автобусда кIевиз хъуьруьн гьатна. Шофердин сивелни хъвер акьалтна. Яшлу дишегьли, вичин сумка вахчуна, ачух хьайи ракIарай къецел экъечIна...

Садакьа

Урусатда авай ватанэгьлияр гатуз чпин хизанарни галаз отпускайриз хквезвай вахт виридаз хуш я. Маса регионрин нумраяр алаз, чпин машинра аваз хквезвайбур гзаф авай. Абур акурла, авур чIуру кIвалах авачиз хьайитIани, ГАИ-дин къуллугъчийри машин, акъвазар тавуна, ахъайзавачир. Мугьманар хквезвай рекьел, мукьва-кьилийрилайни гзаф ГАИ-дин къуллугъчийрин вил алай. Патан нумра акунмазди, абур, гьасятда лацучIулав цIарарин лаш хкажна, сиристав ягъиз, машиндин хуруз катзавай. Пул гвай хванахвайривай сифте документар къалурун истемишзавай, ахпа кIанелай винелди вири ахтармишиз, са галкIидай чкадихъ къекъвезвай. Бязибуруз жагъинни ийизвай. Ахьтин вахтунда яргъалди рекьера галат хьанвайбуру, ГАИ-дин къуллугъчийри це лагьай кьве манат гана, кIвализ гьерекатзавай. Гьа икI, Кулларин постунал агакьайла, кьуд югъ рекье хьанвай Муса, са тахсирни квачиз, ГАИ-дин инспекторди акъвазарна.

- Зун, кьуд юкъуз кьуд агъзур километр мензилдай хтана, садани акъвазар тавур кас, вуна, кIвализ агакьиз цIуд кам амайла, акъвазарзава? За правилаяр чIурай чка-затI авани? - тади кваз патав атай инспекторди-вай Мусади хабар кьуна.

- Вун гьинай хквезвайди я? Вун гьи хуьряй я, дуст кас? - секиндиз хабар кьуна инспекторди.

- Зун Тюмендай хквезвайди я. Зи хуьр Макьар я…

- Вун вучиз туьнтдиз рахазва, дуст кас? Сагъ-саламатдиз яргъал мензилдай кIвализ агакьайла, садакьа гудай адет авайди я. Ваз хвашкалди! - инспектор са квел ятIани вил алайди хьиз акъвазна. Рахун и тегьердиз элкъуьрдайди Мусади гуьзетнавачир. Садакьадин месэла адан гьич рикIелни алачир. ЯтIани адаз инспектордин рахун бегенмиш хьана.

- Вун гьахъ я, инспектор. Садакьа тIалабдайдаз гана кIанзавайди я. Ма, ваз гьалал хьурай! Рекьера авайбурун виридан кьилерилай садакьа хьурай! - Мусади, жибиндай акъудна, инспектордал виш манат яргъи авуна...

- Яда, вуна закай зарафатарзавайди яни? Им вуч я вуна гузвайди?- инспектор, пIуз патахъна, вичиз гайи пулуниз килигна.

- Садакьа тIимил-гзаф авайди туш. Гайидал рази хьана, Аллагьди кьабулрай лагь,- Мусади машин гьална. Инспектор, адан гуьгъуьниз килигиз, рекьин юкьвал аламукьна. Анжах кьулухъай къвезвай машиндин сигналди ам уяхарна...

ГАЗЕТ КIЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Ася АБАСОВА

Гъетер

Гъетер, гъетер, михьи тирла
цавун тагъ,
Гьикьван гуьзел ишигълу яз
аквада.
Гъетер, гъетер, куьн хьурай
чи цавара,
МичIи тахьуй са чIавузни цавун тагъ.
Йифиз куьн хьуй нур гуз цава
гьамиша,
Югъ атайла, кьилел хьурай
чими рагъ.

* * *

Са гъед цавай аватна мад,
Нин экв я ам туьхвейди?
Са гъетре нур гузва цава,
Нин экв я ам куькIвейди?

ТупIал

Зи тупIухъ къе тупIал гала,
Зи ярди гайи.
Хуьзва за ам ядигар яз
Чи кIанивилин.
Ам дуьньяда амачтIани,
ТупIал гала тупIухъ зи.
Ам зи патав гумачтIани,
Шикил ква вилик зи.

Инсандин рикI

Инсандин рикI зайиф затI я,
Хамир куьне хатадай.
Инсандин рикI гуьзгуь хьиз я,
Гьар са дерт, гьам аквадай.
Шадвал авай чIавуз рикIе
Виридаз гуз гьазур я.
Пашманвал заз пайиз кIандач,
Гьам - хажалат агъур я.
Бязибуруз чизвач жеди
Секинвал чаз кIаниди.
"Инсандин рикI къван туширди,
РикIе дерт, гьам жериди".*

Инсандин рикI шадарда за
Жуван хъсан краралди,
Инсандин рикI шадарда за
Зи шиирдин цIараралди.

* Алирза Саидован шиирдай.

Саид-Агьмед АБДУРАШИДОВ

Алхиш

Сулейман КЕРИМОВАЗ

Ахъайин за квез викIегь хцикай
Жуваз чидайвал лугьун вичикай.
Ша ийин тариф, квачиз гьич
нукьсан,
Шагь дагъларин хва, малаик инсан!
Вуж я лагьайтIа ихьтин михьи кас,
Пайгъамбардин тIвар ганвай вичиз
хас,
Ам я Сулейман - сувабрин къеле,
Гьамиша Аллагь авай хва рикIе.
Кьилени - акьул, бубади гайи,
Беденни сагъ хьуй, дидеди хайи.
ХьаначтIани вун бубайрин хуьре,
Вун я лап халис лекьерин жуьре...
Гьалал хьурай ваз ийизвай
къуллугъ,
Гьич са кIус нукьсан, квачиз я
шулугъ,
Гузва куьмек на кесибриз сифте,
Хьуй лугьуз чи халкь гьамиша
кIвенкIве.
Хкажзава руьгь чи халкьдин цавуз,
Сулейманан тIвар рикIе кьур чIавуз.
Вун хьтин дирек, рухваяр эркек
Жеда чилерал лап тIимил, тек-тек.
Гъизва вуна чал лап бегьем абур,
Вун хьтин рухваяр, рикIни гъил
ачух,
Кесиб инсанрин къвезавай язух,
Халкьарин суза Аллагьди кьабул,
Ийида, шаксуз, ийидач батIул.
Гьич садавайни тежезвай мумкин
На чи хуьрени хкажна мискIин,
Кьакьан Текедал алай имарат,
Гьам я ви гъилин чаз гайи савкьат.
Йиф хьайила, ишигъ чкIизва
хуьруьз,
Хуьрелни абур атана михьиз.
ГъвечIи-чIехида ийизва алхиш,
И мискIин акур мугьманни таниш...
Азардини чеб михьиз гьелекна,
Авайбурузни вуна куьмекна,
Абуруни ваз даим ялварда,
Сагъ хъхьай чIавуз валди
дамахда.
Гьа иналди на куьтягьнач куьмек,
Мад ачухна ви на рикIин куьлег.
Ветеранарни, дяведа хьайи,
Дяведин цIаю чеб бегьем кайи,
Абурни фенач садни рикIелай,
Гана куьмекар жуван гъилелай.
Гьабуруни ваз ийизва алхиш,
Авуна лугьуз рикIивай агъмиш.
Коронавирусдиз акси тир, герек,
Агакьна халкьдив ви гъилин
куьмек,
Машин-машин на ракъурна савкьат,
ТIегъуьндикай хуьн патал саламат.
Дережадиз вун кьакьан
Шагь дагъ я,
Гуьгъуьлни ачух женнетдин багъ я...
"РикI хьиз, дуьньяни гуда инсандиз"
Лугьудай мисал чида хъсандиз.
Кьакьан дагъларин лекь тир
Сулейман,
Агакьрай вавни зи алхишрин ван,
Гатфарин цуькверин ни галай
тамам,
Кьабула вунани атирлу салам.

Хъуьлуьдрин хуьр

Шамил ХАЛИЛОВ

Ахцегьар

Кьакьан сувар, къизил багълар,
Шуьрбет хьтин ширин ятар,
Шалбуз суван серин шагьвар,
Квехъ ийизва рикIи ялвар.

Гадаяр куь викIегьбур я,
Шарвилидин гьунар авай.
Рушарни куь гуьрчегбур я,
Юкьва гимиш камар авай.

ПРИПЕВ:

Тарифдиз я хас Ахцегьар,
Гьайиф я тек таз Ахцегьар,
Суван кьулал цуьк Ахцегьар,
Зи къеневай рикI Ахцегьар!

Шейх Гьажи Давудаз

Жив цIрадач, рагъ татанмаз.
Шем цIрадач, цIай тахьанмаз.
Лезги халкьдин гъам цIранач,
Гьажи Давуд, вун татанмаз.

Кавказдин шейх, тIвар виневай.
Лезги, яхул сад авур хва.
Кьегьал тир вун, тур гъилевай,
Лезги чилер кIват хъувур хва.

Муьшкуьр, Шабран, Шамах, Ширван
Чи рамагрин кIурук хьанай
Лезги гапур, хци гьулдан,
Мидяйрин чи хуруз фенай.

Халкьдин кьиле хьайи Давуд,
Вун лезгийрин рикIе ама.
Лезги регьбер хьайи Давуд,
Ви тIвар къени вине ама.

Лезги марш

Лезги, рутул, цIахур, удин
Чун я вири Алпан иви.
Табасаран, агъул, арчи -
Чун я вири Алпан иви.

Кьил вине яхъ, зи кьегьал халкь!
Хайи Ватан, чIал вине яхъ!
Бубайрин пак тIвар вине яхъ!
Кьегьалриз хас кар вине яхъ!

Кавказ - сувар, Каспий - навар,
Цуьк аватай Ватан я чи.
РикIин гьава, асил, гьунар,
Мердвал авай Ватан я чи!
Зи кьегьал халкь, садна къуват,
Хкаж цавуз Алпан тIаратI.
Зи хуррит халкь, зи багъри халкь,
Хкаж цавуз Алпан тIаратI.

Кьил вине яхъ, зи кьегьал халкь!
Хайи Ватан, чIал вине яхъ!
Бубайрин пак тIвар вине яхъ!
Кьегьалриз хас кар вине яхъ!

Лариса АЛИЕВА

Зул алукьна

Къайи гару уьфт язава дереда,
Ракъин нурар марву тарцин
хилерал
Къугъвазава, гар кткайла,
пешерал,
Къуза пата, кьакьан дагъдин
синерал,
Кьеркьин бармак - сифте атай
живедал
ЦIарцIар гузва дагъларин
чи кIукIушри
Къветрен къакъра къвезва яргъал
гьунедай,
Гату, кайи цацун-кулер арадай.
Зулун къаю гуж гузава гьайванриз,
Пехъерик - къал, къавах тарцяй
гьарайриз.
Хипен, малдин ван ацалтна
гьунедал,
Эхиримжи хъинез кьери
кьурай векь,
Яваш-яваш агакьзава
хъуьтIуьн мекь.
Югъ-къандавай вацIун къерех
Чуькьвез ава муркIади.
Аквар гьалда, кьуьд алукьда
Живер галай зурбади!..

Зи диде

Зи рикIин лепе,
Зи хурудин нефес,
Ахварайни ваз эвериз,
Шехьзава зун йифериз.
Хуьруьн кьилихъ, къуза пата,
Лацу цуькверин арада,
Ширин диде ахварава,
Женнет багъда ахварава.
Йисар физва вун галачиз,
И дуьньядик кумач зи хев,
Вахтуникай дарман тежез,
РикIин къене таза я хер.
Зи малаик ширин диде
Ваз Аллагьди Женнет гурай.
Вуна гайи виртIедин нек
Чаз, веледриз, гьалал хьурай…

Багъишламиша, рикI

Багъишламиша къеневай рикI,
Гзаф тIарвал гана за ваз.
Багъишламиша, къеневай цуьк,
ЧIулав рангар эцигна вал.
Къене кайи, кабаб хьана,
Ви гьалдикай хабар кьунач,
Эцигна хъвер пIузарал за,
РикIин къенез шагьвар ганач.
Кьисмет я им лугьуз жуваз,
Алдатмишна гзаф за вун.
Ви гьарайдин ван къведайла,
Ирид дапIарра тунай за вун.
Багъишламиша, кайи зи рикI,
Вахтарикай дарман хьанач,
Дердер гзаф гайи закай
Ваз гьакъикъи душман хьана…

Зи Ватан

Зи Ватан -
Дагъустан!
Хайи чил -
Лезгистан!
Лезги чIалал рахада,
Гьуьрметдалди жуванбур я
лугьуда.
Лезгияр я зи вахарни стхаяр.
Лезги дувул, дидеярни ата-бубаяр…
Лезгияр - архаяр зи,
Кьурагьжув я зун, ашарэгьли.
Зи миллет я зи дамах,
Салам гуда лезгидал,
Жаваб гуда лезгидал.
Кьегьалри кьилел бармак алукIда,
Адан къимет итимвилелд къалурда,
Лезги вахан, папан абур
Кьилел алай келегъа,
Намус хуьда,
Бубад бармак кIвачик, чилел
тевгьена.
Гзаф зегьмет чIугвадай халкь!
Ширин чIалал рахадай халкь!
Куьн терг ийиз алахъайбур
Катарда на кьулу-кьулухъ,
Терг авуна, гъуд гана,
Лекьери хьиз дагъдин синелай
лув гана…
Шаирди вакай шиир кхьиз,
Манид цIарцIе вал дамахиз,
Гужлу тIварцIихъ - уьлкве Алпан,
Ватан я зи рикIин дарман…
Зун рази я
Ватан патал чан эцигиз,
Кьадар авач гуьрчегвилиз!
Зун Ашукь я!
Зун лезги я!
Дагъустанви!

Вакъиф МУЬШКУЬРВИ

Хьиларин хуьр

Сур[1] тарихра гьатна хъсан!
Зи хуьр я вун рикIиз масан.
Акур ксар жеда гьейран -
Вун макан я багъларин, хуьр.
Хайи Ватан - Хьиларин хуьр.

Чун шад я ви къенин йикъал,
Эл алахьиз физ кIвалахал:
Цапун[2] пелез тагуз мажал,
Бул никIерин, къуьлерин хуьр.
Хайи Ватан - Хьиларин хуьр.

Яргъал-мукьвал дустар авай,
Гьар са кIвале устIар авай,
Вичин нугъат - чIалар авай
"Перизада" кьуьлерин хуьр.
Хайи Ватан - Хьиларин хуьр.

Ви пакаман экуь хьурай,
Муштулухрин чав чукIурай,
Муьшкуьрвиди ваз лугьурай:
- Сердер я вун хуьрерин, хуьр,
Хайи Ватан - Хьиларин хуьр.

[1] Къадим.
[2] Чкадин тIвар.

Кьуьд атана Худатиз

Живер къвана - "къуьрен тапас",
Кьуьд атана Худатиз.
Заланвиляй тарар такваз,
Къаяр гьана Худатиз.

Лугьузва за: мад къурай жив!
Чил жедайвал миянар.
Квахьрай грипп, гиликьрай кьиф,
Чаз тагурай зиянар.

Бубайри чаз тунва са гаф:
ХъуьтIуьн мекьер - берекат!
Гьар са пата чукIура чав:
Хьурай элдик гьерекат!

* * *

ТIебиатдихъ хьанваз къе вил,
Аладариз гъарикI гуьгъуьл,
Жегьил шаир фена тамуз
Кьуд пад лацу хъуьтIуьн юкъуз.

Алахьнавай са мекьи югъ,
Муьшкуьр тамун лап юкьни-юкь:
Ачкар, ничхир - тIуьнин меле,
Къелем гвай кас - рифмад геле!..

Кьакьан тарар цIиргъинава,
Аскерар хьиз гуьнгуьнавай…
КIвачин кIаник живед жакьракь,
Тунва тама кIекIед чIакь-пIакь…

Гьар са шикил иер я ви,
Акунарни са сир я ви!..
Чилин винел, кIаник цавун
Диде хьиз я, тIебиат, вун!

Хкведа, гьелбет

Гъил къачу, кIанибур,
гунагьдилай зи:
За вердиш багъдивай къакъудна
билбил!
Хъелна хьиз манидкай, ханва адан
пер,
Муьшкуьрдин чилерал хьанва ам
сефил.

Кьве варз кьван жезва ам фенва
хиялриз,
Вичиз хас манияр аламач мецел:
- Гуьгъуьлар ахъа яз, кIуфук кваз
хъвер
Мус дамах хъийида на жуван
тIварцIел?

Билбилди манидкай хъелдай туш
тамам -
Са вяде баядрал хкведа, гьелбет!
Ахьтин югъ вилив хуьз алама
Вакъиф,
А чIавуз гуьгъуьл зи хъуьреда,
гьелбет!

Бубайрин гафар

Хъсан гафар авайди я бубайрихъ:
"ЧIехи ксар чIехи хуьряй акъатда!"
"РикIиз такIанд вилин къеняй
акъатда!"
"КьацIай хъипер рагъул виряй
акъатда!"

Хъсан гафар авайди я бубайрихъ:
"Кукра къеняй недайди я иер ич!"
"БембецIдиз вич акъатай къаб
кьабул жеч!"
"Игит ксар садрахъ рекьид,
кичIед - виш!"

Хъсан гафар авайди я бубайрихъ -
Абур - гъетер, экв къалурдай
балайриз!
Абур - маяк, рехъ къалурдай
балайриз!
Хъсан гафар авайди я бубайрихъ…

Рухвайриз

Гьар са касдихъ ава Ватан -
Ам хайи муг рикIиз масан!
Такабур тIвар хьанва залан
Лезги чилин, рухваяр зи!

Куьн тарихдин гьахь гелера,
Чи пун-дувул хъсан чира,
Дуьнья тирвал ая машгьур,
ЯтIан четин, рухваяр зи.

Жемир усал садалайни,
Куьн куь чилел хьухь агъайни,
Мецел алаз лезги мани,
Вирт кьван ширин, рухваяр зи.

Буржи жуван яхъ кIевелай,
Жуван намус хуьх бинедай.
Дидед лагьай верцIи лайлай
Квез хьурай кьин, рухваяр зи!

Гьар са чIавуз хуьдай Ватан,
Адан рекье эцигдай чан,
Пакамандин сихилар зи!
Муьшкуьрвидин гафар - веси;
Амукьрай квез, рухваяр зи.

Дидедин чIал

Дидедин чIал вуч верцIи я.
Куьлуь чIавуз дидед гайи
Ширин нек хьиз!

Дидедин чIал вуч хци я,
Дуьньяд винел багьа затI тир,
Вилин экв хьиз!

Лезги чилин лезги гада,
Дидедин чIал хуьн герек я!
Жуван чIалан къадир тахьай,
Вун масадан куьз герек я?!

Жегьил шаир, ая ахмур,
Чи "аямдин жегьилриз" на!
Дидед чIалан къайгъу чIугваз -
Хьуй гьар са кас и женгина!

Чи ватанэгьлияр - гьар сана

Умуми мурадди агудзава

Арада еке мензил авазни рафтарвилер ийидай, дуствал мягькемардай, чирхчирар жагъурдай ва цIийи танишвилер арадал гъидай мумкинвилер авай интернетдин девирда гъвечIи халкьарин векилрини чеб кьулухъ галамайбур яз къалурзавач. Гьа жергедай яз - лезгийрини. Къе неинки Россиядин жуьреба-жуьре шегьерра, гьакI къецепатан уьлквейрани лезги диаспорайри чпи тухузвай кIвалахрикай, кьилинди, чеб авайдакай хабарар раижзава.

Краснодардин крайдин Новороссийскда гзаф лезгияр авайдакай чаз фадлай малум я. Мукьвара заз ана яшамиш жезвай Марат Гьажиева хабар гайивал, шегьерда лезгийрин тешкилат ачухунин месэла кьилиз акъатнава. Адан кьиле акъвазнавайдини кар алакьдай жегьил **Адилхан Бедирханович КЪАГЬРИМАНОВ** я.

Ам 1984-йисан 30-майдиз Мегьарамдхуьруьн райондин Кучун-Къазмайрин хуьре дидедиз хьана. 2001-йисуз хайи хуьруьн мектеб куьтягьна, 2003-йисуз армиядин жергейра Иркутскдин областда ракетайрин кьушунра кьве йисуз къуллугъ кьилиз акъудна.

2007-йисалай инихъ А.Къагьриманов Новороссийск шегьерда

яшамиш жезва. Ина эцигунрал кIвалахна, вуздикни экечIна, гьуьгъуьнлай карчивилел машгъул жез гатIунна, эцигунрин рекьяй вичин гъвечIи фирма ачухна.

Шегьерда яшамиш жезвай хейлин лезгияр сад-садахъ галаз танишарунин, хъсан рафтарвилер арадал гъунин, халкьдин милли меденият, адетар хуьнин ва машгьурунин макьсаддалди Адилхан Къагьриманова са фикирдал алай ватанэгьлийрихъ галаз санал шегьерда лезгийрин жемиятдин тешкилат арадал гъуник кьил кутуна.

Адилхан Къагьримановавай за шегьерда яшамиш жезвай лезгийрикай, жемиятдин тешкилатдин вилик акъвазнавай кIвалахрикай ихтилат авун тIалабна.

"Новороссийскда лезгияр саки агъзур кьван ава. Гьелбетда, вирибурухъ галаз алакъаяр арадал гъиз гьелелиг алакьнавач. Исятда чун чаз чизвай, яни ватанпересвал, милливал хуьнин умуми мурадди садсадав агуднавай лезгийрин кьадар 400-далай артух я. Шегьерда авай лезгийриз куьмекар гунин, вузрик экечIзавайбурун тереф хуьнин, чи милли меденият къалурунин мураддалди тешкилат кардик кутунва. Мукьвара шегьердин администрацияда жемиятдин тешкилатрин кьиле акъвазнавайбурун иштираквал авай гуьруьш кьиле фена. Анал чна чи диаспорадиз кабинет чара авунин месэлани къарагъарна. Лезги чIалан гафарганар, ктабар, яржар эцигна, гуьруьшар кьиле тухудай макан туькIуьриз кIанзава. Чи умуми мурад къариблухда авайбурун ватанпересвилин руьгь хкажун я", - лугьузва А.Къагьриманова.

Ибурулайни гъейри, ватанэгьлийриз Новороссийскда вири дуьньядин лезгийрин форум кьиле тухудай фикирни ава. Агалкьунар хьурай!

Халкьдин камал

Несилри несилрив агакьарзавай келимаяр

И сеферда мад чун халкьдин мецин гуьзел эсеррик акатзавай мисалрикай рахада. Гьасятда мана ачухариз тежедай хьтин мисаларни дуьшуьш жезва. Гьатта гьа са мисалдикай гьар сада вичин жуьреда фикир авун, хсуси баян гун мумкин я.

Месела, ***жибинда кьиф къугъвазва*** лагьайтIа, и мисал сифте яз ван къвезвай инсандиз адан мана чир хьун мумкин яни? Ваъ, гьелбетда. Жибинда затIни амачирла, яни кепек гумачирла лугьузвай гафар и жуьреда къаб алаз лугьунин сир вуч я? Месела, вучиз "кьиф къугъвазвайди" я? Ихьтин суалриз атIай жавабар гун регьят кар туш.

За идалай виликни лагьанай: чахъ мисалриз талукь махсус гафарган хьанайтIа, ажеб кар жедай.

Алава баянар хгунин гереквал саки авачир мисаларни ава: ***чарадан виле авай чIар аквада, вичин виле авай гъвар аквадач.*** Эхь, масадан нукьсанар фад виле акьада. Гьа са вахтунда жуван еке нукьсанар рикIелай алудда.

Аквазвайвал, инсанривай гьар са дуьшуьшда рахунрик кутаз жедай кьван мисалар ава. Халкьдин сиве-меце гьатнавай дурумлу келимайрин жуьребажуьревал ва сан гьелелиг тайинариз тахьанвай месэлайрикай я.

Инсандин акьул хци авуниз куьмек гудай, веревирдер ийиз тадай, хъсан насигьатар гудай хейлин мисалар и ва маса халкьарин чIалара ишлемишун ва тикрар хьун, алатай сефердани къейд авурвал, тамамдиз кьил акъудиз, ни нивай къачунватIа лугьуз тежедай кар я.

Месела, японвийрихъ ***пелангди вичин хам хуьда, инсанди - тIвар*** лугьудай мисал ава. Инсанвал хуьнин, жуван тIвар кьацIур тавунин важиблувал къалурзавай лезги мисалди мадни гужлудаказ, векъидаказ ванзава: ***инсандин чIуру тIвар акъатдалди вил акъатун хъсан я.***

Гьа и жуьреда ихьтин мисалрин "къалпагъар" халкь патал фадлай ахъа хьанвайбуруз элкъвенва. Несилри несилрив агакьарзавай камаллу келимаяр тирвиляй.

Квез чидани?

Утконосдикай итижлу делилар

- Утконосар РагъэкъечIдай патан Австралиядин уьцIуь тушир ятар авай вацIарин ва вирерин къерехра яшамиш жезва.
- Нер уьрдегдин кIуфуз ухшар тирвиляй и гъвечIи гьайвандиз "утконос" тIвар ганва.
- Утконос гьи жуьредин гьайванрик акатзаватIа тайинарун патал алимри гзаф ахтармишунар, алахъунар авуна. 1824-йисуз немсерин биолог Миккела и гьайван какаяр хадайбурукай ва гьа са вахтунда нек хъвадайбурукайни тирди малумарна.
- Утконосрин хамунал мичIи-шуьтруь рангунин сих сар жеда. Бедендин яргъивал тахминан 40 сантиметр я, бязи эркек утконосрин яргъивал 70 сантиметрдив агакьунни мумкин я.
- И гьайвандин заланвал 2 килограммдив агакьда.
- Юкьван гьисабдалди абур 10 йисуз кьван яшамиш жезва.
- Утконосдин шикил Австралиядин 20 центдин ракьун пулунал ала.
- КIуф хъуьтуьлди ятIани, утконосди цин кIане регьятдаказ лил чалда.
- Еке утконосриз сарар авач, незвай ем абуру рекьверин куьмекдалди регъвезва.
- Са юкъуз и гьайванди зур килограмм кьван ем незва.
- Утконосар йифен уьмуьр кьиле тухузвай гьайванар я. Абур уьцIуь циз садрани гьахьдач.
- Пидин запасар утконосди тумуна хуьзва, недай затIар жагъин тийизвай муддатда а запасрикай куьмек жезва.
- Хаталувилерикай чуьнуьх хьун патал утконосри гьахьдай кьве кьил авай, 10 метрдин яргъивал алай тIеквенар эгъуьнзава. ТIеквендин са кьили цик тухузва, муькуь кьили - кьураматдал.
- Алай вахтунда утконос вири халкьарин Яру ктабдик кутунва.
- ТIебиатда утконосриз душманар гзаф авачтIани, 20-асирдин эвел кьиле абурун кьадар лап тIимил хьана: хъсан хам алайвиляй инсанри абур тергзавай. Алай вахтунда и гьайванрал гъуьрч авун къадагъа я.

Уьлкведа ва дуьньяда

БарбатIвилер, кьиникьар

Къазахстандин карчийрин "Атамекен" милли палатади уьлкведа арадал атанвай чалпачух гьалар себеб яз хьайи кьван зарардин кьадар гьисабнава. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гузва.

Тахминан гьисабралди, уьлкведиз 92,3 миллиард тенгедин ва я 212 миллион доллардин зиян хьанва. Ибур виликамаз раижнавай делилар я.

Идалай вилик хабар гайивал, наразивилерни аксивилер къалурзавай какахьай гьаларин вахтунда уьлкведин МВД-ди вад агъзурдалай виниз ксар кьуна.

Улакьра цазвай газдин къимет хкаж хьайивалди, Къазахстанда 2-январдиз халкьди аксивилер къалуриз эгечIна. Газдин са литрдин къимет 60 тенгедилай 120 тенгедал кьван хкаж хьана. Гуьгъуьнлай экономикадин хилез талукь истемишунар сиясатдинбуру эвезна. Аксивал къалурзавайбуру гьукумат отставкадиз ракъурун, цIийи сечкияр кьиле тухун, виликан президент Н.Назарбаеван "тухумдин" векилар гьукумдин къуллугърилай алудунин месэладиз килигун истемишзава.

4-январдин нянрихъ митингар еке къарма-къаришриз элкъвена. Алма-Ата шегьерда туьквенар, банкар чукIурна, аэропортунин дарамат, гьукуматдин идараяр кьуна. Эхиримжи делилралди, къалмакъалрин вахтунда къайдаяр хуьдай органрин цIудалай виниз къуллугъчияр кьена, агъзурдалай гзаф ксарин сагъламвилиз зарар хьана.

Къазахстандин президент Кьасым-Жомарт Токаева ОДКБ-дик (Организация Договора о коллективной безопасности) акатзавай уьлквейрин кьилеривай чпиз куьмек гун тIалабна. Малум тирвал, алай вахтунда ОДКБ-дик Россия, Къазахстан, Эрменистан, Белоруссия, Къиргъизистан ва Тажикистан акатзава.

РФ-дин оборонадин министерстводи хабар гузвайвал, ОДКБ-дин Россиядин подразделенидин ислягьвал арадал хкунин къуватри Алма-Атадин аэродромдал вердишвилерин серенжемар кьиле тухузва. Къейдзавайвал, аскерар чIуру гьаларин вилик пад кьунин, важиблу объектрал къаравулвал авунин кIвалахрив эгечIнава.

2022-йисан 1-июлдалди Къазахстандин милли экономикадин министерстводи ЖКХ-дин къуллугърин къиметрин кьадарар хкаж тавунин къарар кьабулнава. Ихтилат электричествводикай, тIебии газдикай, хъвадай цикай ва кIвалер чими авунин системадикай физва. Идалайни гъейри, уьлкведин президент Токаева яшайишда важиблу тир суьрсетрин (гъуьр, фу, макаронар, кьел, какаяр, гречка, дуьгуь, шекер, чIем, як, нек, картофар...) къиметар государствводин гуьзчивилик кутунин тапшуругъ гана. Президентди гьукумдин органра къуллугърал алай са жерге жавабдар ксар кIвалахдивай къерех авуна.

Са пай вахчун теклифзава

Госдумадин депутат М.Щапова йисан къене 10 миллиондилай артух къазанжи къачузвайбур патал НДФЛ-дин кьадар 25 процентдал, лап еке хийирар жезвайбур патал 40-50 процентдал кьван хкажун теклифзава. Гьа са вахтунда ада зегьметдин гьакъидин агъа кIанин кьадар ва я адалай тIимил къазанжи къачузвайбур патал налогдин кьадар 5 процентдал кьван ва я ихьтин ксар михьиз налогдикай азад авун герек яз гьисабзава.

Къейдзавайвал, ватандашрин къазанжийрин арада еке тафават хьуни яшайишдин гьалар пайгардикай хкудзава. "Поселокда авай санитаркади вацра 10-15 агъзур манат мажиб къачузва, чIехи банкунин правленидин векилди - цIудралди ва вишералди миллионар. Ихьтин делилри инсанрик хуруш кутазва".

Омикрон-штаммдин хаталувал

Таъсирлу серенжемар кьабулзаватIани, кьиникьин хаталувал авай коронавирусдин азар инсанрик акатун давам жезва. Китайдин вирусолог-алим Ч.Вэньхунан фикирдалди, ковиддин омикрон-штамм иллаки иммунитет зайиф инсанар патал хаталу я. "И штамм тумавардин залан жуьредихъ галаз гекъигун дуьз туш", - тагькимарна алимди.

Уьлквейрин арада малумарнавай къадагъаяр анжах инсанриз коллективный иммунитет хьайила алудиз жеда. Пешекарди кьетIендаказ къейд авурвал, умуми иммунитет арадал гъун патал агьалийри вакцинадин рапар ягъун чарасуз я.

Алакъаяр хъсанариз кIанзава

Чехиядин МИД-дин векилри малумарнавайвал, абуруз Прагадинни Москвадин арада кьве терефдин рафтарвилер къайдадик кухтаз кIанзава. Идакай "ТАСС" чешмеди хабар гана.

"Чна Чехиядинни Россиядин арада алакъаяр "авагъарунин" рехъ жагъурда. И кар патал чаз вахтни сабур герек я. Кьве уьлкведин арада авай алакъаяр хъсанар хъувун герек я, исятда абур лап писбур я", - лагьана Чехиядин МИД-дин кьил Я.Липавскийди.

Липавскийди Россияди Чехия дуствал авачир уьлквейрин сиягьдай ахкъудна кIанзавайдакайни ихтилатна. Ихьтин сиягьда алай вахтунда США ва Чехия ава.

Россиядинни Чехиядин алакъаяр 2014-йисуз Чехиядин дяведин суьрсетар авай Врбетицедин складда хъиткьинар хьуник Москва къаришмиш я лагьана тахсир кутурдалай кьулухъ чIур хьана. Гуьгъуьнлай кьве терефдини государствойрай сада муькуьдан векилар рахкурнай, амма а чIавалай инихъ алакъаяр къайдадик акат хъувунач. 2021-йисан октябрдиз Чехиядин терефди Россиядин чиновникриз талукь яз цIийи санкцияр кьабулун кьетIнай. Ихьтин серенжемдин макьсад Россиядин вилик-кьилик квай ксар Чехиядин инфраструктурадикай менфят къачуникай магьрум авун тир.

Чин гьазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

ислен, 17-январь

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Детские новости» 0+
08:20 Д/с «Русский музей детям» 6 с.
08:50 Х/ф «Сокровища Ермака» 6+
10:35 «Годекан» 0+
11:05 «Галерея искусств» 0+
11:30 Интеллектуальная игра «Умники и умницы Дагестана» 0+
12:05 «Служа Родине» 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Дагестанское кино. Х/ф «Тайна рукописного корана» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 «Мир Вашему дому»
15:20 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Моя планета. Один день в городе»
17:25 Проект «Поколение»
17:55 Т/с «Непридуманная жизнь» 5 с. 16+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00,23.00,01.00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:45 «Преступление и наказание» 16+
21:00 «Удивительные горцы» 0+
21:20 «Глянец» 0+
22:05 «На виду» 12+
23:20 «Угол зрения» 16+
23:50 Д/с «Исчезновения» 9 с. 16+
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил»
01:50 «На виду» 12+
02:15 «Преступление и наказание» 16+
02:30 «Подробности» 12+

ПЕРВЫЙ
05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Доброе утро".
09.50 "Жить здорово!" (16+).
10.55 "Модный приговор". (6+).
12.00 Новости.
12.15 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженимся!" (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Время покажет". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.40 "На самом деле". (16+).
19.45 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Ищейка". (16+).
23.35 "Познер". (16+).
00.40 "Однажды в Париже. Далида и Дассен". (16+).
01.50 "Время покажет". (16+).
03.00 Новости.
03.05 "Время покажет". (16+).

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания» Алшан» (на цахурском языке)
14:30,21.05 Вести-Дагестан
17.20 «Дагестанские Амати»
18.05 Акценты.
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.30 "Судьба человека с Б. Корчевниковым". (12+).
12.40 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 Т/с "Тайны госпожи Кирсановой". (12+).
17.00 "Вести".
17.15 "Андрей Малахов. Прямой эфир". (16+).
18.40 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Склифосовский".
23.35 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
02.20 Т/с "Пыльная работа".
04.00 Т/с "Семейный детектив". (16+).

НТВ
05.15 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.25 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Невский. Тень архитектора". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.35 Т/с "Золотой запас". (16+).
03.00 "Их нравы".
03.15 Т/с "Схватка". (16+).

ДОМАШНИЙ
06.30 "6 кадров". (16+).
06.40 Д/ф "Реальная мистика". (16+).
07.45 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.50 "Давай разведемся!"
10.00 "Тест на отцовство".
12.10 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.15 Д/ф "Порча". (16+).
13.45 Д/ф "Знахарка". (16+)
14.20 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.55 Мелодрама "Ты моя любимая". (Украина).
19.00 Мелодрама "Будь что будет". (Украина). (16+).
23.05 Т/с "Женский доктор", 1 и 2 с. (Украина). (16+).
01.00 Д/ф "Реальная мистика". (16+).
02.05 Д/ф "Верну любимого". (16+).
02.35 Д/ф "Порча". (16+).
03.00 Д/ф "Знахарка". (16+)
03.25 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
04.15 "Тест на отцовство".
05.55 "Домашняя кухня".

ТВ-ЦЕНТР
06.00 "Настроение".
08.15 "Петровка, 38". (16+).
08.30 Х/ф "Три в одном".
10.30 Д/ф "Игорь Скляр. Под страхом славы".
11.30 "События".
11.50 Т/с "Роман с детективом". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.05 Т/с "Анна-детективъ".
17.00 Х/ф "Сразу после сотворения мира". (16+).
17.50 "События".
18.15 Х/ф "Сразу после сотворения мира". (16+).
22.00 "События".
22.35 Д/ф. (16+).
23.05 "Знак качества". (16+).
00.00 "События".
00.35 "Петровка, 38". (16+).
00.55 "Прощание. Пятилетка похорон". (16+).
01.35 Д/ф "Леонид Филатов. Искупление грехов". (16+).
02.15 "Битва за наследство".
02.55 "Петровка, 38". (16+).

ЗВЕЗДА
05.10 Т/с "Крестный". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 "Специальный репортаж". (16+).
09.40 Х/ф "Взрослые дети".
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с "Знахарь". (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Знахарь". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Афганистан. Неизвестная война инженерных войск". (16+)
19.40 "Скрытые угрозы". "Альманах ц87". (16+).
20.25 Д/с "Загадки века с Сергеем Медведевым".
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир". (12+).
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Т/с "Дума о Ковпаке". (12+).
03.10 Д/с "Хроника Победы". (16+).

саласа, 18-январь

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Кутузов» 0+
10:30 Проект «Поколение»
10:55 Д/с «Моя планета. Один день в городе» 5
11:25 «Преступление и наказание» 16+
11:40 Т/с «Непридуманная жизнь» 5 с. 16+
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 «Глянец» 0+
13:45 «На виду» 12+
14:10 «Подробности» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «Угол зрения» 12+
16:05 Проект «Удивительные горцы» 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Моя планета. Один день в городе» 6
17:25 «К 100-летию ДАССР» 12+
17:55 Т/с «Непридуманная жизнь» 6 с. 16+
18:45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00,23.00,01.00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Герои мирного времени. Афганистан» 12+
20:55 «Дагестан туристический» 0+
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
23:20 «Колеса» 12+
00:10 «Служа Родине» 12+
01:15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
01:50 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+

ПЕРВЫЙ
05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Доброе утро".
09.50 "Жить здорово!" (16+).
10.55 "Модный приговор". (6+).
12.00 Новости.
12.15 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженимся!" (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Время покажет". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.40 "На самом деле". (16+).
19.45 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Ищейка". (16+).
22.35 "Док-ток". (16+).
23.30 "Вечерний Ургант". Лучшее. (16+).
00.25 "Харджиев. Последний русский футурист".
02.00 "Время покажет".
03.00 Новости.
03.05 "Время покажет".

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
14:30,21.05 Вести-Дагестан
17.20 Право на справедливость.
17.40 Возрождение гор.
18.00 Радуга.
18.10 Телепортация.
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.30 "Судьба человека с Б. Корчевниковым". (12+).
12.40 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 Т/с "Тайны госпожи Кирсановой". (12+).
17.00 "Вести".
17.15 "Андрей Малахов. Прямой эфир". (16+).
18.40 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Склифосовский".
23.35 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
2.20 Т/с "Пыльная работа"

НТВ
05.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.25 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Невский. Тень архитектора". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.35 Т/с "Золотой запас". (16+).
03.05 "Их нравы".
03.25 Т/с "Схватка". (16+).

ДОМАШНИЙ
06.30 "6 кадров". (16+).
06.35 Д/ф "Реальная мистика". (16+).
07.35 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.35 "Давай разведемся!"
09.45 "Тест на отцовство".
11.55 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.00 Д/ф "Порча". (16+).
13.30 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.05 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.40 Мелодрама "Бойся желаний своих". (Украина). (16+).
19.00 Мелодрама "Нарисуй мне маму". (Украина).
23.05 Т/с "Женский доктор", 3 и 4 с. (16+).
01.05 Д/ф "Реальная мистика". (16+).
02.10 Д/ф "Верну любимого". (16+).
02.35 Д/ф "Порча". (16+).
03.00 Д/ф "Знахарка". (16+).
03.25 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
04.15 "Тест на отцовство".

ТВ-ЦЕНТР
06.00 "Настроение".
08.10 "Доктор И..." (16+).
08.35 Х/ф "Три в одном".
10.35 Д/ф "Людмила Чурсина. Принимайте меня такой!" (12+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Роман с детективом". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.05 Т/с "Анна-детективъ".
16.55 Д/ф "Олег Видов. Хочу красиво". (16+).
17.50 "События".
18.15 Х/ф "Жизнь, по слухам, одна". (12+).
22.00 "События".
22.35 "Закон и порядок".
23.05 Д/ф "Звездные обиды". (16+).
00.00 "События".
00.35 "Петровка, 38". (16+).
00.55 "Дикие деньги". (16+).
01.35 Д/ф "Актерские драмы. Роль через боль".
02.15 "Битва за наследство".
02.55 "Петровка, 38". (16+).

ЗВЕЗДА
05.10 Т/с "Знахарь". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.25 Х/ф "С тобой и без тебя..." (12+).
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с "Знахарь". (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Знахарь". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Афганистан. Неизвестная война инженерных войск". (16+).
19.40 "Легенды армии с Александром Маршалом". Виссарион Григорьев. (12+).
20.25 "Улика из прошлого".
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир".
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Т/с "Дума о Ковпаке".
02.30 Д/ф "Еж против свастики". (12+).
03.10 Д/с "Хроника Победы". (16+).

арбе, 19-январь

РГВК
07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:50 Х/ф «Весенний поток» 0+
10:25 «К 100-летию ДАССР»
10:55 Д/с «Моя планета. Один день в городе»
11:25 «Служа Родине» 12+
11:40 Т/с «Непридуманная жизнь» 6 с. 16+
12:55 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
14:10 «Служа Родине» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
15:30 «Колеса» 12+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Моя планета. Один день в городе»
17:25 «К 100-летию ДАССР» 12+
17:55 Т/с «Непридуманная жизнь» 7 с. 16+
18:45 Передача на даргинском языке 12+
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00,23.00,01.00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Здоровье» в прямом эфире
21:15 «Годекан» 0+
21:45 «Удивительные горцы»
22:00 «Городская среда»
23:20 «Психологическая азбука» 12+
23:45 «Преступление и наказание» 16+
00:00 Д/с «Исчезновения» 10 с. 16+
01:15 Передача на даргинском языке 12+
01:50 «Удивительные горцы»
02:05 «Годекан» 0+
02:30 «К 100-летию ДАССР» 12+

ПЕРВЫЙ
05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Доброе утро".
09.50 "Жить здорово!" (16+).
10.55 "Модный приговор". (6+).
12.00 Новости.
12.15 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженимся!" (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Время покажет".
18.00 Вечерние новости.
18.40 "На самом деле". (16+).
19.45 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Ищейка". (16+).
22.35 "Док-ток". (16+).
23.30 "Вечерний Ургант". Лучшее. (16+).
00.25 "Князь Владимир - креститель Руси". (12+).
01.25 "Время покажет".
03.00 Новости.
03.05 "Время покажет".

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Даргала анкъи»
14:30,21.05 Вести-Дагестан
17.20 300 лет Прокуратуре РФ
17.55 Актуальное интервью.
18.05 Народное творчество Дагестана.
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.30 "Судьба человека с Б. Корчевниковым". (12+).
12.40 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 Т/с "Тайны госпожи Кирсановой". (12+).
17.00 "Вести".
17.15 "Андрей Малахов. Прямой эфир". (16+).
18.40 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Склифосовский".
23.35 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
2.20 Т/с "Пыльная работа"

НТВ
05.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.25 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Невский. Тень архитектора". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.35 "Поздняков". (16+).
23.50 Т/с "Золотой запас". (16+).
03.20 Т/с "Схватка". (16+).

ДОМАШНИЙ
06.30 Д/ф "Реальная мистика". (16+).
07.20 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.25 "Давай разведемся!"
09.30 "Тест на отцовство".
11.40 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
12.45 Д/ф "Порча". (16+).
13.15 Д/ф "Знахарка".
13.50 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.25 Мелодрама "Горничная". (Россия - Украина). (16+).
19.00 Мелодрама "Все равно тебя дождусь". (Украина). (16+).
23.30 Т/с "Женский доктор", 5 и 6 с. (16+).
01.20 Д/ф "Реальная мистика". (16+).
02.20 Д/ф "Верну любимого". (16+).
02.45 Д/ф "Порча". (16+).
03.10 Д/ф "Знахарка". (16+)
03.40 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
04.30 "Тест на отцовство".

ТВ-ЦЕНТР
06.00 "Настроение".
08.10 "Доктор И..." (16+).
08.40 Х/ф "Три в одном".
10.35 Д/ф "Иван Бортник. Я не Промокашка!"
11.30 "События".
11.50 Т/с "Роман с детективом". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.05 Т/с "Анна-детективъ".
16.55 Д/ф "Любовь Полищук. Гадкий утенок".
17.50 "События".
18.15 Х/ф "Хроника гнусных времен". (12+).
22.00 "События".
22.35 "Хватит слухов!" (16+).
23.05 "Хроники московского быта". (16+).
00.00 "События".
00.35 "Петровка, 38". (16+).
00.55 Д/ф "Валерий Гаркалин. Без ангела-хранителя". (16+).
01.35 "Знак качества". (16+).
02.15 "Битва за наследство".
02.55 "Петровка, 38". (16+).

ЗВЕЗДА
05.15 Т/с "Знахарь". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 Х/ф "Гараж". (12+).
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с "Сделано в СССР". (12+).
13.40 Т/с "Знахарь". (16+).
14.00 Военные новости. (16+).
14.05 Т/с "Знахарь". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Афганистан. Неизвестная война инженерных войск". (16+).
19.40 "Главный день". (16+).
20.25 Д/с "Секретные материалы". (16+).
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир". (12+).
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Х/ф "От Буга до Вислы". (12+).
02.15 Х/ф "Гараж". (12+).
03.50 Т/с "Знахарь". (16+).

хемис, 20-январь

РГВК
07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на даргинском языке 12+
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:50 Х/ф «Вам и не снилось» 12+
10:20 «К 100-летию ДАССР»
10:55 Д/с «Моя планета. Один день в городе»
11:25 «Удивительные горцы»
11:40 Т/с «Непридуманная жизнь» 7 с. 16+
12:50 «Здоровье» 12+
13:45 «Герои мирного времени. Афганистан» 12+
14:20 «Дагестанский календарь» 0+
14:30,16.30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на даргинском языке 12+
15:30 «Городская среда»
16:00 «Годекан» 0+
16:55 Д/с «Моя планета. Один день в городе»
17:25 Мультфильм 0+
17:40 Т/с «Непридуманная жизнь» 8 с. 16+
18:30 Обзор газеты «Хlакьикьат» 12+
18:45 Передача на аварском языке 12+
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00,23.00,01.00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Первая студия» 12+
21:10 «Молодежный микс»
21:25 «Психологическая азбука» 12+
21:50 «Круглый стол» 12+
22:55 «За скобками» 12+
23:20 «Удивительные горцы»
23:35 Д/ф «Дагестан, какой он есть» 0+
00:55 «За скобками» 12+
01:15 Передача на аварском языке 12+
01:50 «Круглый стол» 12+
02:25 «Первая студия» 12+

ПЕРВЫЙ
05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Доброе утро".
09.50 "Жить здорово!" (16+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженимся!"
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Время покажет". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.40 "На самом деле". (16+).
19.45 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Ищейка". (16+).
22.35 "Большая игра". (16+)
23.30 "Вечерний Ургант". Лучшее. (16+).
00.25 "Ингеборга Дапкунайте. "Все, что пишут обо мне - неправда".
01.40 "Время покажет".
03.00 Новости.
03.05 "Время покажет".

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Лалаан» на рутульском языке)
14:30,21.05 Вести-Дагестан
17.20 «Заботы фермера»
17.45 Дагестан спортивный
18.05 Д/ф Фазу Алиева
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.30 "Судьба человека с Б. Корчевниковым". (12+).
12.40 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 Т/с "Тайны госпожи Кирсановой". (12+).
17.00 "Вести".
17.15 "Андрей Малахов. Прямой эфир". (16+).
18.40 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Склифосовский".
23.35 "Вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
02.20 Т/с "Пыльная работа".

НТВ
05.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.25 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Невский. Тень архитектора". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.35 "ЧП. Расследование". (16+).
00.15 "Захар Прилепин. Уроки русского". (12+).
00.50 "Мы и наука. Наука и мы". (12+).
01.45 Х/ф "Во веки вечные".
03.10 Т/с "Схватка". (16+).

ДОМАШНИЙ
06.30 "6 кадров". (16+).
06.40 Д/ф "Реальная мистика". (16+).
07.45 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.50 "Давай разведемся!"
10.00 "Тест на отцовство".
12.10 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.15 Д/ф "Порча". (16+).
13.45 Д/ф "Знахарка". (16+)
14.20 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.55 Мелодрама "Солнечные дни". (Украина).
19.00 Мелодрама "Наступит рассвет". (Украина).
23.05 Т/с "Женский доктор", 7 и 8 с. (16+).
01.00 Д/ф "Реальная мистика". (16+).
02.05 Д/ф "Верну любимого". (16+).
02.35 Д/ф "Порча". (16+).
03.00 Д/ф "Знахарка".
03.25 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
04.15 "Тест на отцовство".

ТВ-ЦЕНТР
06.00 "Настроение".
08.10 "Доктор И..." (16+).
08.40 Х/ф "Три в одном".
10.35 Д/ф "Станислав Садальский. Одинокий шут". (12+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Роман с детективом". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.05 Т/с "Анна-детективъ".
16.55 Д/ф "Ян Арлазоров. Все беды от женщин".
17.50 "События".
18.15 Х/ф "Призрак уездного театра". (12+).
22.00 "События".
22.30 "10 самых..." (16+).
23.05 Д/ф "Актерские драмы. Роль как проклятье"
00.00 "События".
00.35 "Петровка, 38". (16+).
00.55 "Хроники московского быта". (16+).
01.35 "Прощание. Владимир Басов". (16+).

ЗВЕЗДА
05.20 Т/с "Знахарь". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.25 Х/ф "Чингачгук - Большой Змей". (12+).
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с "Сделано в СССР". (12+).
13.40 Т/с "Знахарь". (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Знахарь". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Афганистан. Неизвестная война инженерных войск". (16+).
19.40 "Легенды телевидения". Владимир Ухин.
20.25 "Код доступа". (12+).
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир".
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Х/ф "Берем все на себя". (12+).
01.15 Х/ф "Вторжение".
02.45 Х/ф "Светлый путь".

жуьмя, 21-январь

РГВК

07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на аварском языке 12+
08:00 «Королева спорта»
08:10 Обзор газеты «Хlакъикъат» 12+
08:20 Мультфильм 0+
08:50 Х/ф «Почтальон всегда звонит дважды» 16+
11:10 Д/с «Моя планета. Один день в городе»
11:40 Т/с «Непридуманная жизнь» 8 с. 16+
12:55 «Первая студия» 12+
13:45 «Психологическая азбука» 12+
14:10 «Молодежный микс»
14:30,16.30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на аварском языке 12+
15:30 «Круглый стол» 12+
16:10 Мультфильм 0+
16:50 Х/ф «Деревенский детектив» 0+
18:25 «Арт-клуб» 0+
18:45 Передача на кумыкском языке 12+
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00,23.00,01.00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:50 «Мир вашему дому»
21:20 Д/ф «Язык орнамента» 0+
21:55 «Время спорта» 12+
23:20 «Глобальная сеть» 16+
00:00 Д/с «Исчезновения» 11 с. 16+
01:15 Передача на кумыкском языке 12+
01:50 «Подробности» 12+
02:15 Д/ф «Язык орнамента» 0+
02:40 «Глобальная сеть» 16+
03:15 «Время спорта» 12+
03:45 «Мир вашему дому»

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Доброе утро".
09.50 "Жить здорово!" (16+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 "Время покажет".
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженимся!"
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Время покажет".
18.00 Вечерние новости.
18.40 "Человек и закон".
19.45 Телеигра "Поле чудес". (16+).
21.00 "Время".
21.30 "Голос - 10 лет". Юбилейный концерт в Кремле. (12+).
23.40 "Вечерний Ургант". "Ciao, 2021!" (16+).
01.00 "Наедине со всеми".
01.45 "Модный приговор".
02.35 "Давай поженимся!" (16+).
03.15 "Мужское/Женское".
04.35 "Россия от края до края". (12+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Гюлистан» (азербайджанском языке)
14:30,21.05 Вести-Дагестан
17.20 Духовная жизнь
17.45 Душа Дагестана. Концерт
05.00 "Утро России".
09.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.30 "Судьба человека с Б. Корчевниковым". (12+).
12.40 "60 минут". (12+).
14.00 "Вести".
14.55 Т/с "Тайны госпожи Кирсановой". (12+).
17.00 "Вести".
17.15 "Андрей Малахов. Прямой эфир". (16+).
18.40 "60 минут". (12+).
20.00 "Вести".
21.20 Т/с "Склифосовский". (16+).
01.45 Х/ф "Родные пенаты". (12+).

НТВ

05.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.25 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.55 "Жди меня". (12+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Невский. Тень архитектора". (16+).
23.20 "Своя правда". (16+).
01.15 Боевик "Бой с тенью". (16+).
03.30 Т/с "Схватка". (16+).
04.55 "ЧП. Расследование". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "6 кадров". (16+).
06.40 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.45 "Давай разведемся!"
09.50 "Тест на отцовство".
12.00 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.05 Д/ф "Порча". (16+).
13.35 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.10 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.45 Мелодрама "Наседка". (Украина). (16+).
19.00 Т/с "Дочки". (16+).
23.05 Т/с "Женский доктор", 9 и 10 с. (16+).
01.00 Д/ф "Верну любимого". (16+).
01.35 Д/ф "Порча". (16+).
02.05 Д/ф "Знахарка". (16+).
02.35 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
03.25 "Тест на отцовство".
05.05 "По делам несовершеннолетних". (16+).
05.55 "Домашняя кухня". (16+).
06.20 "6 кадров". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
08.10 Х/ф "Последний довод". (12+).
10.05 Х/ф "Девичий лес".
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Девичий лес".
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.05 "10 самых..." (16+).
15.40 Муз. фильм "Будущее, созданное культурой".
16.55 Д/ф "Актерские драмы. Теряя рассудок".
17.50 "События".
18.10 Х/ф "Заложники".
20.00 Х/ф "Жизнь под чужим солнцем". (12+).
22.00 "В центре событий".
23.10 Д/ф "Семен Альтов. Юмор с каменным лицом". (12+).
00.05 Д/ф "В.Высоцкий. Не сыграно, не спето".
00.55 Х/ф "Возвращение "Святого Луки".
02.25 "Петровка, 38". (16+).
02.40 Х/ф "Жизнь под чужим солнцем". (12+).

ЗВЕЗДА

05.50 Т/с "Знахарь". (16+).
07.50 Т/с "Узник замка Иф". (12+).
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 Т/с "Узник замка Иф". (12+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с "Узник замка Иф". (12+).
14.00 Военные новости. (16+).
14.05 Т/с "Отличница". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.40 Т/с "Отличница". (16+).
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 Т/с "Отличница". (16+).
23.10 "Десять фотографий". Лилия Виноградова. (12+).
00.00 Х/ф "Чингачгук - Большой Змей". (12+).
01.40 Х/ф "Без особого риска". (12+).
02.55 Т/с "Не хлебом единым". (12+).

киш, 22-январь

РГВК

07:00,08.30,16.30 Время новостей Дагестана
07:20,15.10 Передача на кумыкском языке 12+
08:00 Мультфильм 0+
08:50 Х/ф «Удивительные приключения Дениса Кораблева» 0+
11:10 «Молодежный микс»
11:30 «Подробности» 12+
12:00 «Мой малыш» в прямом эфире
12:30 Д/ф «Цена жизни» (на даргинском языке)
15:50 «Время спорта» 12+
16:50 Дагестанское кино. Х/ф «Тучи покидают небо» 12+
18:30 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Сокровищница Дагестана» 0+
18:45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта» 12+
20:20 Д/ф «Несломленный»
20:50,02.00 «Дагестан туристический» 0+
21:05 «Галерея искусств» 0+
21:30 «Удивительные горцы»
21:45 «Глянец» 0+
22:55 «Точка зрения» 12+
23:00 Х/ф «Счастье надо беречь» 12+
00:55 «Точка зрения» 12+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 «Мой малыш» 12+
02:15 «Мастер спорта» 12+
02:35 «Галерея искусств» 0+
02:55 «Удивительные горцы»
03:10 Д/ф «Несломленный»
03:35 «Глянец» 0+
04:15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

06.00 "Доброе утро". Суббота. (6+).
09.00 "Умницы и умники".
09.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Вот и свела судьба..."
11.15 "Видели видео?" (6+).
12.00 Новости.
12.15 "Видели видео?" (6+).
13.25 "Тайная война". (16+).
15.40 "Угадай мелодию 1991-2021". (12+).
16.30 "Кто хочет стать миллионером?" (12+).
18.05 "Точь-в-точь". (16+).
21.00 "Время".
21.20 "Сегодня вечером". (16+).
23.05 Комедия "Не все дома". (12+).
01.00 "Наедине со всеми". (16+).
01.45 "Модный приговор". (6+).
02.35 "Давай поженимся!"
03.15 "Мужское/Женское". (16+).
04.45 Т/с "Галка и Гамаюн".

РОССИЯ 1

05.00 "Утро России". Суббота.
08.00 "Вести". Местное время.
08.20 Местное время. Суббота.
08.35 "По секрету всему свету".
09.00 "Формула еды". (12+).
09.25 "Пятеро на одного".
10.10 "Сто к одному".
11.00 "Вести".
11.30 "Юмор! Юмор! Юмор!!" (16+).
12.35 "Доктор Мясников". (12+).
13.30 Т/с "Теорема Пифагора". (16+).
18.00 "Привет, Андрей!" (12+).
20.00 "Вести в субботу".
21.00 Х/ф "Все, что захочешь". (12+).
01.00 Х/ф "Белая ворона". (16+).

НТВ

05.20 Х/ф "Дуэлянт". (16+).
07.20 "Смотр".
08.00 "Сегодня".
08.20 "Готовим с Алексеем Зиминым".
08.45 "Поедем, поедим!"
09.25 "Едим дома".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога".
11.00 "Живая еда с Сергеем Малоземовым".
12.00 "Квартирный вопрос".
14.05 "Однажды..." (16+).
15.00 "Своя игра".
16.00 "Сегодня".
16.20 "Следствие вели..."
19.00 "Центральное телевидение".
20.20 "Ты не поверишь!"
21.20 "Секрет на миллион". Алена Хмельницкая.
23.25 "Международная пилорама". (16+).
00.20 "Квартирник НТВ у Маргулиса". "Браво" и "Los Havtanos". (16+).
01.45 Боевик "Бой с тенью 2: Реванш". (16+).
03.40 Т/с "Схватка". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "6 кадров". (16+).
06.35 "Пять ужинов". (16+).
06.50 Мелодрама "Соленая карамель". (Украина). (16+).
10.40 Мелодрама "Любовь Веры", 1-8 с. (Украина). (16+).
19.00 Т/с "Великолепный век". (Турция). (16+).
00.00 Мелодрама "Наступит рассвет". (16+).
03.25 Мелодрама "Любовь Веры", 1-4 с. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

07.15 "Православная энциклопедия". (6+).
07.40 "Фактор жизни".
08.10 Х/ф "Мымра". (12+).
10.00 "Самый вкусный день". (6+).
10.50 Х/ф "Уснувший пассажир". (12+).
11.30 "События".
11.45 Х/ф "Уснувший пассажир". (12+).
12.50 Х/ф "Кассирши".
14.30 "События".
14.45 Х/ф "Кассирши".
16.55 Х/ф "Подъем с глубины". (12+).
21.00 "Постскриптум".
22.15 "Право знать!" (16+).
23.45 "События".
00.00 Д/ф "Власть под кайфом". (16+).
00.50 "Прощание. Сергей Доренко". (16+).
01.30 Д/ф. (16+).
02.00 "Хватит слухов!" (16+).
02.25 Д/ф "Ян Арлазоров. Все беды от женщин".
03.05 Д/ф "Олег Видов. Хочу красиво". (16+).

ЗВЕЗДА

5.10 Д/с "Хроника Победы".
05.45 Х/ф "Там, на неведомых дорожках..." (6+).
07.05 Х/ф "Я - Хортица".
08.00 Новости дня. (16+).
08.15 Х/ф "Я - Хортица".
08.40 "Морской бой". (6+).
09.45 "Круиз-Контроль".
10.15 "Легенды музыки".
10.45 Д/с "Загадки века с Сергеем Медведевым".
11.35 "Война миров". "Вернер фон Браун против Сергея Королева".
12.30 "Не факт!" (12+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.15 "СССР. Знак качества". (12+).
14.05 Д/с "Оружие Победы". (12+).
14.20 Т/с "Битва за Москву"
18.00 Новости дня. (16+).
18.15 "Задело!" (16+).
18.30 Т/с "Битва за Москву"
22.20 Х/ф "Внимание! Всем постам..." (12+).
00.05 Т/с "Узник замка Иф".
04.00 Х/ф "Без особого риска". (12+).

гьяд, 23-январь

РГВК

07:00,08.30,19.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
08:00 «Мой малыш» 12+
08:50 Х/ф «Счастье надо беречь» 12+
10:15 «Городская среда»
10:45 «Мир вашему дому»
11:10 «Психологическая азбука» 12+
11:35 «Мастер спорта» 12+
12:05 Мультфильмы 0+
12:30 «Детские новости» 0+
12:40 «ART-клуб» 0+
13:05 «Глянец» 0+
13:50 «Удивительные горцы»
14:05 «Молодежный микс»
14:25 «Галерея искусств» 0+
15:30 «Преступление и наказание» 16+
15:50 «Дагестан туристический» 0+
16:05 «Колеса» 12+
16:55 «Человек и право» 12+
18:00 «Умники и умницы Дагестана» 0+
18:30 «Детские новости» 0+
18:45,01.10 Передача на цахурском языке 12+
20:30 «Служа Родине» 12+
20:50 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
21:55 Обзор газеты «Дагестанская правда» 0+
22:00 «Годекан» 0+
22:30 Время новостей Дагестана. Итоги
23:30 «Точка зрения» 12+
23:35 Х/ф «Двенадцатая ночь» 0+
01:45 «Служа Родине» 12+

ПЕРВЫЙ

06.00,10.00 Новости.
06.10 Т/с "Галка и Гамаюн".
06.55 "Играй, гармонь любимая!" (12+).
07.40 "Часовой". (12+).
08.10 "Здоровье". (16+).
09.20 "Непутевые заметки".
10.15 "Жизнь других". (12+).
11.15 "Видели видео?" (6+).
12.00 Новости.
12.15 "Видели видео?" (6+).
14.05 "Детский КВН". (6+).
15.15 Фильм-балет "Лебединое озеро". (6+).
16.55 Праздничный концерт, посвященный 60-летию Государственного Кремлевского Дворца. (12+).
19.10 "Две звезды. Отцы и дети". (12+).
21.00 "Время".
22.00 Т/с "Хрустальный".
00.00 Х/ф "Вид на жительство". (16+).
01.55 "Наедине со всеми".
02.40 "Модный приговор".

РОССИЯ 1

05.20 Х/ф "Варенька". (16+).
07.15 "Устами младенца".
08.00 Местное время. Воскресенье.
08.35 "Когда все дома с Тимуром Кизяковым".
09.25 "Утренняя почта с Николаем Басковым".
10.10 "Сто к одному".
11.00 "Вести".
11.30 "Парад юмора". (16+).
13.30 Т/с "Теорема Пифагора". (16+).
17.50 "Танцы со звездами". (12+).
20.00 "Вести недели".
22.00 "Москва. Кремль. Путин".
22.40 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
01.30 Х/ф "Свой-чужой". (16+).
03.15 Х/ф "Варенька". (16+).

НТВ

05.00 Х/ф "Во веки вечные".
06.35 "Центральное телевидение". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.20 "У нас выигрывают!"
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
11.00 "Чудо техники". (12+).
11.50 "Дачный ответ".
14.00 "НашПотребНадзор". (16+).
15.00 "Своя игра".
16.00 "Сегодня".
16.20 "Следствие вели..."
18.00 "Новые русские сенсации". (16+).
19.00 "Итоги недели".
20.10 "Звезды сошлись".
21.40 "Основано на реальных событиях". (16+).
01.20 Боевик "Бой с тенью 3: Последний раунд".
03.45 "Русская Америка. Прощание с континентом". (12+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "Пять ужинов". (16+).
06.45 Мелодрама "Будь что будет". (Украина). (16+).
10.30 Мелодрама "Нарисуй мне маму". (Украина). (16+).
14.25 Мелодрама "Все равно тебя дождусь". (Украина). (16+).
19.00 Т/с "Великолепный век". (16+).
23.30 Т/с "Дочки", (16+).
03.05 Мелодрама "Любовь Веры", 5-8 с. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "10 самых..." (16+).
06.25 Х/ф "Уснувший пассажир". (12+).
08.00 Х/ф "Рита". (16+).
10.00 "Знак качества". (16+)
10.55 "Страна чудес". (6+).
11.30 "События".
11.45 Х/ф "Возвращение "Святого Луки".
13.45 "Москва резиновая".
14.30 "Московская неделя".
15.00 Д/ф "Актерские драмы. Шальные браки".
15.55 Д/ф "М.Волонтир. Цыганское несчастье".
16.50 "Хроники московского быта". (12+).
17.40 Т/с "Убийства по пятницам". (12+).
21.40,00.40 Т/с "Убийства по пятницам 2". (12+).
00.25 "События".
01.30 "Петровка, 38". (16+).
01.40 Х/ф "Хроника гнусных времен". (12+).

ЗВЕЗДА

05.15 Д/с "Москва фронту".
05.35 Х/ф "Два Федора".
07.15 Х/ф "В двух шагах от "Рая". (12+).
09.00 Новости недели.
09.25 "Служу России". (12+)
09.55 "Военная приемка".
10.45 "Скрытые угрозы".
11.30 Д/с "Секретные материалы". (16+).
12.20 "Код доступа". (12+).
13.10 "Специальный репортаж". (16+).
13.50 Т/с "Привет от Катюши". (16+).
18.00 Главное с О.Беловой.
19.25 Д/с "Легенды советского сыска". (16+).
22.45 Д/с "Сделано в СССР". (12+).
23.00 "Фетисов". (12+).
23.45 Х/ф "Право на выстрел". (12+).
01.25 Х/ф "Шел четвертый год войны..." (12+).

КУЛЬТУРА
17-23-ЯНВАРДАЛДИ

ИСЛЕН

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30 Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва студийная.
07.05 Невский ковчег.
07.35 Д/ф "Тайны Нила".
08.35 Д/с "Первые в мире".
08.50 Х/ф "Долгая дорога в дюнах", 6 с
10.15 "Наблюдатель".
11.10 XX век.
12.25 Линия жизни. А. Клюквин.
13.25 Д/с "Забытое ремесло".
13.45 Д/ф "Леонид Канторович".
14.30 Д/с "История русского быта".
15.05 Новости. Подробно. Арт.
15.20 Д/ф "Испания. Теруэль".
15.50 Х/ф "Долгая дорога в дюнах", 6 с.
17.05 Д/с "Запечатленное время".
17.35 Легендарные концерты в историческом зале.
18.35 Д/ф "Тайны Нила".
19.45 Главная роль.
20.05 "Правила жизни".
20.35 "Спокойной ночи, малыши!"
20.50 Д/ф "Человек с неограниченными возможностями".
21.35 "Сати. Нескучная классика..."
22.20 Т/с "Россия молодая", 4 с.
23.50 "Магистр игры".
00.20 XX век.
01.30 Легендарные концерты в историческом зале.

САЛАСА

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30 Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва британская.
07.05 "Правила жизни".
07.35 Д/ф "Тайны Нила".
08.35 Цвет времени. П. Федотов.
08.50 Х/ф "Долгая дорога в дюнах", 7 с
10.15 "Наблюдатель".
11.10 XX век.
12.35 Т/с "Россия молодая", 4 с.
13.45 "Игра в бисер" с И. Волгиным.
14.30 Д/с "История русского быта".
15.05 Новости. Подробно. Книги.
15.20 "Эрмитаж".
15.50 Х/ф "Долгая дорога в дюнах", 7 с.
17.05 Д/с "Запечатленное время".
17.35 Легендарные концерты в историческом зале.
18.35 Д/ф "Тайны Нила".
19.45 Главная роль.
20.05 "Правила жизни".
20.35 "Спокойной ночи, малыши!"
20.50 Искусственный отбор.
21.35 Вспоминая С. Соловьева.
22.20 Т/с "Россия молодая", 5 с.
23.50 XX век. "Прежде всего театр. Владислав Стржельчик".
00.45 Легендарные концерты в историческом зале. Первый сольный концерт М. Магомаева.
01.45 Цвет времени. П. Федотов.

АРБЕ

10.00,15.00,19.30,23.30 Новости культуры.
Профилактика.
10.15 "Наблюдатель".
11.10 XX век. "Прежде всего театр. Владислав Стржельчик".
12.05 Лето Господне. Святое Богоявление. Крещение Господне.
12.35 Т/с "Россия молодая", 5 с.
13.45 Д/ф "Тамара Макарова. Свет звезды".
14.30 Д/с "История русского быта".
15.05 Новости. Подробно. Кино.
15.20 "Сигрид Унсет "Кристин, дочь Лавранса".
15.50 Спектакль "Дядя Ваня", ч. 1.
17.20 Цвет времени. Караваджо.
17.40 Легендарные концерты в историческом зале. Ицхак Перельман.
18.35 Д/ф "Тайны Нила".
19.45 Главная роль.
20.05 "Правила жизни".
20.35 "Спокойной ночи, малыши!"
20.50 Абсолютный слух.
21.35 Власть факта. "Викторианская цивилизация".
22.20 Т/с "Россия молодая", 6 с.
23.50 XX век. "Страницы большого искусства. Рассказывает И. Андроников".
01.10 Легендарные концерты в историческом зале.
02.05 Д/ф "Леонид Канторович".

ХЕМИС

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30 Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва бородинская.
07.05 "Правила жизни".
07.35 Д/ф "Тайны Нила".
08.35 Цвет времени. Леон Бакст.
08.50 Х/ф "Прости нас, сад...", 1 с.
10.15 "Наблюдатель".
11.10 Д/ф "Махмуд Эсамбаев".
12.05 Д/ф "Ростов-на-Дону. Особняки Парамоновых".
12.35 Т/с "Россия молодая", 6 с.
13.45 Абсолютный слух.
14.30 Д/с "История русского быта".
15.05 Новости. Подробно. Театр.
15.20 Моя любовь - Россия! "По пути к коми-зырянам".
15.50 Спектакль "Дядя Ваня", ч. 2.
17.05 Д/с "Запечатленное время".
17.35 Легендарные концерты в историческом зале.
18.35 Д/ф "Тайны Нила".
19.45 Главная роль.
20.05 "Правила жизни".
20.30 "Спокойной ночи, малыши!"
20.45 Д/ф "Да будет!"
21.35 "Энигма. Соня Йончева".
22.20 Т/с "Россия молодая", 7 с.
23.50 Д/ф "Махмуд Эсамбаев".
00.40 Д/ф "Ростов-на-Дону. Особняки Парамоновых".
01.05 Легендарные концерты в историческом зале.

ЖУЬМЯ

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.10 Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва подземная.
07.05 "Правила жизни".
07.35 Д/ф "Тайны Нила". "Титанические караваны".
08.35 Цвет времени. Леонид Пастернак.
08.45 Х/ф "Прости нас, сад...", 2 с.
10.20 Х/ф "Актриса".
11.50 Д/ф "Борис Покровский. Недосказанное".
12.45 Т/с "Россия молодая", 7 с.
13.50 Власть факта. "Викторианская цивилизация".
14.30 Д/ф "Павел Флоренский. Русский Леонардо".
15.05 Письма из провинции. Сердобск (Пензенская область).
15.35 "Энигма. Соня Йончева".
16.15 Х/ф "Немухинские музыканты".
17.25 Легендарные концерты в историческом зале.
18.45 "Царская ложа".
19.45 Линия жизни.
20.40 Х/ф "Макаров".
22.20 "2 Верник 2". О. Лерман и М. Севагин.
23.30 Х/ф "Коллекционер". (Великобритания - США).
01.25 Легендарные концерты в историческом зале.
02.50 М/ф "Дочь великана".

КИШ

06.30 "Сигрид Унсет "Кристин, дочь Лавранса".
07.05 М/ф "Маугли".
08.40 Х/ф "Немухинские музыканты".
09.50 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.15 "Передвижники. Н. Дубовской".
10.45 Х/ф "Трактир на Пятницкой".
12.10 Д/с "Первые в мире". "Периодический закон Менделеева".
12.25 "Эрмитаж".
12.55 "Дом ученых". А. Осадчий.
13.25 Д/ф "Торжество дикой природы. Национальный парк Биг Бенд". (Австрия).
14.20 Д/с "Эффект бабочки".
14.50 Х/ф "Кошка Баллу". (США).
16.30 Д/с "Отцы и дети". "Александр Рукавишников".
17.00 Д/с "Энциклопедия загадок".
17.25 Д/ф "Мой век".
18.15 Д/ф "Бег". Сны о России".
18.55 Х/ф "Бег".
22.00 "Агора".
23.00 Клуб Шаболовка 37. Т. Контридзе и Н. Власов.
00.05 Х/ф "Пробуждение". (США).
02.00 Д/ф "Торжество дикой природы. Национальный парк Биг Бенд". (Австрия).

ГЬЯД

06.30 Д/с "Энциклопедия загадок".
07.05 М/ф: "Дядюшка Ау", "Золотая антилопа".
08.35 Х/ф "Сердца четырех".
10.05 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "На подмостках сцены".
12.00 Письма из провинции. Сердобск (Пензенская область).
12.30 Д/ф "Глухариные сады".
13.10 Невский ковчег.
13.40 "Игра в бисер" с И. Волгиным.
14.20 Д/с "Архи-важно".
14.50 Х/ф "Каждый вечер в одиннадцать".
16.10 Линия жизни. М. Ножкин.
17.05 "Пешком..." Москва веселая.
17.35 Д/ф "Геннадий Селюцкий. Рыцарь танца".
18.35 "Романтика романса".
19.30 Новости культуры.
20.10 Х/ф "Трактир на Пятницкой".
21.35 Фильм-балет "Легенда о любви".
23.30 Д/ф "В тени больших деревьев".
00.20 Х/ф "В укромном месте".
01.50 Д/ф "Глухариные сады".
02.30 М/ф "Приключения Васи Куролесова".

Программа гьазурайди - Н.ВЕЛИБЕГОВА

РАДИО

ИСЛЕН

11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Радиоспектакль

САЛАСА

11.10. Вести «Дагестан»
11.30. «Актуально».

АРБЕ

11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Встречи в студии.

ХЕМИС

11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Время и молодежь.

ЖУЬМЯ

11.10. Вести «Дагестан»
11. 25. Голос Ислама
11.45. Концерт.

КИШ

13.10. Итоги недели.

ГЬЯД

10.10. Соколенок.

Дин

ЧIехи гунагьар

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекьяй алим

(Эвел - 2021-йисан 45-52, 2022-йисан 1-нумрайра)

Мавгьумат авунин гьакъиндай инсанрин жуьреяр

Кьвед лагьай жуьре: мавгьуматдин кардал гьалтайла, абуру чпиз ийиз кIан хьайи герек кар тазвач *(суеверидиз килигна)*, амма абуруз гьам, хажалат, къалабулух жезва, вучиз лагьайтIа, мавгьуматдин карди чпиз таъсир ийиз кичIезва. Ихьтин касдин гьал, ада мавгьуматдин кардиз жаваб тагайвиляй сад лагьай жуьредик акатзавайдан гьалдилай кьезил я. Амма а касдин рикIе мавгьуматдикай са гьихьтин ятIани эсер амукьзава. Ам, кIевивална, Аллагьдал дуьз таваккул *(кIеви умуд)* авуна, Гьадал вичин вири крар ихтибарна вилик фена кIанда.

Пуд лагьай жуьре: ам виридалайни вини дережа я. И жуьредик акатзавайбур мавгьуматдин кар тийизвайбур ва а кардиз жаваб тагузвайбур я. Амма им абурун рикIериз ахьтин са хиялни *(са карни)* къвезвач лагьай чIал туш. Абуру, чпин рикIериз ахьтин фикир гьахьайла, ам, Аллагьдал "таваккул" авуналди ва Гьадал чпин вири крар ихтибар авуналди элкъуьрзава.

Муавия ибн аль-Гьакам асгьабди (*Аллагь рази хьурай вичелай)* лугьузва: "За лагьана: я расулуЛлагь! Чакай бязи итимри мавгьуматдин кар ийизва. Ада жаваб хгана *(мана)*: ***"Ам абуруз чпин хурара аваз жагъизвай шей я. Къуй гьич элкъуьн тавурай абур*** *(герек кардилай)**"*** *(Муслим).*

Ибн Масгьуд асгьабди *(Аллагь рази хьурай вичелай)* хабар гузвайвал, Пайгъамбарди *(къуй Аллагьдин патай салават ва саламар хьурай вичиз)* лагьана *(мана)*: ***"Аллагьумма ля хайра илля тIайрака, ва ля тIайра илля тIайрака, ва ля илягьа гъайрука" лугьун"***. (*Я Аллагь! Ви хийирдилай гъейри маса хийир авач, ва авач Ви лишандилай гъейри, (са кар жедайвилин) маса лишан авач ва Валай гъейри ибадатдиз лайихлу маса илагьи авач" (Агьмад).*

Урвагь ибн Амира агакьарнавай гьадисди хабар гузва: "За расулуЛлагьдин патав мавгьуматдикай ихтилат авурла, ада *(къуй Аллагьдин патай салават ва саламар хьурай вичиз)* лагьана *(мана)*: ***"А карда виридалайни хъсанди хъсанвал лишанламишун*** *(оптимизм)* ***я ва и карди мусурман элкъуьрдач. Квекай садаз такIан кар акурла, къуй ада лугьурай: "Аллагьумма, ля яътибиль-гьасанати илля анта, ва ля ядфагIу ассайиати илля анта, ва ля гьавла ва ля къуввата илля бика".*** *(Я Аллагь! Хъсан крар гъизвайди са Вун я, пис крар алудзавайдини са Вун я! (Са кар ийидай) такьат ва къват авач - са Ви патай ава!" (Абу Давуд).*

Писвал лишанламишун *(пессимизм)* пуд шейинин гьакъиндай жеда

Пайгъамбарди *(къуй Аллагьдин патай салават ва саламар хьурай вичиз)* икI лагьанвайди субут хьанва *(мана)*: ***"Азар галукьун*** *(масадак акатун)* ***авач, мавгьуматчивал*** *(суеверие)* ***авач. Дугъриданни, писвал лишанламишун*** *(пессимизм)* ***пуд шейинин гьакъиндай ава: балкIандин, папан ва кIвалин".*** Маса риваятда (версияда) икI лугьузва: ***"Эгер писвал лишанламишун*** *(пессимизм)* ***аватIа, ам кIвалин, папан ва балкIандин гьакъиндай ава"*** *(Бухарий, Муслим).*

1. Имам Нававийди лугьузва: "Алимри и гьадисдин баяндин гьакъиндай гьар жуьре фикирар лагьанва. Имам Малика ва са десте алимри гьисабзавайвал, адан мана ачух я. КIвалин патахъай лагьайтIа, ана яшамиш хьун Аллагьди зарардин ва я телефвилин себеб яз авун мумкин я. Тайин паб къачунни ва я балкIан, къуллугъчи *(къаравуш, слуга)* къачунни мумкин я, Аллагь-Тааладин кьадар-кьисметдалди, адаз телефвал хьун. Писвал лишанламишун *(пессимизм)* хьун и пуд затIуна хьун мумкин я".

2. ЧIехи алим аль-ХатIтIабийди ва гьакIни гзаф маса алимри лугьузва: "Адан мана мавгьуматдикай хкатзавай *(адак акат тийизвай исключенияр я)*. Мавгьумат къадагъа я, анжах яшамиш жезвай кIвал, паб, балкIан, къуллугъчи *(слуга)* адаз *(мусурмандиз)* такIан ятIа, къуй ам чара хьурай (*абур вичивай къакъудрай)*".

ЧIехи алим Ибн-уль-Къаййим(а) лугьузва: "Пайгъамбарди *(къуй Аллагьдин патай салават ва саламар хьурай вичиз)* пуд затIунин гьакъиндай писвал лишанламишун *(пессимизм)* авайдакай хабар ганва. Лагьана кIанда, и гьадисда а шейэра писвал лишанламишун *(пессимизм)* субутун авач, амма адан макьсад Аллагь-Таалади ахьтин затIар халкь авун мумкин я, чпин иесийриз (*а затIариз мукьва хьанвай ксариз)* абур писвал лишанламишун *(пессимизм)* квайбур жеда. Берекат квай маса затIарни халкь авун мумкин я, абуруз мукьва хьанвай ксариз писвал лишанламишун *(пессимизм)* ва шийир *(писвал, зарар)* квачир. И кар ихьтин гьалдиз ухшар я: Аллагьди дидебубадиз берекатлу *(къени)* велед гузва, абуруз кьведазни адан чинай хийир аквазва. Аллагьди са маса диде-бубадиз "чIуру" *(шуъм квай)* велед гузва, абуруз кьведазни адан чинай шийир *(писвал)* аквазва…".

(КьатI ама)

Диндин месэлайриз талукь суалар пайда хьайитIа, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхьихь.

"Лезги газетда" диндин пак кхьинар жезва. Гьавиляй ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Спорт

ДЖИУ-ДЖИТСУ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

ЦIийи йисан вилик квай йикъара Москвада Бразилиядин джи-джитсудай (АСВ jj тешкилатдин версия) кьиле фейи дуьньядин чемпионатдикай Вологда шегьердай тир тренер Алексей Красикова соцсетра вичин чина кхьенвай гафари зи фикир чпел желбна. "Дуьньядин чемпионат - кесерлу акъажунар - аламатдин 4 югъ кьулухъ галама. Шаксуз, ибур яргъалди рикIел аламукьдай, гьар са спортсмен патал чпихъ дерин метлеб авай йикъар, спортдин серенжем хьана. Бразилиядин джиу-джитсудал рикI алай ксар патал Москвадин чемпионат халис сувариз, адал машгъулбуруз чпин устадвал вини дережада аваз къалурдай ачух майдандиз элкъвена. Чи шегьердин спортсменривай чемпионатда кIвенкIвечи чкаяр кьаз алакьначтIани, абуруз дуьньядин жуьреба-жуьре уьлквейрай, гьакI чи уьлкведин жуьреба-жуьре регионрай атанвай викIегь пагьливанрихъ галаз чпин къуватар ахтармишдай, абурун тежриба аквадай, гележегда чпин устадвал хкажунин рекье адакай менфят къачудай мумкинвал хьана",- кхьенвай ада.

Виликди - йигин камаралди

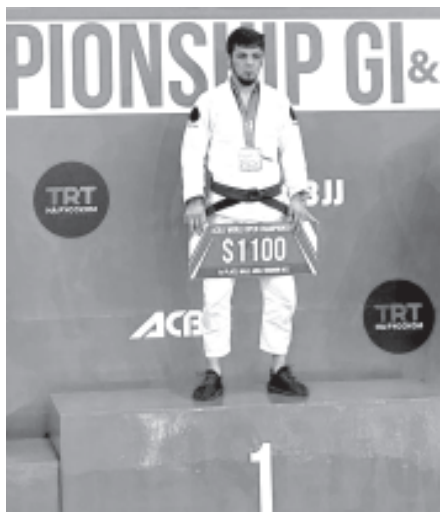

Артур Агъаширинов

И чемпионатди чи рикIера мадни хуш майилриз, гьиссериз чка гана. Винидихъ тIвар кьунвай тренерди лугьузвай викIегь спортсменрин арада лезги кьегьаларни авай. Кьилиндини, ана иштиракай саки вирида кIвенкIвечи чкаяр кьуна - дуьньядин чемпионвилин ва призервилин тIварариз лайихлу хьана. Зарафат туш, акъажунра дуьньядин жуьреба-жуьре уьлквейрай тир 3000-далай виниз спортсменри чпин устадвал къалурна. 4 юкъуз тамам 4 агъзурдав агакьна бягьсер кьиле фена…

Джиу-джитсудай дуьньядин чемпионвилин тIварариз лайихлу хьайибурун арада чи газет кIелзавайбуруз фадлай танишбур хьиз, цIийи тIвараринсагьибарни ава. Ингье абур: Артур Агъаширинов (66 кг), Эйнар Экберов (60 кг), Ислам Гьуьсейнов (75 кг) ва Далгат Османов (66 кг), Амин Бабаев (70 кг), Рамазан Мамеев (80 кг), Аяз Нагъиев (60 кг), Сагид Бабаев (95 кг). Дуьньядин чемпионатдин сергьятра аваз жаванрини чпин устадвал къалурна. Абурун жергедай тир Рагьман Эседуллаев (ада абсолютный чемпионвилин тIварни къазанмишна), Азизагъа Азизагъаев (кьведни 70 кг), Ибрагьим Гьажиметов, Имамедин Эседов (кьведни - 55 кг), аялрикайни Руслан Сайидов (50 кг) кесерлу акъажунра кIвенкIвечи чкаяр кьуналди тафаватлу хьана.

Ихьтин са карни къейд ийиз кIанзава: чемпионатда джиу-джитсудай (спортдин и жуьреда кьилин 5 - лацу, вили, беневша рангунин (фиолетовый), шуьтруь ва чIулав рангунин чIулар ава. Кораллдин ва яру рангунинбурни ава, абур Бразилиядин джиу-джитсу жуьредиз 40-далай виниз йисар бахш авурбуруз гузва), гьар са рангунин чIулунин сагьибдиз анжах гьа вичин хьтин рангунин чIул авайбурун арада бягьсера иштиракдай ихтияр ава (мисал яз, Артур Агъаширинова шуьтруь рангунин чIулар авайбурун арада иштиракна ва дуьньядин, гьакIни абсолютный чемпионвилин тIварар къазанмишна). Мадни и чемпионатда иштиракай чIехи пай спортсменри грэпплингдай, яни кимоно алачиз "no GI" жуьредайни чпин устадвал къалурна. Гьаниз килигна чи спортсменрикай

Эйнар Экберов

кьве жуьредайни гъалибвал къазанмишайбур ава. Кьилди къачуртIа, Эйнар Экберова джиу-джитсудай -1, грэпплингдай 2-чкаяр кьуна. Кьве жуьредайни 1-чкаяр кьурбурун арада Далгат Османовни (66 кг) ава. Спортдин и жуьредай кIвенкIвечи чкаяр кьурбурун жергедай яз, Аяз Нагъиеван (3-чка, 65 кг), Шакир Шемехован (2-чка,70 кг), Райнудин Къадирован (75 кг-дин заланвал авайбурун арада ва абсолютный категориядай 2- ва 3-чкаяр), Ислам Гьуьсейнован (1-чка, 75 кг), Гуьлмегьамед Гуьлмегьамедован (3-чка, 100 кг-дилай артух) тIвararни кьаз кIанзава. Ветеранрин арада кьиле фейи бягьсера Осман Эфендиев (75 кг) -1 ва Рашид Мегьтиев 1 ва 2-чкайриз (80 кг-дин заланвиляй ва абсолютный категориядай) лайихлу хьана.

Далгат Османов

Эхирдай чаз вичин ери-бине СтIал Сулейманан райондин Эминхуьряй тир Далгат Османован агалкьунрикай куьрелди суьгьбетиз кIанзава. Винидихъ тIварар кьунвай са шумуд спортсмен хьиз, Далгат Османовни икьван гагьди спортда еке агалкьунар къазанмишиз алакьнавайбурукай сад я. Чаз ам газет кIелзавайбурухъ галаз мукьувай танишардай мумкинвал хьанвачир. Д.Османов исятда Даггосмедакадемиядин студент я, Махачкъалада яшамиш жезва. Вичин 12 йис тамам хьайидалай инихъ спортдал машгъул тир ам Россиядин, СКФО-дин ва Дагъустандин са шумуд сеферда чемпион я. Джиу-джитсудай кьиле тухвай дуьньядин чемпионатра 2018 ва 2019-йисарани Д.Османов гъалиб хьанай. 2020-йисуз Далгата грэпплингдай Москвада кьиле фейи Европадин ачух Кубок къазанмишна.

Лезги Газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство
367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 “а”

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М.И. ИБРАГЪИМОВ
(+78722) 66-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К.Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р.С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ИБРАГЪИМОВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гьузчивал авунин рекьяй Федеральный къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.
Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифнавай материалра гьанвай делилрин дуьзвилин ва керчеквилин патахъай жавабдарвал авторрин чпин хиве гьатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 “а”. Печатдин кIвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:
Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171
Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 16.00
Газет **“Издательство” “Лотос”** ООО-дин типографияда чапна.
367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.
Тираж 6587
(Гь) - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.
12+ - Икьван яшар хьанвайбуру кIелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ “Редакция республиканской газеты “Лезги газет”
УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Суалар ва жавабар

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Гьар юкъуз мектебдай хтайдалай гуьгъуьниз хтул Салмана чIехи буба Камалаз жуьреба-жуьре суалар гун адетдиз элкъвена. Камал бубадини итижлу вичин хтулдин суалриз тамам жавабар хгузвай. Абурукай бязибур чна газет кIелзавайбуруз теклифзава.

Демократия

- Я буба, демократия вуч лагьай гаф я?

- Демократия, чан бубадин, къадим грекрин гаф я: демос - халкь, кратия - гьукумат.

Яни демократия халкьдин гьукумат лагьай чIал я. ЯтIани ам алай вахтунда, девирдин балкIанрал алайбуру кьацIурна, анжах чпин хийир патал ишлемишзава.

- Буба, ам чуьхвена, михьиз жедачни?

- Ваъ, чан бубадин, ам анжах намусди михьун лазим я.

Приватизация

- Буба, къе заз са яргъи “приватизация” гаф ван хьана. Яраб адан мана вуч ятIа?

- Приватизация, бубадин кард, гьукуматдин девлетар хсусиятдиз элкъуьруниз лугьуда. 1990-йисара, лянет хьайи перестройкадин девирда, кесиб халкьдиз гьа гафунин мана чир жедалди, гьукуматдин девлетар гъилевайбуру, абур тарашна, чпин патаз акъудна.

ЦIийи ктаб
“Мусурман хуьдай къеле”

Агьмед МАГЬМУДОВ

Алатай йисан эхирра Махачкъалада, “Мавел” чапханада, лезги чIалал “Мусурман хуьдай къеле” тIвар алаз диндин ктабдиз экв акуна. Ам чапдиз гьазурайди алим Ямин гьажи МЕГЬАМЕДОВ я.

И ктабда Ислам диндин чIехи алимди гьазурнавай, Къуръандай ва гьадисрай къачунвай дуьайрикай ибарат тир “Мусурмандин къеле” тIвар алай кIватIал лезги чIалаз элкъуьрнава. Таржума авурбур **Багьаудинан хва Рамазан РУСТАМОВ** ва **Амрагьан** хва **Ямин МЕГЬАМЕДОВ** я.

Ктабда дуьадихъ авай еке важиблувиликайни раханва. Таржумачийри къейдзавайвал, дуьадихъ еке лайихлувилер, метлеб ва таъсир ава. Аллагь-Таалади лугьузва *(40-сура, 60-аят, мана):* ***“Эвера Заз куьне (са Заз дуьа ая, ялвар ая) - За квез жаваб гуда...”.***

Виридалайни хъсан ва менфятлу дуьаяр Аллагь-Тааладин Къуръанда ва Пайгьамбардин *(къуй Аллагьдин патай салават ва саламар хьурай вичиз)* гьадисра авайбур я. Ахьтин дуьайрикай инсандиз и дуьньядани менфят ава, Эхиратдани.

“Вич вири дуьньяда машгьур тир и гъвечIи ктабда инсандиз уьмуьрдин гьар са гьалда герек къведай дуьаяр кIватIнава. Абур Къуръандай ва гьадисрай къачунва. Гьавиляй чна, Аллагьдин рекье, ам лезги чIалаз таржума авуна, гьазурнава. Чи халкьдиз адакай менфят хьун патал”, - кхьенва таржумачийри кIелзавайди ктабдихъ галаз танишарзавай гъвечIи макъалада.

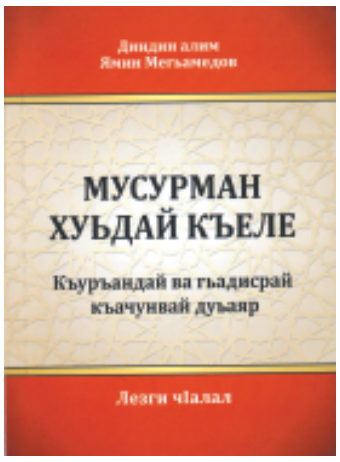

Къейд ийин хьи, “Мусурман хуьдай къеле” ктаб “Лезги газетдин” редакциядай маса къачуз жеда. Къимет - 150 манат.

РикIел хкин, газетдин редакциядай Ямин гьажи Мегьамедован лезги чIалал чапнавай диндин мад са шумуд ктаб маса гузва. Абурун арада **“Пак Къуръан ва адан манайрин таржума лезги чIалал”** *(1000 манат)*, **“Мугьаммад пайгьамбардин** *(къуй Аллагьдин патай салават ва саламар хьурай вичиз)* **уьмуьрдин рехъ”** *(500 манат)*, **“Инсаниятдиз чешнелу ксар”** *(150 манат)*, **“Исламдин эдебар, ахлакьар ва дуьаяр”, “Пайгьамбаррин варисар”, “Тажвидилим” - лезги чIалал”** *(гьар сад - 100 манат)* ава.

Камалдин алемдай

Чин кьан тийиз, гаф
авайвал лугьур кас
Кьве чин алай дустунилай
хуш я заз.

Омар ГЬУЬСЕЙНОВ

Бегьер алай тарцихъ мягькем дувуларни хьана кIанда.

Расим ГЬАЖИ

Сулейман бубадин парталар куьгьнебур тиртIани, фикирар цIийибур тир.

Майрудин БАБАХАНОВ

Хаинриз тек-туьк кIус вегьин - им фадлай виринра авай адет я.

Азиз МИРЗАБЕГОВ

Циф алачир цавай марфар къвадай туш.

Мирземет САЛМАНОВ

И дуьнья чаз садра багьишнавайди я.

Нариман ИБРАГЬИМОВ

КIватIайди - К.КIЕЛЕТВИ

Р.С.Мегьамеднабиев

И йикъара чав Мегьарамдхуьруьн райондин Къуйсунрин хуьряй рикI тIардай чIулав хабар агакьна. Денбеден галукьай залан азардикди аялрин рикI алай муаллим, дустарикай лап хъсан дуст, хуьруьн гьуьрметлу агьали Раидин Сраждинович Мегьамеднабиев кечмиш хьана. Ам чидай вирибуру яс чIугвазва, садасадаз ва хизанриз сабурар гузва.

Р.С.Мегьамеднабиев 1948-йисуз Къуйсунрин хуьре дидедиз хьана. 1966-йисуз Тагьирхуьруьн-Къазмайрин юкьван школа акьалтIарна. 1967-1972-йисара Дагъустандин педагогвилин институтдин филологиядин факультетда кIелна.

Вуз акьалтIарайдалай инихъ 48 йисуз хайи хуьруьн юкьван школада урус чIаланни литературадин муаллимвиле, хейлин йисара завучвиле, директорвиле кIвалахна. ЦIудралди адан виликан ученикрикай хайи хуьре, районда, республикада, масанрани элдин тIварцIел баркалла гьидай крарин сагьибар - муаллимар, алимар, духтурар, хъсан спортсменар, къанункъайда хуьдай органрин къуллугъчияр хьанва. Р. Мегьамеднабиеван зегьмет райондин, республикадин дережайра тарифдин чарар, грамотаяр, маса шабагьар гуналди къейднава.

Эхиримжи йисара, сагъламвилин гьалдиз килигна, Раидин Сраждиновича ял язавай. Амма хайи мектебдин, хуьруьн, райондин общественный краривай ам къерех хьанвачир. Жегьилринни жаванрин арада тербиядин кIвалахар тешкилзавай, хуьре къайда, низам, михьивилер хуьнин таблигьат тухузвай.

Адан рикI дустарал, иллаки яратмишдай ксарал гзаф алай. Еке мугьманперес, халкьдин савадлувал вине твазвай инсан садлагьана къакъатуни чав гьайиф чIугваз тазва.

Чна рагьметлудан хизанриз, мукьва-кьилийриз, вири багьрийриз башсагьлугъвал гузва. Раидин Сраждиновичан экуь къамат чи рикIелай алатдач.

Рагьметлудан виликан ученикрин десте ва Махачкъалада яшамиш жезвай адан дустар - М.Жалилов, Ш.Шихмурадов, Н.Ибрагьимов, Ш.Гьажимирзоев.

Сканворд

ТуькIуьрайди - К. КЪАЛАЖУХВИ

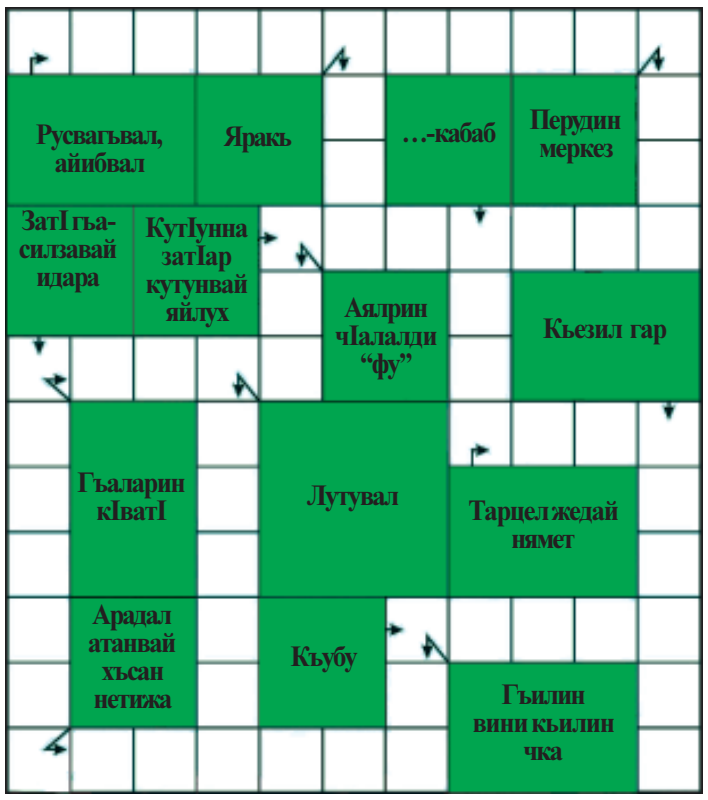

“Лезги газетдин” редакциядай шаир **Пакизат ФАТУЛЛАЕВАДИ** гъвечIи аялар патал акъуднавай **“Пси-пси псайди”** тIвар алай ктаб маса гузва. Адан къимет **300 манат** я.

“Хайи чIал хуьн” проектдин сергьятра аваз редакцияди аялар патал акъуднавай **“100 тапшуругъ”** ктаб **200 манатдай** маса къачуз жеда.

Мегьарамдхуьруьн М.Гьажиеван тIварунихъ галай юкьван мектеб 1974-йисуз санал акьалтIарай юлдашри Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим, еке насигьатчи, шаир, классдин руководитель хьайи

Шагьназ Алиевна РАГЬИМХАНОВА

кечмиш хьунихъ галаз алакъалу яз рагьметлудан хизандиз ва вири мукьва-кьилийриз, дериндай хажалат чIугунивди, башсагьлугъвал гузва.